

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI**

**KURUMSAL YÖNETİM UYGULAMALARI İLE BAĞIMSIZ DENETÇİ
SEÇİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: BORSA İSTANBUL'DA
BİR ARAŞTIRMA**

Leyla ASLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2022

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI**

**KURUMSAL YÖNETİM UYGULAMALARI İLE BAĞIMSIZ DENETÇİ
SEÇİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: BORSA İSTANBUL'DA
BİR ARAŞTIRMA**

Leyla ASLAN

Danışman: Doç. Dr. Koray TUAN

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Mehmet Ünsal MEMİŞ

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Ahmet ÖZCAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2022

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından İşletme Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Koray TUAN
(Danışman)

Üye: Prof. Dr. Mehmet Ünsal MEMİŞ

Üye: Doç. Dr. Ahmet ÖZCAN

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

/ / 2022

Prof. Dr. Serap ÇABUK
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. / / 2022

Leyla ASLAN

ÖZET

KURUMSAL YÖNETİM UYGULAMALARI İLE BAĞIMSIZ DENETÇİ SEÇİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: BORSA İSTANBUL'DA BİR ARAŞTIRMA

Leyla ASLAN

Yüksek Lisans Tezi, Muhasebe Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç.Dr. Koray TUAN

Ocak 2022, 118 sayfa

Bu çalışmanın amacı, şirketlerin kurumsal yönetim uygulamaları ile bağımsız denetçi seçimi arasındaki ilişkiyi Türkiye örnekleminde araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda, 2018-2020 yılları arasında Borsa İstanbul imalat sektöründe işlem gören şirketlere ait 475 firma-yıl verisi lojistik regresyon modeli ile analiz edilmiştir. Çalışmada bağımsız denetçi seçimini temsilen, denetim firmasının Dört Büyük (Big4) olup olmama durumu tayin edilmiştir. Ayrıca, şirketlerin kurumsal yönetim uygulamaları ile bağımsız denetçi seçimi arasındaki ilişki, denetim firmasının kamu yararını ilgilendiren kuruluşlara verdiği denetim hizmeti sayısı ve bağımsız denetim hizmetinden elde edilen denetim geliri açısından da incelenmiştir.

Çalışmanın bulguları, bağımsız denetim firmasının Dört Büyük olması durumu ile yabancı yatırımcı ve yönetim kurulu üye sayısı değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğunu göstermektedir. Denetim firmasının kamu yararını ilgilendiren kuruluşlara verdiği denetim hizmeti sayısı ile kurumsal yatırımcı, yabancı yatırımcı ve yönetim kurulundaki kadın üye oranı değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu da tespit edilmiştir. Son olarak; bulgular, bağımsız denetim hizmetinden elde edilen denetim geliri ile yabancı yatırımcı, yönetim kurulu üye sayısı ve yönetim kurulundaki kadın üye oranı değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğuna işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Yönetim, Bağımsız Denetçi, Bağımsız Denetçi Seçimi

ABSTRACT**INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN CORPORATE
GOVERNANCE PRACTICES AND INDEPENDENT AUDITOR CHOICE: A
RESEARCH ON BORSA ISTANBUL****Leyla ASLAN****Master Thesis, Department of Accounting****Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Koray TUAN****January 2022, 118 pages**

The purpose of this study is to investigate the relationship between companies' corporate governance practices and the selection of independent auditors in the sample of Turkey. For this purpose, between 2018 and 2020, 475 firm-year data of companies traded in the Borsa Istanbul manufacturing sector were analyzed via the logistic regression model. In the study, whether the audit firm is Big Four (Big4) or not is used as a proxy for independent auditor choice. In addition, the relationship between the corporate governance practices of the companies and the selection of independent auditors were also examined in terms of the number of audit services provided by the audit firm to public interest organizations and the income obtained from independent audit services.

The findings of the study indicate that there is a statistically significant relationship between the independent audit firm being Big Four and the variables of foreign investors and the number of board members.

It has also been determined that there is a statistically significant relationship between the number of audit services provided by the audit firm to the institutions that concern the public interest and the variables of corporate investor, foreign investor and female member rate on the board of directors. Finally; the findings indicate that there is a statistically significant relationship between the income from independent audit services and the variables of foreign investors, the number of members of the board of directors and the female member rate on the board of directors.

Keywords: Corporate Governance, Auditor, Auditor Selection

ÖN SÖZ

Tez çalışmam sürecinde karşılaştığım maddi ve manevi zorluklar karşısında beni her zaman destekleyen, yol gösterici olan, cesaretlendiren ve tüm tüm sorularıma içtenlikle cevap veren değerli danışman hocam Doç. Dr. Koray TUAN'a çok teşekkür ederim.

“Verilen bütün emeklerin, yapılan maddi ve manevi fedakarların boşa gitmemesi için sonuna kadar mücadele etmek gerekir” diyen danışman hocamın bu sözü hayatımda hep yer edecektir.

Ayrıca bana çalışma sürecinde pes etmemem gerektiğini söyleyen, başarabileceğime beni inandıran ve her zaman destekçi olan yol arkadaşım, canım eşim Yunus ASLAN'a ve desteklerini esirgemeyen canım Annem ve Ablalarıma çok teşekkür ederim.

Leyla ASLAN

Adana / 2022

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ	vi
KISALTMALAR	x
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Sınırlılıklar.....	4
1.5. Bölümlerin Planı.....	4

BÖLÜM II

BAĞIMSIZ DENETİMİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Denetimin Tanımı ve Özellikleri	7
2.2. Denetim ve Muhasebe İlişkisi.....	8
2.3. Bağımsız Denetim Kavramı.....	8
2.4. Bağımsız Denetim Süreci	18
2.5. Bağımsız Denetçi Seçimi.....	19
2.6. Türkiye’de Bağımsız Denetime Yön Veren Düzenlemeler	25
2.6.1. 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Kanunu Kapsamında Bağımsız Denetim.....	25
2.6.2. Bankalar Mevzuatında Bağımsız Denetim	27
2.6.3. Sermaye Piyasası Mevzuatında Bağımsız Denetim	28
2.6.4. Sigorta ve Reasürans Şirketleri ile Emeklilik Şirketleri Mevzuatında Bağımsız Denetim	30

2.6.5. Enerji Piyasası Mevzuatında Bağımsız Denetim.....	30
2.6.6. Türk Ticaret Kanunu ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'nun Düzenlemeleri Kapsamında Bağımsız Denetim.....	31
2.6.7. Yeni Türk Ticaret Kanunu İle Bağımsız Denetime Getirilen Yenilikler.....	31

BÖLÜM III

KURUMSAL YÖNETİM VE BAĞIMSIZ DENETÇİ İLİŞKİSİ

3.1. Kurumsal Yönetim Kavramı.....	38
3.1.1. Kurumsal Yönetimin Tanımı ve Amaçları	38
3.1.2. Kurumsal Yönetimin Önemi ve Faydaları.....	41
3.1.3. Kurumsal Yönetimin Tarihsel Gelişimi.....	44
3.2. Kurumsal Yönetimi Doğuran Nedenler	47
3.3. Kurumsal Yönetimin İlkeleri	50
3.4. Kurumsal Yönetimin Mekanizmaları	55
3.5. Kurumsal Yönetimin Denetçi Seçimindeki Yeri	63
3.6. Kurumsal Yönetim Uygulamaları ve Bağımsız Denetçi Seçimi İlişkisini İnceleyen Önceki Çalışmalar	70
3.6.1. Konuya İlişkin Ulusal Çalışmalar.....	71
3.6.2. Konuya İlişkin Uluslararası Çalışmalar	73

BÖLÜM IV

KURUMSAL YÖNETİM UYGULAMALARI İLE BAĞIMSIZ DENETÇİ SEÇİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ARAŞTIRILMASINA YÖNELİK BORSA İSTANBUL'DA BİR UYGULAMA

4.1. Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri.....	75
4.1.1. Yönetim Kurulunun Yapısı ve Bağımsız Denetçi Seçimi Arasındaki İlişki .	75
4.1.2. Sermaye Yapısı ve Bağımsız Denetçi Seçimi Arasındaki İlişki.....	78
4.1.3. Şirketin Toplam Aktifleri ve Bağımsız Denetçi Seçimi Arasındaki İlişki	79
4.1.4. Kaldıraç Oranı (Borç Oranı) ve Bağımsız Denetçi Seçimi Arasındaki İlişki	80
4.1.5. Kar/Zarar Durumu ve Bağımsız Denetçi Seçimi Arasındaki İlişki	80
4.1.6. Halka Arz Oranı ve Bağımsız Denetçi Seçimi Arasındaki İlişki	80

4.2. Araştırmanın Yöntemi	81
4.3. Araştırmanın Örneklemi	82
4.4. Araştırmanın Modeli	83
4.5. Araştırmada Kullanılan Değişkenler	84
4.5.1. Araştırmada Kullanılan Bağımlı Değişkenler	84
4.5.2. Araştırmada Kullanılan Bağımsız Değişkenler	85
4.5.3. Araştırmada Kullanılan Kontrol Değişkenleri	85
4.6. Verilerin Analizi ve Araştırmanın Bulguları	86

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç	98
5.2. Öneriler	100
KAYNAKÇA	101
ÖZGEÇMİŞ	118

KISALTMALAR

- AB:** Avrupa Birliği
- ABD:** Amerika Birleşik Devletleri
- AICPA:** Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü
- BDDK:** Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
- BDY:** Bağımsız Denetim Yönetmeliği
- BİST:** Borsa İstanbul
- CEO:** Chief Executive Officer
- EPDK:** Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
- FRS:** Finansal Raporlama Standartları
- GCGF:** Global Kurumsal Yönetim Forumu
- GKGMİ:** Genel Kabul Görmüş Muhasebenin Temel İlkeleri
- İMKB:** İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
- KAP:** Kamu Aydınlatma Platformu
- KGK:** Kamu Gözetim Kurumu
- KHK:** Kanun Hükmünde Kararname
- KİT:** Kamu İktisadi Teşebbüs
- MD.:** Madde
- OECD:** Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
- RG:** Resmi Gazete
- SMMM:** Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
- SPK:** Sermaye Piyasası Kurumu
- TDS:** Türkiye Denetim Standartları
- TFRS:** Türkiye Finansal Raporlama Standartları
- TMUDESK:** Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
- TMS:** Türkiye Muhasebe Standartları
- TMSF:** Mevduatı Sigorta Fonu
- TMSK:** Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
- TTK:** Türk Ticaret Kanunu (6102 Sayılı Kanun)
- TÜDESK:** Türkiye Denetim Standartları Kurulu
- TÜRMOB:** Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
- TÜSİAD:** Türkiye Sanayicileri ve İşadamları Derneği

UDS: Uluslararası Denetim Standartları

UFRS: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları

VD.: Ve Diğerleri

YMM: Yeminli Mali Müşavir

XKURY: Kurumsal Yönetim Endeksi

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. 2021 BİST Kurumsal Yönetim Endeksine Dâhil Şirketler.....	62
Tablo 2. Araştırmada Kullanılan Modeller	83
Tablo 3. Araştırma Modelinde Kullanılan Değişkenler	84
Tablo 4. Korelasyon Sonuçları.....	87
Tablo 5. Bağımlı Değişken Big4.....	87
Tablo 6. Bağımlı Değişken Denetim Geliri Big5.....	90
Tablo 7. Bağımlı Değişken Kayık Big5	94

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1. Tez Planı.....	6
Şekil 2. Denetim Süreci.	19
Şekil 3. Türk Ticaret Kanunu’nu İhtiyaç Haline Getiren Süreç	33
Şekil 4. Kurumsal Yönetimin Temel İlkeleri	50

BÖLÜM I

GİRİŞ

Sermaye piyasalarında Enron, Worldcom, Ahold, Parmalat gibi büyük ve başarılı şirketlerin ani çöküşlerine neden olan muhasebe usulsüzlükleri sonrasında, finansal piyasalarda istikrarın yeniden sağlanabilmesi ve yatırımcı güveninin tekrardan kazanılabilmesi adına birtakım düzenlemelere gereksinim doğmuştur. Bu yüzden, şirketlerin kurumsal yönetim uygulamaları ile bağımsız denetim hizmetinin kalitesi tartışılan iki önemli konu haline gelmiştir. Çünkü ülke ekonomilerine ciddi zararlar veren bu büyük çaplı şirket iflaslarının başlıca nedenleri arasında, şirketlerin başarısız kurumsal yönetim uygulamaları ve bununla paralel olarak düşük kaliteli bağımsız denetim hizmeti gösterilmiştir.

Günümüz işletmelerinde sahiplik ve yöneticilik unsurlarının birbirinden ayrı olması durumu, ortaya işletme sahiplerinin çıkarları ile işletme yönetiminin çıkarlarının her zaman örtüşmemesine ve yönetimin fırsatçı davranışlara yönelmesine neden olabilmektedir. İşletme sahiplerinin yöneticilere emanet ettiği işletme kaynaklarını ne derece etkin ve verimli kullandıklarını, diğer bir deyişle işletme yönetiminin performansını değerlendirmek isterlerken, işletme yönetimi ise finansal tablolar üzerinden kendilerini değerlendirecek olan işletme sahiplerine karşı başarılı bir yönetim gerçekleştirdiklerini göstermek isteyeceklerdir. İşte bu durum, bilgi asimetrisine neden olabilmektedir. Bu yüzden sermaye piyasalarında bilgi asimetrisini azaltarak, işletme yönetiminin fırsatçı davranışlarını engellemek için kaliteli bir bağımsız denetim hizmetine ihtiyaç duyulmaktadır.

Özellikle Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde bu yüzyıl başında meydana gelen muhasebe skandalları düşünüldüğünde, tüm paydaşların dürüst resim ilkesine uygun olarak hazırlanmış finansal raporlara olan ihtiyacının giderek arttığı söylenebilir. Bu noktada bağımsız denetimin amacı, yönetim tarafından hazırlanan muhasebe bilgilerini doğrulayarak, finansal raporlara olan güven duygusunu artırmaktır. Bu amaç ise, ancak denetim yeterli kalitede olduğunda yerine getirilebilmektedir (Quick vd., 2018: s. 252). Diğer taraftan ise; güçlü bir kurumsal yönetim anlayışı, yöneticilerin izlenmesi ve kontrol edilmesi yoluyla kurum sorunlarının düzenli bir sistem aracılığıyla çözülmesine yardımcı olabilmekte ve hissedarların hedeflerine ulaşmasını sağlayabilmektedir (Jensen ve Meckling, 1976). İyi

işleyen bir kurumsal yönetim mekanizması, şirket hedeflerinin belirlenebildiği ve bu hedeflere ulaşma noktasında etkinliğin ve verimliliğin sürekli izlenebildiği bir yapı sağlamaktadır (OECD, 2004). Bu çerçevede kurumsal yönetim, şirketlerin hem yönetildiği ve hem de kontrol edildiği bir mekanizma (Cadbury, 1992) olarak da ifade edilebilir.

Sermaye piyasalarının ihtiyaç duyduğu güvenilir finansal raporlama, özellikle gelişmekte olan ülkelerin kurumsal yönetim uygulamaları ve bağımsız denetim alanında yeni düzenlemeler yapmaya zorlamaktadır. Aile şirketlerinin ağırlıkta olduğu Türkiye gibi ülkelerde ise; vekalet maliyetleri ne kadar artarsa, işletme yönetiminin performansını izlemek için kurumsal yönetim uygulamaları ve özellikle bağımsız denetim hizmeti o kadar önemli hale gelmektedir (Ashbaugh ve Warfield, 2003). Bu çerçevede çalışmada, bağımsız denetim ve kurumsal yönetim hakkında bilgilere yer verilirken, özellikle kurumsal yönetim uygulamalarının bağımsız denetim firması seçimi üzerindeki olası etkileri incelenmeye çalışılmıştır.

1.1. Problem

Bağımsız denetçiler, finansal piyasalarda kurumsal hesap verebilirliği sağlamak adına kurumsal yönetim aracı olarak önemli bir rol oynamaktadırlar. Bu yönü ile bağımsız denetim firması seçimi işletmeler için önemli bir stratejik karar olabilmektedir (Broye ve Weill, 2008: s. 715). İşletme yönetimi daha yüksek kalitede hizmet verdiği düşünülen denetçilerle anlaşarak, vekalet maliyetlerini (agency costs) ve bilgi asimetrisinin yaratacağı olumsuzlukları en aza indirme yolunu seçebilmektedir (Francis, 2004). Ayrıca; yüksek kaliteli denetim firması tercihi, yöneticiler tarafından sunulan finansal raporların tarafsızlığını ve güvenilirliğini artırırken, özellikle yabancı yatırımcılara karşı etkin bir denetim süreci geçirdiği izlenimi verebilmektedir (Kitiwong ve Srijunpetch, 2018). Diğer taraftan ise, işletme yönetimi daha düşük kalitede hizmet verdiği düşünülen denetçilerle anlaşarak, denetim maliyetlerini azaltma ve/veya kendi çıkarları doğrultusunda finansal raporları yöneterek özel kazanımlar elde etme yoluna da gidebilmektedir (Karim, Zijl ve Mollah, 2013: s. 149). Buna ek olarak, işletme yönetimi muhasebe politika ve tahminlerinde kendi isteklerine uyan düşük kaliteli denetim firması tercihi yapabilmektedir (Brown ve Knechel, 2016).

Bu açıklamalar doğrultusunda, çalışmanın araştırma sorusu; “*şirketlerin benimsediği kurumsal yönetim uygulamaları ile bağımsız denetim firması tercihleri arasında bir ilişki var mıdır?*” şeklinde belirlenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Tüm dünya ekonomilerini derinden etkileyen şirket skandallarının arkasında yatan temel sebepler arasında bağımsız denetim kalitesi gösterilmektedir. Bağımsız denetimde arzu edilen kalitenin sağlanması durumunda ise benzer şirket skandallarının tekrar etmeyeceği düşünülmektedir. Bu nedenle, şirketler için bağımsız denetim kalitesi dolayısıyla bu hizmetin sağlayıcıları olan bağımsız denetçilerin seçimleri son derece önemli bir hale gelmektedir. Bu öneme binaen çalışmanın amacı, Borsa İstanbul imalat sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin bağımsız denetim firması seçimlerini etkileyen faktörleri incelemektir. Özellikle, çalışmanın odağını şirketin kurumsal yönetim uygulamaları oluşturmaktadır. Çünkü teorik olarak, şirketin kurumsal yönetim uygulamaları, tercih edilen bağımsız denetim firmasının türünü etkileyebilmektedir. Bu çerçevede, kurumsal yönetim uygulamalarını temsil etmesi amacıyla bazı değişkenler seçilmiştir. Araştırmanın veri setine dahil edilen şirketlere ait bu değişkenlerin bağımsız denetçi seçimine etkisinin olup olmadığının tespit edilmesi, bu çalışmanın başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Bu amacı gerçekleştirmek için 2018-2020 yılları arasında Borsa İstanbul imalat sektöründe yer alan şirketlere ait 475 firma-yıl verisinden yararlanılmıştır. İlgili veriler kullanılarak kurumsal yönetim uygulamaları ile denetçi seçimi arasındaki ilişki incelenmiştir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bağımsız denetçi seçimi, sermaye piyasasında işletme yönetiminin ihtiyaçları (talep eden taraf) ile bağımsız denetçi hizmetleri (arz eden taraf) arasındaki minimum maliyet eşleşmesi olarak görülmektedir. Bağımsız denetçilerin benzer özelliklere sahip ve/veya birbirine eşdeğer olduğu durumlarda, bağımsız denetçi seçimi önemli bir sorun değildir. Ancak, bağımsız denetçilerin hizmet kalitesinde farklılıklar varsa ya da bağımsız denetim firmaları arasında çeşitlilik mevcut ise, bağımsız denetçi seçimine etki edebilecek faktörlerin incelenmesi değerli bir konu olarak kabul edilebilir (Eniola ve Ajayi, 2018: s. 158). Bağımsız denetçi seçimiyle şirketler finansal raporlarının yayınlanabilmesi için yasal bir işlevi yerine getirirlerken, aynı zamanda şirketin

kurumsal yönetim anlayışı hakkında da paydaşlara birtakım sinyaller verebilmektedirler. Şirketler, daha yüksek kalitede bağımsız denetim hizmeti talep ederek, bilgi asimetrisini azaltmada yoluna gidebilmektedirler. Ancak bağımsız denetim hizmetinin kalitesiyle birlikte, izleme maliyetleri de artmaktadır (Jensen ve Meckling, 1976; Watts ve Zimmerman, 1986).

Bu çerçevede, bağımsız denetim firması seçiminin arkasındaki amaç ve bu seçimi etkileyen faktörler kurumdan kuruma farklılık gösterebilmektedir. Bu yüzden, işletme yönetimi bağımsız denetim firması seçimini fayda-maliyet analizi çerçevesinde yapmalı ve kurumun çıkarlarına uygun en doğru tercihi belirlemelidir. İşletmeler için kritik öneme sahip olan bağımsız denetim firması tercihinin Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomiler için hangi faktörlerden etkilendiğinin bilinmesi gerekmektedir. Özellikle, kurumsal yönetim uygulamalarının şiddetle tavsiye edildiği aile şirketlerinin yoğunlukta olduğu Türkiye gibi sermaye piyasalarında, kurumsal yönetim mekanizmasının bağımsız denetim firması seçimine olası etkilerinin tartışılmasının oldukça değerli ve önemli bir konu olduğu düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Çalışmanın birtakım sınırlılıkları bulunmaktadır. Bunlardan ilki, araştırmanın kapsadığı dönem ile ilgilidir. Çalışmanın araştırma verileri 2018-2020 yıllarını kapsamaktadır. Bir diğer kısıt ise, araştırmanın regresyon modelinde yer alan kurumsal yönetim uygulamaları ve bağımsız denetçi seçimi için tercih edilen değişkenler ile sınırlı olmasıdır.

1.5. Bölümlerin Planı

Çalışma, giriş ve sonuç bölümleri ile birlikte beş bölümden oluşmaktadır.

Tez hakkında genel çerçevenin sunulduğu bu bölümde, konunun kapsamına ilişkin kısa bir giriş yapılmıştır. Genel bir girişten sonra, problemin tespiti tanımlanmış ve çalışmanın önemi vurgulanarak çalışmanın amacı açıklanmıştır. Daha sonra çalışmada karşılaşılan sınırlılıklar belirlenmiş ve tez planı hakkında bilgiye yer verilmiştir.

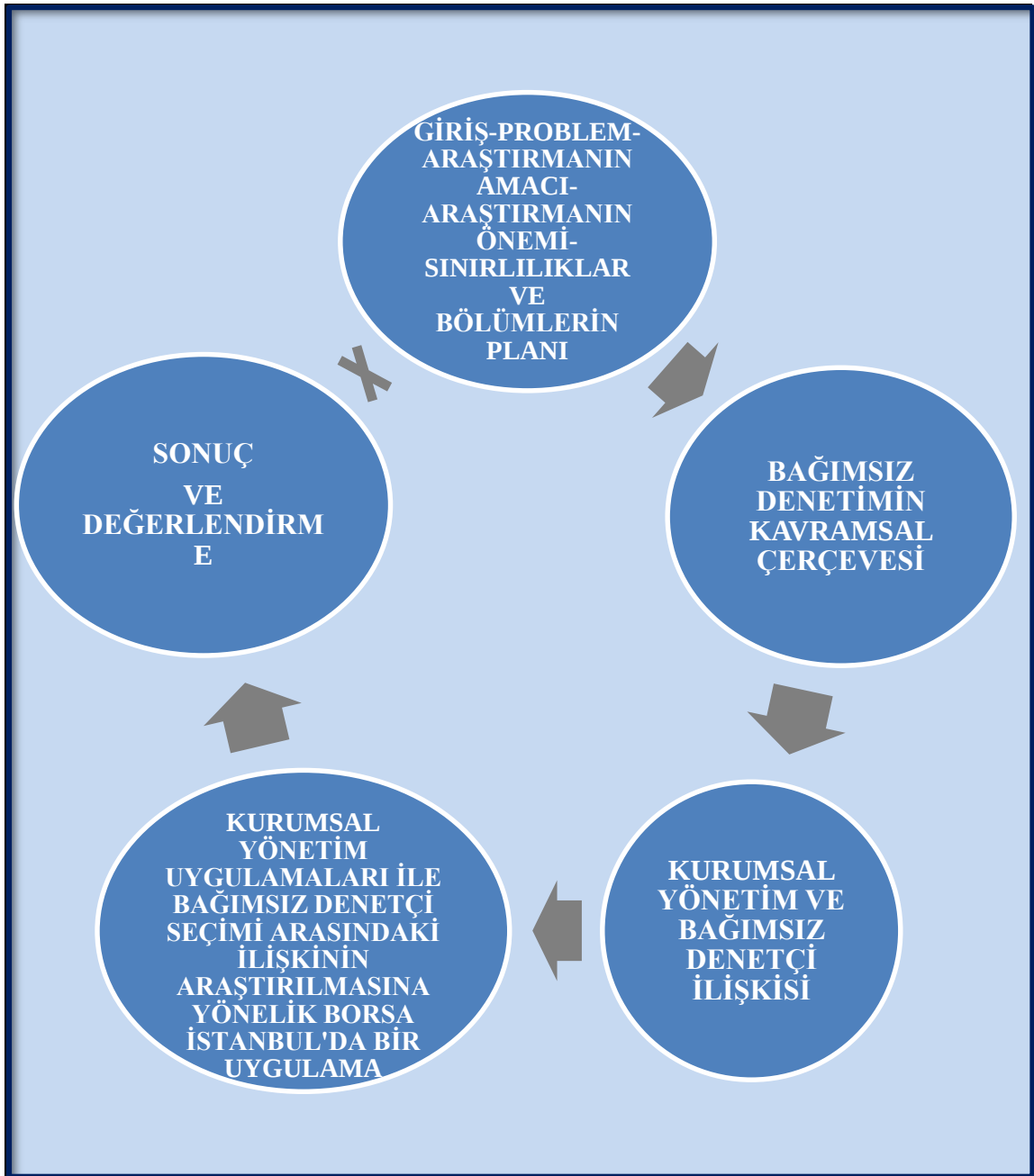
Tezin ikinci bölümünde, bağımsız denetim kavramının genel çerçevesi hakkında geniş bir literatür bilgisine yer verilmiştir. Aynı zamanda bağımsız denetime yön veren düzenlemeler de bu bölümde yer almaktadır.

Tezin üçüncü bölümünde, kurumsal yönetim kavramı açıklanmış olup bu kavramı doğuran nedenler, kavramın ilkeleri, mekanizmalarına detaylı bir şekilde yer verilmiştir. Ayrıca kurumsal yönetimin denetçi seçimindeki yeri hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Tezin dördüncü bölümünde, konuya ilişkin daha önce yapılan çalışmalar detaylı bir şekilde incelenmiş ve literatür taraması sonucunda çalışmada kullanılan değişkenlere yer verilmiştir. Ayrıca çalışmanın kapsamı, yöntemi, örnekleme, toplanan veriler analiz edilerek elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

Tezin beşinci bölümünde ise, çalışmanın genel bir özeti yapılmıştır. Elde edilen bulgular değerlendirilerek çalışmanın literatüre katkısı, sınırlılıkları hakkında bilgiler yer almaktadır. Aynı zamanda bu bölümde konuya paralel gelecekteki yapılacak çalışmalara da öneriler sunulmuştur.

Toplam beş bölümden oluşan tez çalışmasının planı aşağıda yer alan Şekil 1’de sunulduğu gibidir.

Şekil 1. Tez Planı

BÖLÜM II

BAĞIMSIZ DENETİMİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Denetimin Tanımı ve Özellikleri

Denetim kavramı Anglo-Sakson ülkelerindeki karşılığı “auditing” olup dilimizde muhasebe denetimi olarak çevrilmiştir. Latince de “audire” fiilinden türetilen auditing kavramı “dinleme veya işitme” anlamına gelmektedir. Bunun anlamı ise geçmiş tarihteki toplumlarda seçilmiş bilirkişilerin doğruları bulmaya çalışması için görevli kişilerin yaptıkları işleri dinlemesi anlamına gelmektedir (Bozkurt, 2008: s. 17). Yaşanan sosyal, ekonomik, teknolojik, ticari alandaki değişim ve gelişmelere paralel olarak, işlemlerin muhasebeleştirilmesi karmaşık bir yapı haline gelmiş ve bu yüzden “dinleme” biçimindeki muhasebe denetiminden çıkarak çağımızdaki tecrübe ve bilgi gerektiren bir uzmanlık haline gelmiştir (Gürbüz, 1995: s. 1).

Denetim kavramı farklı kaynaklarda benzer tanımlamalar yapılmıştır. Denetim Kavramları Komitesi (Auditing Concepts Committee) aşağıdaki biçimde tanımlamaktadır:

Denetim, ekonomik faaliyet ve olaylarla ilgili iddiaların daha önceden belirlenmiş denetime özgü ölçütlere uygunluk derecesini saptamak ve sonuçları bilgi kullanıcılarına bildirmek amacıyla yansız bir şekilde kanıt toplayan ve bu kanıtları değerlendirerek rapora bağlanması sürecidir (Güredin, 2010: s. 11).

Yukarıdaki tanımlamadan hareketle, denetim tanımında geçen önemli özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Denetim belli bir dönemi kapsar ve sistematik bir süreçtir.
- Ekonomik faaliyet ve olaylarla ilgili iddialar ifadesini taşımaktadır.
- Denetim önceden saptanmış ölçütlere dayanmaktadır.
- Uygunluk derecesi araştırılmaktadır.
- Yansız bir şekilde kanıt toplanır ve toplanan bu kanıtlar rapora bağlanır.
- Denetim faaliyetleri sonucunda bir denetim görüşüne ulaşılır.
- Ulaşılan bu denetim görüşü rapor aracılığıyla ilgililere duyurulur.

2.2. Denetim ve Muhasebe İlişkisi

Denetim ve muhasebe birbirleriyle çok ilişkili kavramlar olup birbirinin ayrılmaz bir parçasıdır. Muhasebe, denetlemenin temel dayanağını oluştururken denetim ise, muhasebe ile ilgili bilgi sisteminin çıktısı olan finansal tabloların önceden belirlenmiş ölçütlere uygunluğunun sağlanmasıdır. Muhasebesiz denetim dayanaksız; denetimsiz muhasebe sağlamsızdır (Erdoğan, 2002: s. 54).

Muhasebenin konusu ticari işlemler sonucunda işletmeye etki yapan işlemler ve olayları tespit etmektir. Bunun sonucunda saptanan bu işlem ve olayların belirli bir düzen içerisinde kaydedilmesi, sınıflandırılması, özetlenmesi ve raporlar halinde ilgi duyanlara sunulması sürecidir. Muhasebenin amacı, finansal bilgileri bilgi kullanıcılarına doğru, tutarlı ve güvenilir kararlar alacak şekilde düzenleyerek sunmaktır (Güredin, 2000: s. 13). Denetimin görevi önceden belirlenmiş ölçütlere göre karşılaştırma yoluyla yapılan bir süreci ifade eder. Bu süreçteki ölçütler ise mevzuat ve GKGM ilkeleridir (Kızıl vd., 2015: s. 195).

Muhasebe sistemi içerisinde karşılaşılan hata ve hilelerin önlenmesi veya asgariye indirilmesi bağımsız denetim, muhasebe sistemi ve etkin bir iç kontrol sistemi ile sağlanılabilir (Erdoğan, 2002: s. 55).

2.3. Bağımsız Denetim Kavramı

Bu başlık altında bağımsız denetimin tanımı, özellikleri, amaçları, faydaları ve denetim türleri ele alınacaktır.

Bağımsız Denetim Tanımı

Bağımsız denetimle ilgili öğretide farklı şekillerde tanımlar yapılmıştır. Çömlekçi (1976) ve Kepekçi (1998)'ye göre bağımsız denetim, finansal tabloların ilgili oldukları şirketlerin finansal durumunu ve faaliyet sonuçlarını doğru ve dürüst bir şekilde yansıtır ve yansıtmadığını ve genel kabul görmüş muhasebe kavram, ilke ve standartlarına uygunluğunu saptamak, bulguları da raporla belgeleme işlemidir. Bağımsız denetim genel hatlarıyla “yönetim aracılığıyla hazırlanan mali tabloların tarafsız bir şekilde araştırılması ve incelenmesi” olarak tanımlanmaktadır (Holmes, 1962: s. 1).

Demirkan (1998) ise bağımsız denetimi; işletmenin belirli bir faaliyet döneminde işletmeye giren ve işletmeden ayrılan verilerin veya işletmede meydana

gelen değer hareketlerindeki artış veya azalış hakkındaki bilgilerin belgelere doğru bir biçimde yansıtılıp yansıtılmadığının, bunların muhasebe kayıtlarında eksiksiz bir biçimde yazılıp yazılmadığının, kâr/zarar işleminin doğru yapılıp yapılmadığının, mali tablolara işletmenin o hesap dönemine ait ekonomik yapısının doğru ve objektif bir biçimde aksettirilip aksettirilmediğinin kontrolü ve sağlanması olarak tanımlanmıştır.

Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü (AICPA) bağımsız denetimi; ekonomik faaliyetler ve olaylarla ilgili beyanlarını önceden belirlenmiş kıstaslara uygunluk derecesini tarafsız bir biçimde araştıran, elde edilen bulguları değerlendiren ve ilgili kullanıcılara bir rapor halinde sunmayı esas alan sistematik bir süreç olarak tanımlamaktadır (Güredin, 2010: s. 11; Kaval, 2003: s. 19). Bu tanıma göre bağımsız denetim; sistematik bir süreci ifade etmekle birlikte, (1) kanıtların bağımsız ve tarafsız bir uzman aracılığıyla toplanmasını, (2) sonuçların değerlendirilmesini ve (3) sonucun bilgi kullanıcılarına raporlanmasını kapsamaktadır.

Bağımsız Denetimin Özellikleri

Yukarıda bağımsız denetimle ilgili tanımlar yapılmıştır. Bu tanımlara bakılarak çeşitli kavram ve özellikler ortaya çıkmaktadır. Bağımsız denetimin özellikleri ana hatlarıyla şu şekilde sıralamak mümkündür: (Carmichael, 1989: s. 4; Haselçin, 1985: s. 3-4).

- Bağımsız denetim sistematik bir süreçtir.
- İşletmelerin mali tabloları bağımsız denetimin konusunu oluşturur.
- Kanıtlar tarafsız bir biçimde toplanır ve değerlendirilir.
- Bağımsız denetim, önceden belirlenmiş kıstaslara göre yapılır.
- Tespit edilen sonuçlar ihtiyaç duyanlara raporlanır.
- Bağımsız denetim, tamamen bağımsız denetçiler tarafından yapılır.

Bağımsız Denetimin Amaçları

Genel bir çerçevede bağımsız denetimin amacı; Anglo-sakson ülkeleri başta olmak üzere tüm dünyada işletme hesaplarının, işletmenin finansal durumunu gerçek ve güvenilir açıklama (true and fair) ilkesi üzerine mesleki görüş inşa etme olarak ifade edilmektedir (Hoffman vd., 1996: s. 87).

Bağımsız denetimin amacı Seri:X, No:22 sayılı Tebliğ'de ise şu şekilde açıklanmıştır: Finansal tabloların finansal raporlama standartları (FRS) çerçevesinde bir işletmenin mali durumunu ve faaliyetlerinin sonucunu tüm önemli taraflarıyla gerçeğe uygun ve dürüst bir şekilde sunulup sunulmadığı konusunda bağımsız denetçinin görüş bildirilmesinin sağlanmasına yöneliktir (-Birinci Kısım- md.3/I).

Bağımsız denetimin diğer bir amacı ise, işletmenin finansal tablolarını bir bütün halinde, işletmenin ilgili dönemdeki mali durumunu, faaliyet sonuçlarını ve finansal durumunda meydana gelen değişimleri genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri (GKGMİ) doğrultusunda, gerçek ve güvenilir bir biçimde göstermekte olduğu konusunda bir karara varmaktır (Güredin, 2000: s. 11). Yapılan bağımsız denetim sonucunda düzenlenen raporda herhangi yeni bir veri verilmemektedir. Düzenlenen raporda yalnızca işletmenin finansal tablolarındaki bilgilerin doğru, dürüst ve gerçeği gösterip göstermediği konusunda denetçi görüşü açıklanmaktadır (Kepekçi, 1998: s. 201). İşletmelerin gerçekleştirdikleri birçok faaliyetin net ekonomik sonuçlarının karşılaşılabileceği yer mali tablolarıdır. Nitekim işletmelerin mali tablolarının, işletmenin karnesi niteliğinde olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Finansal tablolar vasıtasıyla yapılan bilgilendirmeye, yönetimin işletme amaçlarına ulaşmadaki başarısı ortaya konulmuş olmaktadır (Örerler, 2005: s. 2; Haselçin, 1985: s. 2). Nihayetinde, yöneticilerin ortaklık faaliyetlerini doğru ve dürüst bir biçimde yürütmesi sağlanacaktır. Diğer yandan ise yatırımcıların hak ve menfaatleri yöneticilere karşı korunacağından sermaye piyasalarına olan güven kaybı azalacaktır. Bu sayede yatırımcının piyasaya duyduğu güven artacak, böylelikle yatırımlar neticesinde piyasa gelişerek ekonominin de büyümesine katkı sağlayacaktır (Haselçin, 1985: s. 2; Karayalçın, 1979: s. 15).

Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında, bağımsız denetimin amacını şu şekilde sıralamak mümkündür.

- Mali tabloların doğruluğu ve gerçeği yansıtır yansıtılmadığının tespitinde yardımcı olmak,
- Mevcut yasa ve mevzuat hükümlerine uyulup uyulmadığı yönünden kontrolü ve muhasebe uygulamalarının uluslararası bir boyut kazanmasını sağlamak,
- Muhasebede yapılan hata ve hile eylemlerini ortaya çıkarmak, hata ve hileleri önlemek,

- Denetimi yapılan kurum ve işletmelere alacak/verecekleri bulunan kişilerin hak ve faydalarının korunmasına yardımcı olmak,
- İşletme sahiplerinin ve çalışanların hak ve çıkarlarının korunmasını sağlamak,
- Sermaye piyasasının gelişmesini sağlamak ve piyasaya arz edilen kaynakların en verimli yatırımlara aktarılmasını sağlayıp, ülke ekonomisinde kaynakların rasyonel kullanımını sağlamak,
- İşletmelerin muhasebe kayıtlarının, genel kabul görmüş muhasebe ilke ve standartlarına göre muhasebeleştirilmesini sağlamak.

Bağımsız Denetimin Faydaları

Çelen (2001)'e göre bağımsız denetçilerin etkin bir bağımsız denetim gerçekleştirilmesinin firmaya, kamuya ve devlete sağlayacağı faydaları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

a. Bağımsız denetimin denetlenen firmaya yararları:

Bağımsız denetim, denetledikleri kurumların dışındaki uzmanlar aracılığıyla tarafsız, bağımsız ve güvenilir bir şekilde yürütülmesiyle birlikte, mali tabloların doğruluğunu, gerçekliğini ve şeffaflığını artırır. Bağımsız denetimin denetlenen firmaya sağladığı faydaları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- İşletme defter, kayıt ve belgelerine dayanarak hazırladığı mali tabloların gerçeği doğru ve dürüst bir biçimde gösterilip göstermediğini tespit eder.
- İşletmede yürütülen ekonomik faaliyetlerin mevzuata uygunluğunu inceler, uygunsuzluk olması halinde düzeltir.
- İşletme yönetimi ve çalışanlarının hile yapma yönelimlerini azaltmada yardımcı olur.
- Denetimi yapılmış mali tablolar vergi matrahını oluşturacaklarından, yapılacak vergi denetiminin riskini de azaltıp nitekim de vergi denetimine yardımcı olacaktır.
- Bağımsız denetimden geçmiş mali tablolar, işletme ortak ve yöneticilerinin karar alma sürecinde yardımcı olur.

- Mali tablo ve raporlar üzerinde inceleme yaparak, işletmenin ekonomik ve finansal durumunu yetkili makamlara eksiksiz ve güvenilir bir şekilde iletir. Bu husus işletmenin kredibilitesini (kredi değeri) yükseltir.
- İşletme yönetimi ve çalışanlarının yaptıkları çalışmalara yardımcı olarak, bu çalışmaların performans düzeyini ve verimliliğini artırır.
- İç kontrol sisteminin etkin işleyişini sağlamada yardımcı olur.

b. Kamu kuruluşları açısından sağlanan yararlar:

- Sermaye Piyasası'nın etkin, ekonomik ve verimli işleyebilmesi için tüm ilgili ve önemli bilgilerin bağımsız denetim raporunda açıklanması gerekmektedir. Nitekim bu durumun sağlanabilmesinin yöntemi kuşkusuz bağımsız denetimdir.
- Mali Kurumlar tarafından işletme sahiplerinden istenilen, işletmenin mali durumunu ve faaliyet sonuçlarını gösteren bağımsız denetim raporları ve bilgileri, verilecek kredilere ve yapılacak finansmanlara yol gösterici olurlar.
- Denetlenmiş mali tablolar, işveren ile işçi sendikalarına ücretlerin ve sosyal yardımların pazarlığı konusunda objektif veriler sağlayarak yardımcı olur.
- Bir şirketin el değiştirmesi ya da başka bir şirketle birleştirilmesi durumunda alıcı ve satıcı taraflara doğru, güvenilir ve objektif bilgiler sağlar.
- Denetlenmiş mali tablolar firmayla iş ilişkisi içerisinde bulunan başta müşteriler olmak üzere diğer tüm ilgililere, denetlenen firmanın karlılığı, faaliyetlerinin verimliliği ve finansal yapısıyla ilgili doğru ve güvenilir bilgiler sağlar.
- Bağımsız denetimden geçirilerek kamuya açıklanan mali tablolar, yatırım yapacak yerli veya yabancı yatırımcıları işletmeden kaynaklanabilecek risklerden büyük ölçüde korumuş olur.
- Bağımsız denetimden geçmiş mali tablolar, bir işletme ile ilişki içinde olan tüm taraflara, o işletme ile ilgili tarafsız, nesnel, doğru ve güvenilir bilgi sağlar.

c. Bağımsız denetimin devlete yararları:

- Bağımsız denetim, ülkeye güvenilir bilgi üretimi ve planlama açısından önemli ve değerli katkılar sağlayacaktır.

- Bağımsız denetim, işletme ortak ve yöneticilerin vergi husunda yapacakları hile riskini azaltacağından dolayı vergi gelirlerinin artmasında da devlete oldukça yardımcı olur.
- Bağımsız denetçiler tarafından denetlenen finansal tablolar üzerinden yapılacak vergi denetimi, vergi denetim elemanlarının daha az vaktini alacaktır. Bundan dolayı diğer vergi kayıp ve kaçakların önlenmesine yönelebileceklerdir.
- Kamu İktisadi Teşebbüs (KİT)'lerin bağımsız denetime tabi tutulması, yatırımcılara bu kuruluşlarla ilgili doğru, nesnel ve güvenilir bilgi verilmesini sağlayacaktır.

Amaçlarına Göre Denetim Türleri: (1) mali tablolar denetimi, (2) uygunluk denetimi ve (3) faaliyet denetimi olarak sınıflandırılabilir.

1) Mali Tablolar Denetimi: Bu denetim, bir işletmeye ait finansal tabloların önceden belirlenmiş ölçütlere uygun olarak düzenlenip düzenlenmediğini belirlemek amacıyla yapılan bir denetim türüdür. Denetim denilince geleneksel anlamda akla gelen ilk denetim türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bir işletmenin mali tablolarının genel kabul görmüş muhasebe ilke ve TMS/IFRS gibi önceden belirlenmiş ölçütlere uygun düzenlenip düzenlenmediği konusunda denetim yapılarak, işletmenin finansal durumu hakkında bir görüş oluşturulması amaçlanmaktadır (Bozkurt, 2012: s. 5). Genel kabul görmüş muhasebe kavramları ve ilkelerine göre hazırlanması gereken finansal tablolar bilanço, gelir tablosu, fon akım tablosu, nakit akım tablosu, özkaynaklardaki değişim tablosu ve kar dağıtım tablosudur (Özer, 1997: s. 66).

Finansal tablolar denetiminin genel özellikleri şöyle sıralanabilir (Duman, 2008: s. 13):

- Amaç bu denetim türünde, finansal tablolardaki önemli yanlışlıkları tespit etmek ve incelenen mali tabloların güvenilirliğini artırmaktır.
- Denetim tamamen bağımsız denetçiler vasıtasıyla yapılır.
- Tamamlanan denetim sonucunda, finansal tablolar hakkında sadece bir görüşe varılır.

- Bu görüş sonucunda, hiçbir zaman mali tabloların doğruluğunu %100 garanti vermez.

2) *Uygunluk Denetimi*: Uygunluk denetimi, işletme dışından, kamu otoritesi tarafından yürürlüğe konulan vergi, iş kanunlarına veya işletmenin kendi yönetim anlayışına bağlı olarak koydukarı ve işletmenin daha kolay ve verimli yönetilmesi amacıyla oluşturulan yönetmelik, talimatname, emir, politikalar, kurallar gibi mevzuata uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan denetimdir (Kaval, 2008: s. 11). Uygunluk denetiminde daha önceden belirlenmiş kıstas olarak kabul edilen kurallar işletme üst yönetimleri ve kamu kurumları tarafından oluşturulmaktadır (Bozkurt, 2010: s. 28). Bu denetim türünde denetimin konusunu bireylerin yapmış olduğu işlemler veya faaliyetler oluşturur. Uygunluk denetiminde işletme açısından örneklendirdiğimizde, denetimin konusunu işletmede çalışan bireylerin yapmış oldukları işlemler veya eylemler oluşturur. Önceden belirlenmiş ölçütler ise üst yönetim tarafından belirlenen politikalar, prosedürler veya kurallardır (Coşkun vd.,2013: s. 16).

Uygunluk denetimin sonucunda elde edilen bulgular geniş bir kitleye değil yalnızca işletmedeki yetkili kişilere raporlanır. Söz konusu işletmedeki bu kişiler, genellikle işletmedeki üst yöneticilerdir. Çünkü, oluşturulan yönergelere, prosedürlere, politikalara ve her türlü mevzuata uygunluk işletmenin üst yöneticilerini ilgilendirmektedir (Güredin, 2000: s. 14).

Yapılan işlemlerin önceden belirlenmiş kıstaslara uygun olup olmadığı araştırmasında sürdürülecek bir denetimin etkinliğinin artırılması için;

- Denetçinin, denetimi yapılacak konularda yetenekli olması,
- İşletme içinde belgeyi depolayacak iyi bir sisteminin var olması,
- Uygunluk denetimi bulgularının raporlanmasının sisteme bağlanmış olması şartları gereklidir (Güredin, 2007: s. 17).

3) *Faaliyet Denetimi*: İşletme faaliyetlerinin verimliliğini ve etkinliklerinin tespit edilmesi amacıyla, kullanılan teknik, yordam ve yöntemlerin incelenmesi faaliyetidir. Denetçi tarafından, önceden belirlenmiş ölçütlere göre uygun bir değerlendirme yapılarak raporun geçerliliği ve güvenilirliği tespit edilir (Haberal, 2016: s. 10-12).

Faaliyet denetimindeki amaç, kurumun faaliyet sonuçlarının geliştirilmesi amacıyla yeni yollar bulunarak kuruma ek bir katkı sağlamaktır. Faaliyet denetiminin temel amaç ve işlevleri, denetlenen kurum ve kuruluşlara uygun kaliteyi dikkate alarak tasarruf sağlamak veya aynı kalite korunarak maliyetleri azaltmak, hizmetleri daha kaliteli bir şekilde sağlamak, organizasyon ve yönetim süreçlerini geliştirmek ve güçlendirmek, amaçlarına ve hedeflerine maliyet etkinliğini oluşturacak şekilde geliştirebilecekleri teknik ve yöntemleri göstererek veya bu yöntemlere dikkat çekerek kurumların ekonomiklik, verimlilik ve etkililiğini artırmaya çalışmaktır (Çoşkun, 1997: s. 6).

Faaliyet denetimlerinde, işletme faaliyetlerinin verimliliği, ekonomikliği ve etkinliği saptanır, mevcut durumla önceden belirlenmiş plan ve programlar çerçevesinde olması gerekenler kıyas edilerek öznel değerlendirmeler yapılır. Faaliyet denetimi deyimi, bazı çalışmalarda performans denetimi, işletme denetimi, yönetim denetimi adı olarak da geçmektedir. Üstelik, risk denetimi ve performans denetiminin faaliyet denetimi içerisinde olduğu; mali tabloların denetimi ve uygunluk denetiminin de finansal denetimini oluşturduğu belirtilmektedir (Candan, 2007: s. 48).

Faaliyet denetiminin temelinde verimlilik, ekonomiklik ve etkililik unsurları olduğu için, bu unsurları açıklamak faydalı olacaktır (Sayıştay Yasası, 2012: s. 1).

- **Verimlilik:** Kurumun amaçlarının göz önünde bulundurularak sabit bir girdi karşılığında, çıktıyı artırmayı veya doğru kalitedeki aynı miktarda çıktı için girdiyi azaltmasını ifade eder. Bir diğer ifadeyle veri kaynakla en yüksek çıktının elde edilmesini ya da çıktının en az girdi ile elde edilmesini ifade etmektedir.
- **Ekonomiklik:** Bir kuruluşun amaçları göz önünde bulundurularak bir taraftan kaliteyi korurken diğer bir yandan kaynakların girdi maliyetlerinin en düşük maliyete indirilemesini ifade eder.
- **Etkenlilik:** Program ve proje sonucunda belirlenmiş hedefleri karşılamayı veya aşmayı ve amaçlanan etkileri sağlamasıdır.

Denetçinin Niteliğine ve Statüsüne Göre Denetim Türleri: Denetim faaliyetlerini gerçekleştiren denetçiler yaptıkları denetim türleri bakımından çeşitli unvanlar altında çalışır. Söz konusu bu ayrım temel olarak, (1) bağımsız denetçi, (2) iç denetçi ve (3) kamu denetçisi olmak üzere üç ayrı grup altında toplanmaktadır. Denetim; işletme

personeli dışından, uzman ve bağımsız kişi tarafından gerçekleştiriliyorsa “Bağımsız Denetçi”, işletme bünyesinde çalışan bir denetçi tarafından gerçekleştiriliyorsa “İç Denetçi”, kamu tarafından yetkilendirilmiş denetim elemanları tarafından gerçekleştiriliyorsa buna da “Kamu Denetçisi” denilmektedir (Erçiçek, 2016: s. 22).

1) *Kamu Denetçi*: Kamu kurumlarının teftiş birimine bağlı olarak çalışan, devlet adına ve kamu yararına denetim fiillerini yapan kamu denetçileri, denetime tabi kamu kuruluşları ve özel sektör kuruluşlarının ilgili yasalara, yönetmeliklere, devletin iktisadi politikalarına uygun davranıp davranılmadığı konusunda araştırmalarında bulunan ve denetim raporunu bağlı bulunduğu birime sunan denetçilerdir (Özer, 1997: s. 101). Kamu denetçilerinin, kamuda yaptıkları denetimler iç denetim olarak adlandırılırken, özel sektör işletmelerinde yaptıkları denetimlere ise kamu denetimi adı verilir. Bazen kamu denetçilerinin bir kısmı yalnızca kamu kuruluşlarında, bazıları ise hem kamu kuruluşlarında hem de özel sektör kuruluşlarında denetim görevini üstlenirler. Yani denetim, kamu idaresi ve kamu işletmesi olabileceği gibi özel sektör de olabilir (Bozkurt, 2000: s. 34).

Kamu denetçilerinin, denetim görevini yerine getirirken bağlı bulundukları kamu kurumlarının bazıları şöyledir:

- Devlet Denetleme Kurumu,
- Sayıştay,
- Başbakanlık,
- Yüksek Denetleme Kurumu,
- Vergi Denetim Kurulu,
- Bankalar Yeminli Murakıplar Kurulu olarak sayılabilir (Karamil, 2017: s. 7).

2) *İç Denetçi*: İç denetçi, bağlı bulunduğu örgütün bünyesinde çalışan denetim faaliyetlerinin yerine getirilmesinden ücretli olarak görev yapan denetim uzmanlarıdır. İç denetçiler, denetim faaliyetini yaparken gerektirdiği mesleki bilgi, deneyim ve diğer niteliklere sahip olmalı ve denetim faaliyetini gerçekleştirirken dürüst ve tarafsız davranmalıdırlar. Hatta iç denetçiler görevleri gereği ulaştıkları bulguları yalnızca kurumun dışında kalan kişilerle paylaşmamasının yanında üstelik kurum içinde dahi olsa konuyla ilgisi olmayan kişilerle de paylaşmamalıdırlar (Pehlivanlı, 2010: s. 18-19).

İç denetçiler, uygunluk ve faaliyet denetimini yapmakla görevli olup ve günümüzde yoğun rekabet koşulları nedeniyle genel olarak zamanlarının çoğu kısmını faaliyet denetimi almaktadır (Uzay vd., 2017: s. 16-17).

İç denetçilerin temel amaçları bağlı bulunduğu işletme üst yönetimlerinin talepleri doğrultusunda denetim ve danışmanlık hizmetlerini yapmaktır. İşletmede oluşabilecek hata veya hileleri ortaya çıkarmak, iç kontrol yapısını takip etmek ve sürece ilişkin olguları ve verileri doğru yorumlar yapmak ve kurumun etkinliğini ve verimliliğini artıracak tavsiyelerde bulunarak üst yönetime rapor vermek iç denetçinin görevleri arasındadır (Karamil, 2017: s. 8).

3) *Bağımsız Denetçi*: Bağımsız denetçi, denetimini yaptıkları işletmeler ile işçi-işveren ilişkisi içinde olmayan, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve esasları çerçevesinde finansal tabloların gerçeği yansıtip yansıtmadığını araştırmasını yapan mesleki bilgi ve tecrübeye sahip uzman kişilerdir (Solak, 2015: s. 41).

Bağımsız denetçiler, finansal tablo denetimi, uygunluk denetimi ve faaliyet denetimi yapabilirler. Bununla birlikte bağımsız denetçiler, avukatlar ve doktorlar gibi serbest meslek mensubu kişiler olarak belli ücret karşılığında faaliyet gösterebilirler. Bağımsız denetçiler, aldıkları eğitimler, mesleki bilgi ve deneyimler, yüksek ahlaki değerleri taşımaları ve taşıdıkları bağımsızlık nitelikleri dikkate alındığında, her türlü denetim faaliyetini kolaylıkla yapabilecek kişilerdir (Gürbüz, 1995: s. 34).

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından hazırlanan ve Bağımsız Denetim Yönetmeliğinin dördüncü maddesinde bağımsız denetçi açıklanmıştır. İlgili yönetmeliğin dördüncü maddesinde bağımsız denetçilerin, YMM veya SMMM ruhsatını almış meslek mensupları arasından KGK'nin yetkilendirdiği kişiler olarak açıklanmıştır. Diğer bir taraftan bağımsız denetçi için, bağımsız denetim kuruluşları da bağımsız denetim yetkisine sahip ve ortakları YMM ve SMMM olan sermaye şirketleri olarak ifade etmiştir (<http://kgk.gov.tr/>, 2018).

Bağımsız denetim için YMM veya SMMM mesleğini hem Bağımsız Denetim Yönetmeliği hem 6102 sayılı TTK hem de 660 sayılı KHK şart koşmuştur (Karasu, 2014: s. 83).

KGK'ye göre bağımsız denetçilik unvanları:

- 1) Bağımsız Denetçi
- 2) Kıdemli Denetçi (Asgari olarak altı yıl denetim tecrübesi şartı gerekmektedir.)

- 3) Baş Denetçi (Asgari olarak on yıl denetim tecrübesi şartı gerekmektedir.)
- 4) Sorumlu Denetçi olarak geçmektedir.

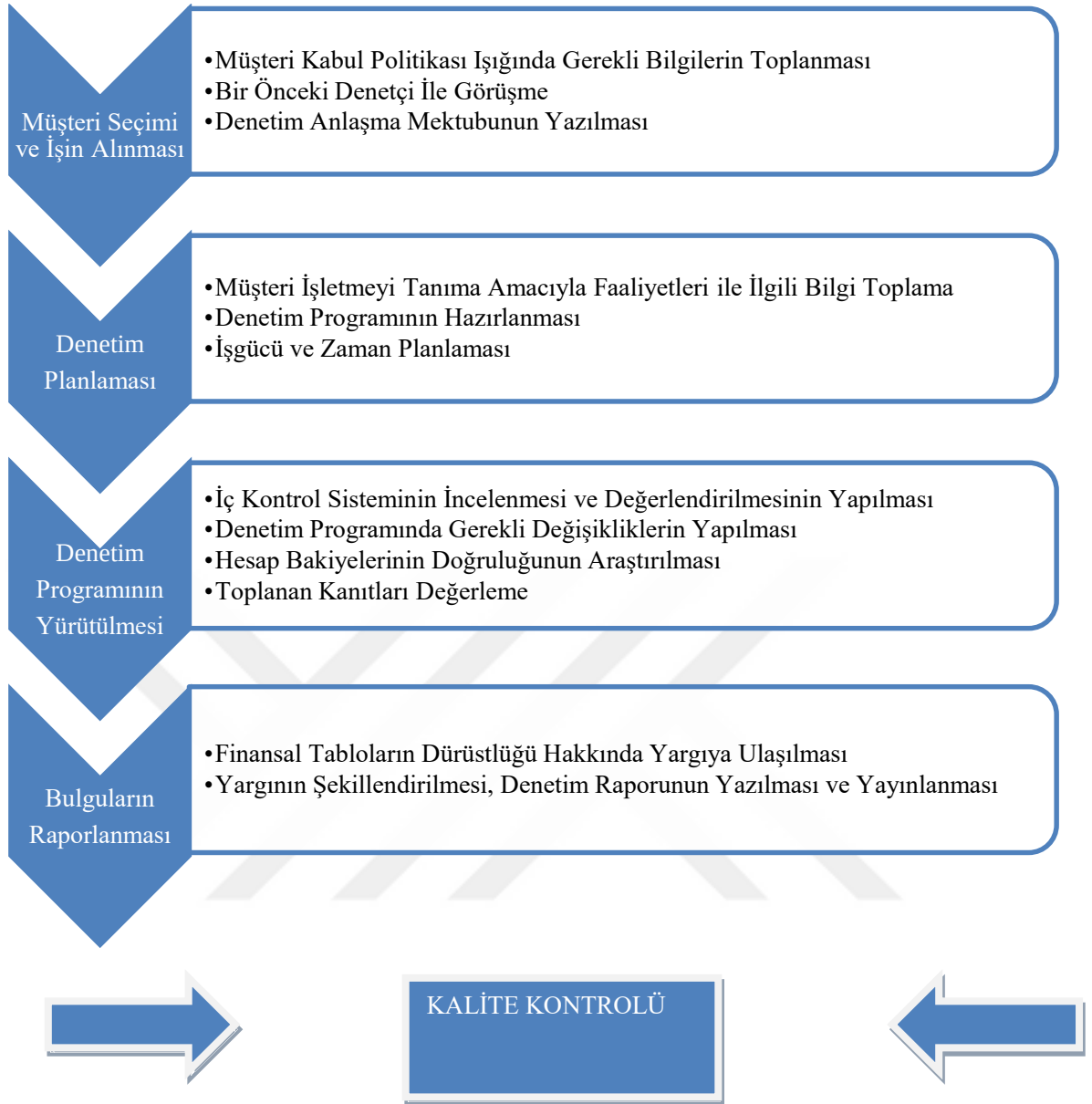
2.4. Bağımsız Denetim Süreci

Denetim süreci, birbirini zincirleme şeklinde izleyen bir dizi evreden oluşan sistematik bir süreçtir. Bu sistematik süreç müşteri işletmeden gelen talep doğrultusunda başlayıp, denetim çalışmalarının yürütülmesiyle devam edip, nihayetinde denetçinin çalışmalar sonucunda elde ettiği denetim görüşünü ilgili bilgi kullanıcılarına raporlamayla denetim süreci tamamlanmış olur (Çakmak, 2006: s. 13). Denetim süreci aşağıdaki Şekil 2’de ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir. Denetim faaliyetlerinde denetim süreci her zaman aynı şekilde veya aynı zamanda gerçekleşmez. Denetim çalışmalarının yoğunluğu ve zorluk derecesi, işletmede yürütülen denetim faaliyetlerinin ilk kez yapılmasına veya tekrarlanan bir denetim olmasına bağlı olarak değişir. Bunun sebebi ise denetçi işletmede denetim faaliyetini ilk kez yapıyorsa bazı ek çalışmalara ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle de ilk defa yapılan denetim faaliyetlerinin tekrarlanan denetim faaliyetlerine kıyasla iş yoğunluğu fazla olup buna paralel olarak zorluk derecesi de artar (Muğal, 2007: s. 20).

Denetim süreci 4 temel evreden oluşur. Bunlar aşağıda yer almaktadır (Güredin, 1997: s. 65).

- Müşteri Seçimi ve İşin Alınması
- Denetim Planlaması
- Denetim Programının Yürütülmesi
- Bulguların Raporlanması

Aşağıda denetim sürecini oluşturan evreler ve bu evrelerde yer alan uygulamalar şekil üzerinde detaylı bir şekilde gösterilmiştir.

Şekil 2.Denetim Süreci.

Kaynak: Güredin, 1997: s. 67

2.5. Bağımsız Denetçi Seçimi

Bağımsız denetçinin seçimi genel kurul tarafından karara bağlanır. Ancak karar alınmadan önce denetim komitesi veya yönetim kurulu denetim kuruluşunun seçimiyle ilgili gerekli olan araştırmaları yapıp yapılacak denetim için uygun görülen denetim kuruluşundan teklif istemelidir. Genel kurulda, bağımsız denetim kuruluşlarından gelen denetim teklifleri değerlendirilerek bağımsız denetimin hangi denetim kuruluşu tarafından yapılacağı karara bağlanır (Şengür, 2010: s. 114).

İşletmeler, bağımsız denetim faaliyetlerinin yerine getirilebilmesi amacıyla bir denetçiye başvurmasında belirlenmiş herhangi bir politika veya prosedür bulunmamaktadır. İşletmeler denetim faaliyetlerini yerine getirecek denetçiye tamamen serberst bir şekilde seçebilirler. İşletmeler denetçiye seçerken genel olarak denetçinin tanınmışlığı, sunmuş olduğu hizmetin kalitesi ve meslekte geçirdiği zamanı göz önünde bulundurarak değerlendirirler (Bozkurt, 2012: s. 86-87). Bağımsız denetim talebi için denetim kuruluşlarına başvuran her müşteri işletmeyi denetim kuruluşları kabul etmek zorunda değildir. Denetim kuruluşları teklif eden işi kabul edip etmemekte serbesttirler. Bağımsız denetim talebi için bağımsız denetim kuruluşuna başvuruda bulunan her işletme, denetim kuruluşu açısından bazı riskler taşımaktadır. Müşteri işletmenin denetimi sırasında ortaya çıkacak bir takım riskleri bağımsız denetim kuruluşu üstlenmiş olmaktadır. Denetçiler bu riskleri yok etmek veya en aza indirmek zorundadırlar. Dolayısıyla risk unsurları taşıyan kendilerine başvuran işletmelerin denetim taleplerini denetçiler reddederler (Şengür, 2010: s. 114).

TTK'nin 399. maddesinin 1. fıkrasında denetçinin seçimi, seçim zamanı ve tescil ve ilanı konularında açıklık getirmektedir. Buna göre;

- Denetçi, işletmenin genel kurulu tarafından; topluluk denetçisi, ana şirketin genel kurulu tarafından seçilir.
- Denetçinin, her faaliyet dönemi ve her halde görevini yerine getireceği faaliyet dönemi sona ermeden önce seçilmesi gerekmektedir.
- Seçim yapıldıktan sonra yönetim kurulu, denetim görevinin hangi denetçi tarafından yapılacağının gecikmeksizin ticaret siciline tescil ettirir ve ayrıca bunu Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile internet sitesinde ilan eder.

Bağımsız denetim sürecinde önemli rol oynayan denetim komitesi hakkında aşağıda bilgi verilmiştir.

Denetim Komitesi: Pay sahiplerinin işletme yönetiminden işletmenin mali durumu hakkında ve karşı karşıya kaldığı risklere ilişkin yeterli, doğru ve zamanlı bilgileri temin edebilmesi ve işletme faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde yerine getirilebilmesi için çeşitli kurul ve komiteler oluşturulmuştur (Öztürk, 1999: s. 74). Tam bu noktada denetim komitesi, pay sahipleri adına işletme işlerinin ve faaliyetlerinin gözetilmesini sağlamak ve yönetim kuruluna yardımcı birimler niteliğinde ortaya çıkmıştır. Birçok işletme özellikle denetçilerin denetlediği işletme yönetiminden

bağımsız olmasını sağlamak amaçlı denetim komitesi oluşturmuştur (Güredin, 2000: s. 12). İşletmede etkin bir denetim komitesinin varlığı, finansal raporlama sürecindeki hilelerin görülmesini ve gerekli uyarıların yapılmasını sağlar neticede daha kaliteli finansal raporların ortaya çıkarılmasına olanak sağlayacaktır (Sinnar, 2006: s. 27). Denetim komiteleri konusunda yapılan çalışmaların çoğunda denetim komitesi aktif bir şekilde işleyen ve bağımsız üyelerden oluşan işletmelerde hileli mali raporlama eylemleriyle karşılaşma olasılıklarının çok daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır (Acar vd., 2011: s. 277). Bu çerçevede denetim komitesi, kaliteli bir mali raporlama sisteminin kurulmasını sağlamak ve yönetim başarısızlıklarını önlemeyi amaçlar (Güredin, 2007: s. 12). Dolayısıyla işletmeler yüksek kalitede mali raporlama ve kaliteli bir denetim istiyorlarsa denetim komitelerinin yapısı üzerinde durarak geliştirmeli ve gözden geçirmelidirler (Felo vd., 2003: s. 2). Bu sebeple güçlü bir denetim komitesinin varlığı denetim faaliyetlerini sürdürmekte olan denetçinin daha kaliteli denetim hizmetleri sunabilmesine yardımcı olduğu düşünülmektedir (Acar vd., 2011: s. 277).

Denetim komitesinin varlığı, 1940 yıllara dayanmakta olup özellikle 1980'den sonra önemi giderek daha da artmış ve Türkiye'de de gelişimini devam ettiren bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Literatüre bakıldığında denetim komitesi ile ilgili birçok tanım mevcuttur.

Sermaye Piyasası Kanunun 25. Maddesinin ikinci fıkrasında denetim komitesi tanımı şu şekilde yapılmıştır: İşletmenin muhasebe sisteminin, finansal bilgilerin denetimi ile kamuya açıklanması ve işletmenin iç kontrol sisteminin işleyişinin ve etkinliğinin gözetimini sağlamakla olup, bağımsız denetim faaliyetlerini gerçekleştirecek kuruluşun belirlenmesi, bağımsız denetim sözleşmesinin imzalanmasıyla beraber bağımsız denetim sürecinin başlatılması ve denetim faaliyetlerini gerçekleştirecek denetim kuruluşunun her aşamadaki çalışmalarının izlendiği ve değerlendirildiği komitedir (SPK, No:10 Sayı:22, md.25).

Denetim komitesinin görevleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Yenigün, 2008: s. 79-80).

- Finansal ve operasyonel işlemlerin sağlıklı bir şekilde gözlem altında tutulmasını sağlar.
- Finansal tabloların doğruluğu ve gerçeğe uygunluğu hakkında yönetim kuruluna görüş bildirir.
- İç denetim ve bağımsız denetimin etkin bir şekilde yürütülmesini sağlar.

- İşletmenin muhasebe sisteminin, finansal bilgilerin denetimi ile kamuya açıklanması ve işletmenin iç kontrol sisteminin işleyişinin ve etkinliğinin gözetimini sağlar.
- Şikâyet ve bildirimleri değerlendirir, sonuçlandırır ve gerekli tedbirleri alır.
- Bağımsız denetim faaliyetlerini gerçekleştirecek kuruluşun belirlenmesinde görüş verir.
- Belirlenen bağımsız denetçi veya bağımsız denetim kuruluşu ile beraber denetim planını hazırlar.
- Bağımsız denetçiler tarafından düzenlenen denetim raporlarını bağımsız denetçiler ile beraber inceler.
- Bağımsız denetim sonuçlarını ve görüş başlıklı bölümdeki yorumları gözden geçirerek, bağımsız denetçi tarafından yönetime yapılmış öneri ve tavsiyelerin yerine getirilip getirilmediğinin takibini yapar, iç denetim tarafından sunulan raporları ve yönetimin bu raporlara ilişkin verdiği cevapları gözden geçirir.
- İşletmenin yıllık finansal tablolarını kontrol ederek tamamlanmış olup olmadıklarını tespit eder ve kendilerine iletilen bilgilere uygunluğunu belirler, finansal tabloların hazırlanması esnasında önemlilik arz etmesi durumunda ortaya çıkan görüş ayrılıklarını, muhasebe ve raporlama ile ilgili düzenleme değişiklikleri de dahil olmak üzere mühim konuları gözden geçirir.
- Hukuka uygunluk, ahlak kuralları, çıkar çatışmaları ve kötü yönetim ile hileli işlemler konularındaki soruşturmalara ilişkin işletme politikalarını gözden geçirir.
- İç denetim veya bağımsız denetim yoluyla kurumsal yönetim politikalarının uygunluğunu kontrol eder.
- Bağımsız denetçilerle ve gerekli bulunursa iç denetçilerle de olabildiğince yöneticilerin yer almayacağı bir ortamda bir araya gelerek işletmenin iç kontrol sisteminin yeterliliği hakkında görüşür ve durum değerlendirmesi yapar.
- Sistematiik bir şekilde kendi içinde toplantılar düzenleyerek yönetim kurulu, bağımsız denetçiler, finansal yöneticiler ve mevcutsa iç denetçiler arasında köprü görevi görerek güçlü bir iletişim kurulmasını sağlar.

Denetim komiteleri, yüksek kalitede mali raporlama sürecinin sağlanması açısından hayati önem taşıyan bağımsız denetim faaliyetlerinin izlenmesinde önemli rol oynar. Denetim komitesi, işletmenin bağımsız denetim sürecinin uygulama etkinliğini, oluşturduğu katma değeri ve iç kontrol sisteminin işleyişi, yeterliliği ve etkinliği ile bağımsız denetim faaliyetlerini gerçekleştirecek denetçinin seçimine ilişkin değerlendirme sürecini yönetim kurulu adına gözetmekle sorumludur (Deloitte, 2009: s. 1).

Denetim komitesinin bağımsız denetime ilişkin rol ve sorumlukları şu şekilde sıralamak mümkündür (Yenigün, 2008: s. 79-80):

- Denetim komitesi, bağımsız denetim planını ve sonuçlarını, risk değerlendirmelerini bağımsız denetçilerin katılımıyla birlikte inceleyip önemli risklerin değerlendirilme yapılması,
- Bağımsız denetçilerin ulaştıkları sonuçları denetim komitesine bildirmesini sağladıktan sonra oluşabilecek çıkar çatışmasının kontrol altına alınması,
- Bağımsız denetçilerin denetim sürecindeki performansı, seçimi ve bağımsızlığının denetlenmesi,
- Bağımsız denetçiler ile yönetim arasında ortaya çıkan anlaşmazlıkların çözülmesinde yardımcı olmak,
- Bağımsız denetçiler tarafından seçilen ve kullanılan muhasebe uygulamalarının etkisinin dikkate alınması,
- Bağımsız denetçilerden vergi mevzuuyla ilgili danışmalık hizmeti istenmemesi,
- Denetimin daha kapsamlı ve yoğun bir biçimde yapılması gerektiğine işaret edebilecek tehlikenin fark edilmesi,

Bağımsız denetim sürecinde denetim komitesi son derece önemli bir yere sahiptir. Denetim komitesi, bağımsız denetçinin görevlendirilmesine ilişkin yönetim kuruluna öneride bulunmakla sorumludur. Bu sebeple denetim komitesi bağımsız denetçinin seçim sürecini aktif şekilde yönetmelidir. Denetim komitesi konuya ilişkin; denetim firmasının bağımsızlığı ve denetim firmasına atanan kişiler ve bağımsızlığı sağlamaya yönelik sürdürülen süreçler, nitelikler, uzmanlık tecrübesi ve ekip oluşturma deneyimi ile denetim firmasının sahip olduğu kaynakların genişliği ve derinliği,

firmanın uygulayacağı denetim yöntemi ve önerilen ücretlerin yer aldığı düzenlemeler konularında araştırma yapmalıdır (KPMG, 2003: s. 43). Denetim komitesi ve bağımsız denetçiler düzenli ve aktif olarak iletişim halinde olmalıdırlar. Belirli aralıklarla bir araya gelip toplantılar düzenlemeleri son derece önemlidir. Uluslararası uygulamalarda denetim yılının başlangıcında bağımsız denetim kuruluşları denetim komitesi ile bir araya gelip performans ölçütlerini belirler ve beklentilerin neler olduğunu tespit ederler.

Bağımsız denetim çalışmaları tamamlandıktan sonra, çalışmalar hakkında denetim komitesi tarafından yapılan geri bildirimler denetim kadrosunda bulunmayan bağımsız denetim ortakları ve üst yönetim tarafından toplanılarak değerlendirilmektedir. Bu açıdan denetim komitelerinin bağımsız denetimden beklentilerinin neler olduğunu belirlemesi, bunları paylaşması ve denetim faaliyeti sonunda da geri bildirimde bulunması yararlı olacaktır (TÜSİAD, 2012: s. 57). Denetim komiteleri denetçilerin gerek tayininde, gerek ücretlerinde gerekse de gözetiminde doğrudan sorumlu tutulmuştur. Denetçilerin doğrudan denetim komitesine raporlama yapması, işletmelerin sürekliliği ve bağımsızlığı bakımından daha yararlı olmaktadır (Özkul, 2003: s. 41).

Sarbanes Oxley Kanunu'nda denetim firmasının görevlendirilmesinden, ücretlerinin ödenmesinden ve yaptığı işlerin gözetiminden denetim komitesi sorumlu tutulmuştur (Özkul, 2003: s. 9). Denetim ücreti, işletmenin denetim faaliyetinin gerçekleştirilebilmesi için gerekli görülen zaman ile denetim kadrosunda bulunan denetçilerin her biri için uygun görülen ücret ile çarpılması sonucu bulunan tutarı ifade eder (Yahyaoğlu, 1991: s. 94).

Bağımsız denetim firmaları, denetim faaliyetleri için müşteri işletmeye verdiği hizmetlerin karşılığında ücret alırlar. Ücret, denetim hizmetinin kalitesini etkileyen faktörlerden birisidir (Senal, 2011: s. 31). Bağımsız denetim ücreti, yapılacak hizmet karşılığında makul ve tatmin edici bir düzeyde belirlenmemiş ise verilecek denetim hizmetinin kalitesini düşüreceği açıktır (Ergen, 2003: s. 14). Kaliteli bir denetim hizmeti sağlamak için denetim komiteleri bağımsız denetim firmalarının belirlediği ücret bazları hakkında araştırma yapar ve bütçe saatlerinin denetim kapsamı bakımından yeterli olup olmadığını değerlendirir ve gerçekleştirilecek denetim faaliyetlerinin en etkili nasıl olabileceğine karar vermektedirler (Yakar, 2015: s. 260).

2.6. Türkiye’de Bağımsız Denetime Yön Veren Düzenlemeler

Türkiye’de bağımsız denetimin gelişimi, mali piyasaların gelişimine paralel olmuş ve bağımsız denetime ilişkin hukuki düzenlemeler açısından ilk kurallar bankalarla başlamış buna müteakiben sermaye piyasası için oluşturulmuştur (Uzay vd., 2017: s. 22)

Bağımsız denetime ilişkin düzenleme yapma yetkisi 660 sayılı KHK ile yalnızca KKG’ye verilmiş olup zaman içerisinde ihtiyaç duyuldukça kendi alanlarıyla ilgili sınırlı düzenlemeler yapmaları için SPK, BDDK, EPDK gibi ilgili düzenleyeci kurumlara da yetki verilmiştir. Bu nedenle söz konusu kurumları ilgilendiren özel durumlar dışında, bağımsız denetime ilişkin düzenlemeler tek bir çatı altında toplanmış ve mevzuatta birlik sağlanmıştır (660 sayılı KHK, Md. 27(3)).

Türkiye’de bağımsız denetime ilişkin bugüne kadar yapılan yasal düzenlemeler başlıca yedi grup altında incelenebilir:

- 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Kanunu
- Bankalar Kanunu
- Sermaye Piyasası Kanunu
- Enerji Piyasası Kanunu
- Sigorta ve Reasürans Şirketleri ile Emeklilik Şirketleri Kanunu
- Türk Ticaret Kanunu
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu’nun düzenlemeleri

2.6.1. 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Kanunu Kapsamında Bağımsız Denetim

3568 sayılı Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Kanunu 13 Haziran 1989 tarihinde ve 20194 sayılı Resmi Gazete’de yayınlarak yürürlüğe girmiş ve bağımsız denetim muhasebe mesleğiyle beraber ilk defa yasal bir dayanağa kavuşmuştur. 26 Temmuz 2008 tarihinde ve 26948 sayılı RG’de yayınlanan 5786 sayılı Kanun ile 3568 sayılı kanunda güncellemeler yapılmıştır. Söz konusu olan bu kanunda Serbest Muhasebecilik unvanı kanun maddesinden kaldırılmış ve bağımsız denetim faaliyetlerini sadece SMMM veya YMM

unvanına sahip kişiler tarafından yapılabileceğini hüküm altına almıştır. Meslek yasası olarak da tanınan 3568 sayılı Kanunu bağımsız denetim mesleğiyle ilgili ayrıntılı ve açıklayıcı düzenlemeler yapmamış sadece bağımsız denetim mesleğine ilişkin çerçeve çizmiştir (Uzay ve Bayat, 2016: s. 1505).

3568 sayılı kanunun amacı, işletmelerin faaliyetlerini ve işlemlerini sağlıklı ve güvenilir olacak şekilde yürütmesine yardımcı olmak, işletmenin faaliyet sonuçlarını ilgili yasaya uygun olarak denetleme, değerlendirme yaparak gerçek durumu ilgililere ve resmi mercilerdeki yetkililere yansız bir şekilde sunmak ve yüksek mesleki standartları gerçekleştirmektir (3568 Sayılı Kanun, 1989: Md.1).

3568 Sayılı Kanunun 2. maddesine göre, muhasebecilik ve mali müşavirlik mesleğinin konusu şu şekildedir:

Gerçek ve tüzel kişilere ait teşebbüs ve işletmelerin;

- Genel kabul görmüş muhasebe prensipleri ve ilgili yasa hükümüne göre, defterlerini tutmak, bilanço, gelir tablosu (kar-zarar tablosu), beyanname, diğer vesikaları düzenlemek ve benzeri işlere ilişkin işleri yapmak,
- Muhasebe sistemlerini oluşturmak, iyileştirmek, işletmecilik, muhasebe, finans, mali mevzuat ve bu konulara ilişkin uygulamalarla ilgili işleri düzenlemek veya bu konular hakkında müşavirlik yapmak,
- Yukarıdaki maddede yazılı konularda, belgelere dayanarak, inceleme, tahlil, denetim yapmak ve finansal tablo, beyannamelere ilişkin konular hakkında yazılı görüş vermek, rapor ve benzerlerini düzenlemek, tahkim, bilirkişilik ve buna benzer işleri yapmaktır (3568 sayılı Kanun, Md. 2(A)).

Yeminli mali müşavirlik mesleğinin konusu ise şu şekildedir:

- Muhasebe sistemlerini oluşturmak, iyileştirmek, işletmecilik, muhasebe, finans, mali mevzuat ve bu konulara ilişkin uygulamalarla ilgili işleri düzenlemek veya bu konular hakkında müşavirlik yapmak,
- Yukarıdaki maddede yazılı konularda, belgelere dayanarak, inceleme, tahlil, denetim yapmak ve finansal tablo, beyannamelere ilişkin konular hakkında yazılı görüş vermek, rapor ve benzerlerini düzenlemek, tahkim, bilirkişilik ve buna benzer işleri yapmaktır.

- Yukarıdaki yazılı maddelerdeki işleri yapmakla birlikte Kanunun 12. maddesine göre çıkartılacak yönetmelik hükümleri çerçevesinde ayrıca tasdik işlerini yapmaktır (3568 sayılı Kanun, Md. 2(B)).

TÜRMOB bünyesinde olan TMMOB ulusal muhasebe ve denetim standartlarını saptamak ve yayınlanma görevini gerçekleştirmek nedeniyle 9 Şubat 1994 tarihinde oluşturulmuştur. TMMOB faaliyet süresi boyunca 19 standart yayınlamış fakat herhangi bir yaptırım gücüne sahip olmaması nedeniyle uygulamaya yansıtılmamıştır (Uzay vd., 2017: s. 26).

2499 sayılı SPK'ye 18 Aralık 1999 tarihinde ve 4487 sayılı Kanunla eklenen ulusal muhasebe standartlarını saptamak ve yayınlamak için TMMOB kurulmuştur (Uzay vd., 2017: s. 26).

TMMOB'in varlığına son verilmesi ve TMMOB'nin kurulmasından sonra muhasebe ve denetim standartlarının birbirinden ayrı kurullara bırakılması amacıyla 20 Şubat 2003 tarihinde TÜRMOB tarafından TMMOB kurulmuş olup 20 Şubat 2003 tarihinde faaliyete geçmiştir. Kurulun amacı, 3568 sayılı meslek kanuna tabi SMMM ve YMM'lerin üstlendikleri ve görevli oldukları denetim faaliyetlerini düzenli bir şekilde uygulamak amacıyla Ulusal Denetim Standartları'nın belirlenmesi ve yayınlanması ile güncelliğinin korunmasıdır (Başpınar, 2005: s. 44-45). Ancak BKK tarafından 26 Eylül 2011 tarihinde kabul edilen 660 sayılı KHK ile KHK'ye muhasebe ve denetim standartları yayınlama yetkisi verilmiş ve sözü edilen her iki kurumun faaliyetine son verilmiştir (Sağlar, 2015: s. 47).

2.6.2. Bankalar Mevzuatında Bağımsız Denetim

Bağımsız denetim zorunluluğu, Türkiye'de ilk kez 1987 yılında bankaların denetimi ile gündeme gelmiştir (Akgül, 2000: s. 5). Bankacılık sisteminde bağımsız denetimle ilgili ilk düzenleme 16.01.1987 tarihli ve 19343 sayılı RG'de yayınlanan "Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcılığının Bağımsız Denetim Kuruluşlarına İlişkin Tebliği" ile olmuş ancak 21.03.1997 tarihinde "Bankalarda Bağımsız Denetim Yapacak Kuruluşlara İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik" 22940 sayılı RG'de yayınlanarak söz konusu 16.01.1987 tarihli ilk tebliği yürürlükten kaldırmıştır. Bu parçalı yapıya son vermek amacıyla 4389 Sayılı Bankalar Kanunu çerçevesinde BDDK'nin oluşturulmasıyla birlikte, önceki düzenleme kaldırılmış ve "Bağımsız Denetim Yapacak

Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Yetkilerinin Geçici veya Sürekli Olarak Kaldırılması Hakkında Yönetmelik” ve “Bağımsız Denetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik” yayınlanmıştır. “4389 Sayılı Bankalar Kanununun Geçici 4. Maddesi Uyarınca Yapılacak Özel Bağımsız Denetimin Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik” ise, 01.02.2002 tarih ve 24658 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Pirgalip, 2004: s. 11).

19.10.2005 tarihli ve 25983 sayılı RG’de yayınlanan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 01.11.2005 tarihinde yürürlüğe girmesiyle söz konusu 4389 sayılı Bankalar Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun amacı, mali piyasalarda güven ve istikrarın oluşturulmasına, kredi sisteminin etkin bir biçimde çalışmasına, bankalara tevdi edilen mevduatları (tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin) korunmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir (Bankacılık Kanunu, 2005: Md.1).

19.12.2012 tarihli ve 2012/4213 sayılı Bakanlar Kurulu’nun Bağımsız Denetime Tabi Olacak Şirketlerin Belirlenmesine Dair Kararı ile bu karara ekli (I) sayılı listede 5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca BDDK’nin düzenleme ve denetimine tabi şirketler şu şekildedir:

1) Bankalar, 2) Finansman şirketleri, 3) Derecelendirme kuruluşları, 4) Finansal holding şirketleri, 5) Finansal kiralama şirketleri, 6) Faktoring şirketleri, 7) Varlık yönetim şirketleri, 8) Finansal holding şirketleri üzerinde 5411 sayılı Kanun’da tanımlandığı şekliyle nitelikli paya sahip olan şirketlerdir.

2.6.3. Sermaye Piyasası Mevzuatında Bağımsız Denetim

Türkiye’de bağımsız denetime ilişkin bankaların denetiminden sonra Sermaye Piyasası Kurulu’na (SPK) bağlı ortaklıkların zorunlu denetimi takip etmiştir (Dönmez vd., 2006: s. 73). 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 16. maddesi gereğince, kanunda yazılı belirli şirketler, kamuoyuna açıklanacak finansal tablo ve raporlarını genel kabul görmüş muhasebe (GKGM) ilke, kavram ve standartlarına uygun olarak düzenlemek zorundadırlar. Söz konusu finansal tablolar bağımsız denetime tabi olup, bağımsız denetim kuruluşları tarafından sunulan raporlardaki hatalardan oluşabilecek zararlardan hukuken sorumludur. Kanunun 22/d maddesi gereğince sermaye piyasasında bağımsız denetime ilişkin esasları belirleme yetkisi ve 22. md. ile kamunun zamanında yeterli ve doğru olarak bilgilendirmek (“kamuyu aydınlatma ilkesi”)

amacıyla her türlü karar almak, finansal tablo ve raporlar ile bunların bağımsız denetimleriyle ilgili her türlü tebliğ yayınlama yetkisi SPK'ye verilmiştir.

SPK'nin bağımsız denetime ilişkin yapmış olduğu ilk düzenleme 13 Aralık 1987 tarihinde ve 19633 sayılı RG'de yayınlanarak yürürlüğe giren Sermaye Piyasasında Bağımsız Dış Denetleme Hakkında Yönetmelik'tir. Söz konusu bu yönetmelik 04.04.1996 tarihli ve 19/438 sayılı Kurul kararıyla birlikte uygulanmamıştır (Karasioğlu, 2011: s. 582).

Uluslararası gelişmelere paralel olarak 04.03.1996 tarihli ve 22570 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Seri:X, No:16 sayılı "Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkında Tebliğ" ile kamuoyunun bilgilendirilmesinde ve bağımsız denetimin uluslararası düzeyde yürütülmesinde büyük rol oynamaktadır. Ancak anılan bu tebliğe Seri:X, No:19 ve No:21 sayılı tebliğlerle değişiklikler yapılmıştır (Pirgaip, 2004: s. 10-11). Uluslararası Denetim Standartları ile büyük ölçüde uyumlu olarak hazırlanan 12.06.2006 tarihli ve 26196 sayılı mükerrer RG'de yayınlanan Seri:X, No:22 sayılı "Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğ" ile birlikte Seri:X, No:16 sayılı tebliği yürürlükten kaldırmıştır (Bora, 2013: s. 32-33).

Halihazırda yürürlükte bulunan Seri:X, No:22 tebliğin amacı, sermaye piyasasında bağımsız denetim faaliyetine, bu faaliyette bulunmak üzere Sermaye Piyasası Kurulunca yetkilendirilecek bağımsız denetim kuruluşlarına ve bağımsız denetçilerle ilgili ilke, standart, usul ve esasları belirlemektir (SPK, 2013: Md.1).

Aşağıdaki işletmelerin, Bakanlar Kurulu Kararı ile bu kararın ekli (I) sayılı listesinde Sermaye Piyasası Kanunu uyarınca SPK'nin düzenleme ve bağımsız denetimine tabidir (Uzay, 2017: s. 27-28).

1) Yatırım kuruluşları, 2) Kolektif yatırım kuruluşları, 3) Portföy yönetim şirketleri, 4) İpotek finansmanı kuruluşları, 5) Varlık kiralama şirketleri, 6) Merkezi takas kuruluşları, 7) Merkezi saklama kuruluşları, 8) Veri depolama kuruluşları, 9) Derecelendirme kuruluşları, 10) Değerleme kuruluşları, 11) Sermaye piyasası araçları bir borsada ve/veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören anonim şirketlerdir.

Seri:X, No:22 sayılı Tebliğin başlangıç hükümleri md. 6'da özel bağımsız denetime tabi tutulmuş işletmeler açıklanmış ve tebliğin ikinci kısmının 6. maddesinde ise bağımsız denetim kuruluşunda çalışan bağımsız denetçilerin alabilecekleri unvanlar kıdem sırasına göre; sorumlu ortak baş denetçi, baş denetçi, kıdemli denetçi, denetçi, denetçi yardımcısı olarak sıralanmıştır.

2.6.4. Sigorta ve Reasürans Şirketleri ile Emeklilik Şirketleri Mevzuatında Bağımsız Denetim

Sigorta ve Reasürans şirketleri sermaye piyasasının önemli kurumlarından sayılmaktadır. Türkiye’de 30 Aralık 1959 tarihli ve 10394 sayılı RG’de yayınlanan 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu sigorta ve reasürans şirketlerinin faaliyetlerini düzenlemektedir. 1994 yılında ve 1999 yılında çıkarılan KHK ile bu alanlara ilişkin tekrardan düzenleme yapılmıştır. (Kardeş Selimoğlu, 2007: s. 34). 2007 tarihli 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu ile 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu mülga etmiştir.

03.06.2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunun bağımsız denetimle ilgili on sekizinci maddesinin ikinci fıkrası ile 28.03.2001 tarihli 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasaruf ve Yatırım Sistemi Kanunun yirmi birinci maddesi çerçevesinde Hazine Müsteşarlığı aracılığıyla 2008 yılında “Sigortacılık Bağımsız Denetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik” ile “Sigorta ve Reasürans Şirketleri ile Emeklilik Şirketlerinde Bağımsız Denetim Yapılmasına İlişkin Yönetmeliği” yayınlanmıştır. Söz konusu yönetmelikler gereği bağımsız denetim yapacak kuruluşların 3568 meslek Kanun çerçevesinde ruhsat almış olmasının yanında 2499 sayılı SPK ve/veya 5411 sayılı BDDK gereğince bağımsız denetim yapma izni olması şartı aranmıştır. Yapılan son düzenlemelerle birlikte her iki Kanun açısından denetim kuruluşlarının sadece KGK’nin yetkilendirilmesi yeterli görülmemiş SPK veya BDDK’nin de yetkilendirilme şartı aranmıştır fakat 660 sayılı KHK’nin geçici 1.md. gereğince sigortacılık alanında sadece KGK’dan izin almış olmaları yeterlidir (Uzay vd., 2017: s. 33).

2.6.5. Enerji Piyasası Mevzuatında Bağımsız Denetim

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun hukuki dayanağı, ilk başta 4628 sayılı yasa ile Elektrik Piyasası Düzenleme Kurumu ismiyle kurulmuş ve daha sonra 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu ile de Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) adını almıştır. 2001 yılında kurulan EPDK tarafından, “Enerji Piyasasında Faaliyet Gösteren Gerçek ve Tüzel Kişilerin Bağımsız Denetim Kuruluşlarınca Denetlenmesi Hakkında Yönetmeliği” hazırlanmış, 03.10.2003 tarihli ve 25248 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. Söz konusu yönetmelik 2008, 2010 ve 2011 yıllarında değişiklikler yapılarak son halini almıştır. 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu ve 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanuna dayanarak oluşturulan söz konusu yönetmeliğin amacı, enerji piyasasında faaliyette bulunan lisans sahibi tüzel kişiler, sertifika sahibi

gerçek ve tüzel kişiler ile yetki belgesi sahibi resmi ve özel şirketlerin faaliyetlerinin, uygulamalarının, işlem, hesap ve finansal tablolarının; genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, EPDK tarafından yürürlüğe konulan hesap ve kayıt düzeni ile mali raporlamaya ilişkin düzenlemeler ve bu kişilerin sahip olduğu lisans, sertifika ve yetki belgelerinin ayrılmaz parçasını oluşturan genel ve özel hükümlere uygunluğunun bağımsız denetim kuruluşlarınca denetlenmesi, bu denetimleri yapacak bağımsız denetim kuruluşlarının yetkilendirilmesi ve yetkilerinin geçici ya da sürekli olarak kaldırılmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir (www.epdk.gov.tr).

TTK ve ardından KGK'nin da kurulmasıyla birlikte EPDK, 2013 yılında kamuya yaptığı ilanın özeti olarak bağımsız denetim faaliyetini elektririk ve doğal gaz piyasasında yerine getirecek kuruluşların KGK'den yetki alma şartı vurgulanmıştır (Uzay vd., 2017: s. 34).

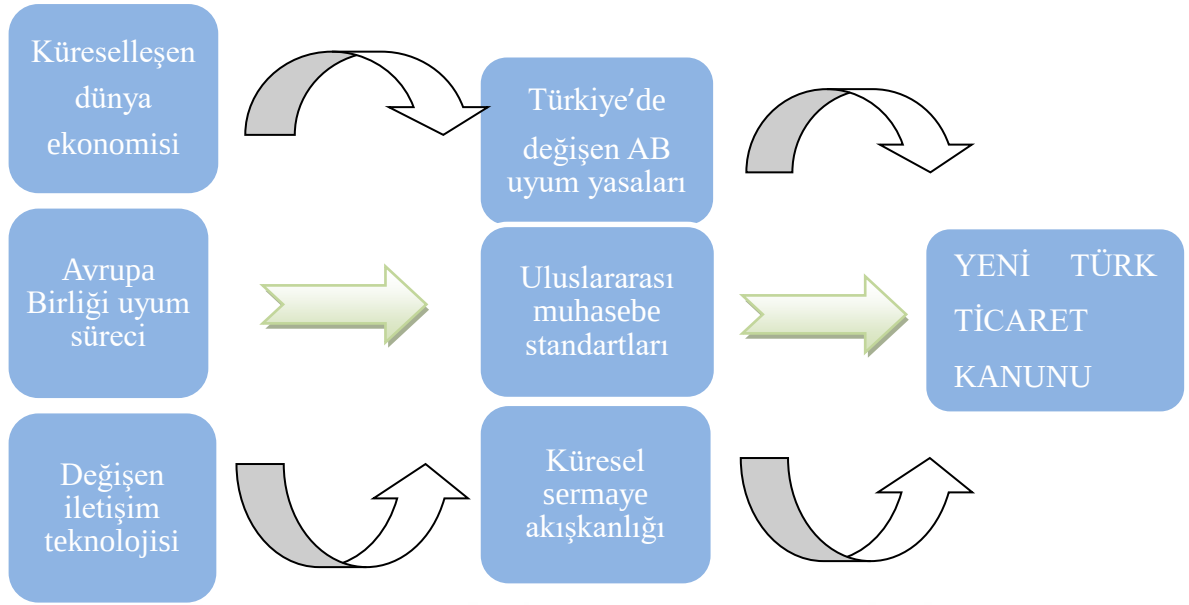
2.6.6. Türk Ticaret Kanunu ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'nun Düzenlemeleri Kapsamında Bağımsız Denetim

6102 sayılı TTK 14 Şubat 2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak 1 Temmuz 2012 tarihinde genel hatlarıyla yürürlüğe girmiştir. 01.01.2013 tarihli ve 6335 sayılı TTK kanunu ile muhasebe, denetim ve kurumsal yönetim konularında şirketleri derinden etkileyecek yenilikler getirmiştir. Türkiye 02.11.2011 tarihli ve 28103 sayılı RG'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile bağımsız bir kuruma kavuşmuş ve TMSK'nin görevine de son vermiştir. KGK yalnızca denetçilerin denetiminden sorumlu kalmayıp ayrıca muhasebe ve denetim standartlarının da yayınlanmasından sorumlu bir kurumdur. Bağımsız denetim alanındaki dağınık olan yapıya son vermek amacıyla kurulan KGK, "Bağımsız Denetim Yönetmeliği" (BDY) yayınlamış ve bağımsız denetim uygulamaları hakkında birçok düzenleme yapmıştır (Uzay vd., 2017: s. 42-44).

2.6.7. Yeni Türk Ticaret Kanunu İle Bağımsız Denetime Getirilen Yenilikler

29.06.1956 tarihinde kabul edilen ve 01.01.1957 tarihinde yürürlüğe giren 6762 sayılı TTK, Türkiye'de yaklaşık yarım asır uygulanmış ve ticari yaşamın günümüze kadar modern bir düzen içinde gelişmesine katkı sağlamıştır ancak 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun, dünyada yaşanan gelişmelerle birlikte ekonomideki birçok ihtiyacı

karşılamada yetersiz kalmıştır. Söz konusu gelişmelere paralel olarak AB yönergesine aykırı olan hukuki düzenlemelerin giderilme ihtiyacı, globalleşmenin etkisiyle ülkemizin uluslararası ekonominin tüm gereklerine cevap verebilecek yeni bir yasal düzenlemeye ihtiyaç duyması, kurumsallaşmanın teşvik edilmek istenmesi, şirketlerin şeffaflığını sağlamak amacıyla kamuoyunu bilgilendirme yükümlülüğü gibi birçok sebeple birlikte yeni bir ticaret yasanın oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu nedenler neticesinde 14.02.2011 tarihinde RG’de yayınlanan ve genel olarak 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 Türk Ticaret Kanunu’muz bağımsız denetimle ilgili radikal değişiklikler getirmiştir. Aslında 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun bağımsız denetimle ilgili yapılan köklü yeniliklerin arkasındaki ana etmen kurumsal yönetim olduğu söylenebilir. Kurumsal yönetimin dört temel ayağı olan (1) şeffaflık (kamuyu aydınlatma), (2) hesap verilebilirlik (iç sorumluluk), (3) dürütülük (eşit işlem) ve (4) sorumluluk (dış sorumluluk) Kanun’un 1500’den fazla maddesinde somutlaştırılmıştır (<http://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/3010>). Kurumsal yönetimle ilgili birçok düzenleme içeren Kanun’un amacı, Türk şirketlerinin en iyi şekilde yönetilmeleri, kaynakların verimli bir biçimde kullanımı, menfaat çatışmalarının engellenmesi, bu yolla şirket performanslarının artması ve şirketin sürdürülebilirliğini sağlamaktır. Söz konusu bu durumların gerçekleştirilebilmesi için iyi işleyen bir kurumsal yönetimle mümkün olup kurumsal yönetim ilkelerine uyulması kaçınılmaz olacaktır. Sözü edilen bu dört ilkeyi kurumsal yönetim anlayışına sağlıklı bir biçimde kazandırabilmek için de en önemli denetim yöntemi, bağımsız denetimin gerekliliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 3. Türk Ticaret Kanunu'nu İhtiyaç Haline Getiren Süreç

Kaynak: <http://www.turmob.org.tr>

Türk Ticaret Kanunu ile birlikte bağımsız denetimin kapsamı genişletilmiş ve bağımsız denetimi halka açık anonim şirketlerin ötesine taşıyarak halka açık olsun veya olmasın bütün sermaye şirketlerini kapsamına dahil etmiştir. Yapılan bu düzenlemeyle birlikte Türkiye'de bağımsız denetim ile ilgili TTK ve SPK arasında benzer uygulamalar görülecektir (Yıldırım, 2008: s. 164). Ayrıca bağımsız denetime tabii şirketlerin mali tabloları bağımsız denetçiler tarafından Uluslararası Denetim Standartlarına (UDS) uygun, Türkiye Denetim Standartları (TDS) çerçevesinde denetlenecektir. Bağımsız denetimden geçmesi zorunlu olduğu halde, mali tabloları ve yıllık faaliyet raporları denetimden geçmemesi halinde düzenlenmemiş hükmünde sayılacaktır (Duman ve Turan, 2018: s. 80-81).

TTK'nin bağımsız denetimle ilgili getirdiği yenilikler şu şekildedir:

Bağımsız denetim kurullarının bir çatı altında birleştirilmesi: Bağımsız denetime tabi şirketlerin denetime ilişkin TTK ve KGK'nin düzenlemeleriyle birlikte KGK'nin çatısı altında toplanmış, dolayısıyla mevzutta bütüncül bir yapı sağlanarak mevzuat karışıklığı engellenmiştir (Duman ve Turan, 2018: s. 76).

Bağımsız Denetimin ihtiyari (isteğe bağlı) olmaktan çıkartılarak zorun hale getirilmesi: Bağımsız denetim yakın bir tarihe kadar özel statülü şirketler dışındaki sermaye şirketleri açısından isteğe bağlı olarak uygulanıyor ve TTK'deki mevcut

düzenleme yalnızca anonim şirketler açısından uzmanlık gerektirmeyen murakıplar vasıtasıyla yürütülen iç denetimi öngörüordu. Dolayısıyla bağımsız denetimin ihtiyari olması nedeniyle bağımsız denetim uygulamalarını belirli sayıda şirket tarafından uygulanması sonucunu ortaya çıkarmıştı. 6102 sayılı Kanun bu olumsuzlukları giderme amacı ile sermaye şirketleri açısından bugüne kadar isteğe bağlı olan bağımsız denetimi zorunlu hale getirmiştir. Ancak 6335 sayılı kanun ile yapılan düzenleme ile Bakanlar Kurulunun belirlediği ölçütler esas alınmış ve belirlenen ölçütlere tabi sermaye şirketleri için uygulanacaktır. Bakanlar Kurulu tarafından denetime tabi olacak şirketleri belirlemek için Kurul kararında yayınlanan söz konusu ölçütler (1) aktif toplamı, (2) yıllık net satış hasılatı ve (3) çalışan sayısı olarak belirlenmiş ve bu üç ölçütten en az herhangi ikisini tek başlarına, varsa bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ile birlikte, art arda iki hesap dönemi sağlayan şirketler bağımsız denetime tabi olacağı hükmüne bağlanmıştır (Uzay ve Bayat, 2016: s. 1506).

Murakıplık organına son verilmesi: 6762 sayılı TTK’de anonim şirketlerin üç yasal organından biri olan ve herhangi bir eğitim, mesleki uzmanlık bilgisine sahip olması zorunlu bulunmayan murakıplar vasıtasıyla yapılan denetleme 6102 sayılı TTK ile mülga edilmiştir ve 3568 sayılı meslek kanununa göre yetki almış bağımsız denetim görevinin yalnızca SMMM veya YMM unvanlı meslek mensuplarınca yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. Ancak Türk Ticaret Kanunu köklü değişikliğe giderek bağımsız denetçinin SMMM ve YMM unvanına sahip olmasının yanında, bunların aynı zamanda KGK’nin belirlemiş olduğu diğer şartlarıda sağlamış olması aranmıştır (Şengel, 2011: s. 30).

Eski düzenlemede şirket bünyesinde yer alan murakıplık organının mesleki bilgi, mesleki uzmanlık, yeterlilik şartı aranmamış ve en önemlisi söz konusu organın şirkete karşı bağımsız olmasına ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamış olması denetimin güvenilirliğini, şeffaflığını, işlevselliğini azaltmaktaydı (Duman ve Turan, 2018: s. 81). Bu nedenle TTK’nin denetim yaklaşımı, mesleki yönden yeterli bilgi ve deneyime sahip, uzman, teknik donanımlı, hukuki açıdan özenli, dikkatli, sorumluluğunun farkında olan tarafsız ve bağımsız bir denetçi tarafından Uluslararası Denetim Standartlarına (UDS) uyumlu meslek ahlakına bağlı olarak çalışan, mesleğin gereği olan şüphecilikle yaklaşan ve şeffaf bir denetim olmasıdır (Şanlı, 2011: s. 3).

Finansal Tabloların Hazırlanmasında Türkiye Muhasebe Standartlarına (TMS) Uyuma Zorunluluğu: Defter ve belgelerin incelenmesi konusunda TTK, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına (UFRS) uygun olmasını zorunlu

kılmıştır. Bu durumda 64 ile 88'inci madde hükümlerine tabi gerçek veya tüzel kişiler münferit veya konsolide finansal tablolarını hazırlarken Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartlarına, kavramsal çerçevede yer alan muhasebe ilkelerine ve bunların ayrılmaz parçası olan yorumlara uygun şekilde hazırlama zorunluluğu kuralını getirmiş ve finansal tablolara uluslararası geçerlilik kazandırmıştır (Akdoğan ve Yazar, 2012: s. 24). Şirketlerin hesaplarına ilişkin hükümlerle ilgili yetki yalnızca KGK'ye verilmiştir. Kurul, TMS'ye göre finansal tablolarını hazırlayacak kurum, kuruluşları ve işletmeleri liste halinde belirlemiştir (Uzay ve Bayat, 2016: s. 1508). Bu bağlamda finansal tablolarını uluslararası standartlarına göre hazırlayan kurum, kuruluş ve işletmeler gerçek, güvenilir ve karşılaştırılabilir bilgiler elde etmiş olacaktır.

Ticari defter tutma zorunluluğu ve fiziki dosyalama zorunluluğunun kaldırılması: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, ticari defterlere ve söz konusu bu defter ve belgelerin saklanmasıyla yönelik radikal düzenlemeler getirmiştir. 6102 sayılı TTK defter tutma yükümlüğünü tüm gerçek ve tüzel tacirleri kapsayacak biçimde düzenlemiş ve bu yükümlülüğü yöneticiler ve yönetim kurulunun vazgeçilmez ve devredilemez görev ve yetkileri arasında saymıştır. Sözü edilen bu defter tutma yükümlülüğü yalnızca ticari defter açısından olmayıp, muhasebe sistemi dahilinde olan tüm belge ve kayıtlarını tutma yükümlülüğü anlaşılmalıdır (http://www.aso.org.tr/kurumsal/media/kaynak/TUR/yayinlarimiz/100_Soruda_Yeni_Turk_Ticaret_Kanunu-VERSİYON3.pdf).

6102 sayılı TTK'ye göre tutulması gereken ticari defterler yevmiye defteri, defter-i kebir, envanter defteri, yönetim kurulu karar defteri, pay defteri, genel kurul toplantı ve müzakere defteri olarak sayılmıştır (Uzay vd., 2017: s. 39).

Söz konusu yeni düzenleme ile kanun, tutulması gereken ticari defterlere, tutulacak defterlerin dilene, tutulacağı yere ve yapılan hataların düzeltilmesine ilişkin birçok detaylı yenilikler getirmiştir. Tutulması gereken defterlerin, tacirler için zorunluluk olmasıyla birlikte aslında tacirlere birçok kolaylık ve avantaj sağlamaktadır. Çünkü tacirler, bahsedilen ticari defteri tutarak ticari işletmelerinin iktisadi ve finansal durumunu, alacak ve borçla ilgili durumunu ve her iş dönemi içinde elde edilen sonuçları daha kolay ve doğru bir şekilde saptama imkânını elde etmektedirler ve tutulması gereken bu defterler ile tacirlere bir ispat aracı olarak kullanılması konusunda yardımcı olmaktadır (Çiyiltepe, 2012: s. 125). Eski Kanuna göre açılış noter tasdikine tabii olan ticari defterler arasında yevmiye defteri, defter-i kebir, envanter defteri yanında TTK ayrıca yönetim kurulu karar defteri, pay defteri, genel kurul toplantı ve

müzakere defterini de eklemiştir. Eski Kanun kapanış noter tastikine yevmiye defteri, envanter defterini saymış ancak yapılan TTK'nin düzenlemesi ile yalnızca yevmiye defteri ve yönetim kurulu karar defteri sayılmıştır. Kanunda yapılan düzenleyle ayrıca, saklanacak her türlü defter ve belgeyi fiziki dosyalamanın yanında teknolojik gelişmelere uygun olarak elektronik ortamda saklama imkanı tanımıştır (Kılıç, 2014: s. 42).

Riskin erken saptanması komitesi oluşturma zorunluluğu: 2000'li yılların başında tüm dünyanın mali sistemini derinden etkileyen küresel şirket skandalları 21. yüzyılın başına kadar denetim uygulamalarında, yönetimin denetimini esas almış ancak bu uygulama yetersizliğini göz önüne sermiştir. Bu tarihten başlayarak denetim faaliyetlerinde riskin erken saptanmasını amaçlayan risk odaklı denetim olgusu büyük önem kazanmıştır. Bu duruma kayıtsız kalmayan 6102 sayılı TTK pay senetleri borsada işlem gören şirketlerde, risklerin erken saptanmasını sağlamak ve saptanan bu riskleri yönetilmesi amacıyla çalışmalar yapmak için uzman bir komite kurmak, sistemi çalıştırmak ve geliştirmek sorumluluğu yönetim kuruluna yüklenmiştir. Kurumsal yönetim ilkeleri gereğince komite, yönetim kurulunun kendi bünyesinde bir veya daha fazla üyeden seçilebileceği gibi, tamamen üçüncü kişilerden de oluşturulabilecektir. Görüldüğü üzere denetçinin tersine iç kontrol mekanizmasının parçası olan komite üyeleri için şirkete karşı bağımsızlık koşulu aranmamıştır. Oluşturulan komite tarafından yönetim kuruluna her iki ayda bir vereceği raporda, inceleme sonucunda elde ettiği riskleri ve bu risklere karşı çözüm yolu gösterecek ve etkin bir risk yönetime katkı sağlamış olacaktır (Uzay ve Bayat, 2016: s. 1509).

Denetime tabi tüm şirketlerin internet sitesi oluşturma ve gerekli bilgileri yayınlama zorunluluğu: TTK'nin 1524. maddesi gereğince bağımsız denetime tabi olan tüm işletmelerin internet sitesi kurma zorunluluğu getirilmiştir. TTK'nin ilk yürürlüğe girdiği şekliyle yönetim kurulunca hazırlanan şirketin finansal tablolarını, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunu, kar dağıtım ile ilgili genel kurul kararlarını ve bağımsız denetçinin olumlu, olumsuz görüşü veya görüş vermekten kaçınma durumunu ve buna ilişkin genel kurul kararını şirketin internet sitesinde yayınlama zorunluluğu getirilmiştir (Karamil, 2017: s. 51). İşletmeler hakkında gereken bilgilere ulaşımı öngören bu madde, yayınlanan bilgilerin internet sitesinde kamuoyunun erişimine sürekli olarak açık tutularak şirketler hesap verilebilir bir yapıya kavuşmakta şeffaf ve kaliteli sunumlar sağlamaktadır (Duman ve Turan, 2018: s. 80-81).

TTK'nin getirdiği yenilikler bunlarla sınırlı kalmamış tek pay sahipli sermaye şirketi kurma imkanını da getirmiştir. Ayrıca yönetim kuruluna şirket dışından üye atama imkanı sağlanmış ve ortakların şirkete borçlanma yasağı getirilmiş, şirketten borçlanmaları yalnızca şarta bağlanmıştır.

BÖLÜM III

KURUMSAL YÖNETİM VE BAĞIMSIZ DENETÇİ İLİŞKİSİ

3.1. Kurumsal Yönetim Kavramı

3.1.1. Kurumsal Yönetimin Tanımı ve Amaçları

Kurumsal yönetimin (corporate governance) karşımıza çıkan diğer bir adı kurumsal yönetişimdir. Her geçen gün daha da önem kazanan “kurumsal yönetim” kavramı hem literatürde hem de uygulamada sıkça karşılaşılan bir kavram haline gelmiştir. Çünkü bir taraftan son zamanlarda yaşanan şirket skandalları ve küresel krizlerin etkilerinin giderilmesine yönelik çalışmalar yapılırken, diğer taraftan bu gibi durumların bir daha tekrar edilmesini önlemek amacıyla tüm dünyada kurumsal yönetim sistemini iyileştirmek için son derece radikal kararlar alınmış ve her geçen gün de iyileştirme çabaları devam etmektedir. Yaşanılan büyük çaplı krizler, yatırımcıları ve menfaat sahiplerini ciddi ölçüde zarara uğratmış ve kurumsal yönetim konusuna büyük önem verilmesine sebep olmuştur.

Kurumsal yönetim kavramının tek bir tanımı bulunmamakta, farklı kişi ve kurumlar tarafından yapılmış birçok tanımla karşılaşmaktayız. Bu farklılıkların ortaya çıkmasındaki temel etken, özellikle şirketin ana sahip ve yöneticileri, yönetim kurulu, pay sahipleri, müşterileri ve çalışanları başta olmak üzere potansiyel yatırımcılar ve ilişkisi bulunan diğer tüm menfaat sahiplerinin kurumsal yönetim kavramıyla ilgilenmesidir (Öztürk ve Demirgüneş, 2008: s. 396). Bu aşamada ortaya çıkan kurumsal yönetim kavramıyla ilgili çeşitli tanımlar mevcut olup, aşağıda yer almaktadır.

Kurumsal yönetim kavramı esas olarak, işletmelerde iyi yönetim olgusunun yerleştirilmesini ifade etmektedir. Diğer başka bir ifadeyle, şirket yöneticisinin etkin ve doğru kararlar alabilmesi, şirket yöneticileri tarafından alınan kararlardan pay sahipleri başta olmak üzere ilgili tüm menfaat sahiplerin şirket yönetimini denetleyebilmesi, şirketin her türlü keyfilikten uzak, mevzuat ve kurallara sıkı sıkıya bağlı, doğru ve şeffaf bir şekilde yönetilmesini ifade etmektedir (Okay, 2014: s. 36). Kurumsal yönetim, uyum derecelendirmesi kavramının ortaya çıkmasını da beraberinde getirmiştir. Bu kavram şirketin yönetim kalitesini sorgulayan, şirket ortaklarının haklarını gözetken ve korumayı amaçlayan bir perspektif açısına sahip derecelendirme faaliyeti olarak tanımlamak mümkündür (Sandıkçıoğlu, 2005: s. i).

Yönetim (management) kavramı, belirli birtakım amaçların verimli ve etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi amacıyla yapılan planlama, örgütlenme (organize etme), yürütme ve koordinasyon (eşgüdeleme) faaliyetlerini en iyi şekilde sağlamaya yönelik çalışmaların yerine getirilmesi olayını ifade etmektedir. Kurumsal yönetim (governance) ise işletmeye ait bütün faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde çıkar gruplarının menfaatleri, örgütsel hedeflerle ne derece uyduğu ve nasıl bir şekilde tatmin edileceği konularıyla da ilgilenir (OECD, 2004). Açıklamadan da anlaşılacağı üzere kurumsal yönetim, yönetim fonksiyonlarını da kapsayan ancak bununla sınırlı kalmayan daha geniş bir kavramdır.

Shleifer ve Vishny (1997)'e göre kurumsal yönetim, kurumlara fon temin eden yatırımcıların yatırımları üzerinden bir getiri elde etme konusunda kendilerini emniyette hissetmesini sağlayan yol ve yöntemler olarak ifade edilmektedir.

Pauly ve Reich (1997)'e göre kurumsal yönetim, kurumun ana sahip ve yöneticileri, yönetim kurulu üyeleri, pay sahipleri, çalışanları ve diğer bütün çıkar gruplarını içine alan ve işletmenin çeşitli çıkar grupları arasındaki ilişkiler dizisini içerir.

Monks ve Minow (2004)'a göre kurumsal yönetim, işletme yönetimi ile hissedarlar (shareholders) ve çeşitli paydaş grupları (stakeholders) arasındaki ilişkileri tanzim eden normların bütünü olarak ifade edilmektedir.

Ülgen ve Mirze (2007)'ye göre kurumsal yönetim, örgütün stratejik yönetimi ile yetkili ve sorumlu üst düzey yönetimin (söz sahipleri) bütün yetki ve sorumluluklarını etkili bir şekilde yerine getirirken, örgüt üzerinde kendini belirli sebeplerden dolayı hak sahibi gören çıkar grupları ile ilişkilerini ifade edilmektedir.

Uçkun (2014) kurumsal yönetim kavramını şu şekilde tanımlamaktadır: Kurumsal yönetim, bir işletmenin yönetim kurulu üyeleri, pay sahipleri ve diğer paydaş grupları arasındaki ilişkileri düzenleyen ve güvence altına alan kurallar bütünüdür.

Kurumsal yönetimin gelişimi sürecinde büyük payı olan ve önemli katkılar sağlayan Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) kurumsal yönetim kavramını şu şekilde tanımlamaktadır: Kısa ve öz tanımıyla kurumsal yönetimi, kurum faaliyetlerinin yönetildiği ve kontrol edildiği bir yapı olarak ifade etmektedir. Geniş anlamda ise kurumsal yönetim kavramını, işletme yönetimi, yönetim kurulu üyeleri, pay sahipleri ve diğer paydaş grupları arasındaki ilişkileri düzenleyen normlar bütünü olarak tarif etmektedir (OECD, 2004: s. 1).

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere kurumsal yönetim kavramının tek bir tanımı mevcut olmayıp ancak yapılan bu tanımlamaların birbiriyle örtüştüğü söylenebilir.

Kurumsal yönetim, hem şirketler açısından hem de ülkeler açısından oldukça çeşitli faydalar sağlamakla beraber kurumsal yönetim uygulamalarının pek çok nedeni ve gerekçesi bulunmaktadır. Kurumsal yönetimin esas amacı, kurumun iç ve dış paydaşları, yani kurum ile doğrudan ve/veya dolaylı olarak ilişki içinde olan çeşitli çıkar gruplarının haklarının güvence altına alınması açısından kurulan, geliştirilen ve uygulanan sistem anlayışıdır. Kurumsal yönetimin temel amaçları aşağıdaki şekilde maddeler çerçevesinde sıralanmıştır (Aktan, 2005: s. 16).

- İşletme üst yönetiminin sahip olduğu güç (power) ve otoritenin (yetkinin) keyfi ya da yasa dışı olarak kullanılmasının önüne geçilmesi; bir başka deyişle, yönetime verilen güç ve yetkilerin kendi çıkarları doğrultusunda kullanılmasının engellenmesini sağlanması,
- Yatırımcıların hak ve menfaatlerini korumak ve güvence altına alınması,
- İşletme pay sahiplerine eşit ve adil bir imkan temin edilmesinin sağlanması,
- İşletmeyle ilişki içinde bulunan çeşitli çıkar gruplarının menfaatlerinin korunması ve emniyet altına alınması,
- İşletme faaliyetleri ve finansal yapısı hakkında kamuoyunun eksiksiz bir şekilde bilgilendirilmesi, aydınlatması (disclosure) ve şeffaflığın sağlanması,
- Şirket yönetim kurulu üyelerinin sahip olduğu görev ve sorumluluklarının açık bir şekilde belirlenmesi,
- İşletme üst düzey yöneticilerinin karar ve davranışları neticesinde pay sahipleri ve diğer hak sahiplerine hesap verme sorumluluğunun sağlanması,
- İşletme faaliyeti sonucu elde edilen kârların, kâr dağıtım politikası çerçevesinde pay sahiplerine adil ve eşit bir şekilde dağıtılması ve bu kârın sağlanmasında katkıda bulunanların, katkılarıyla doğru orantılı, beklenti ve istekleriyle uyumlu olacak şekilde karşılanması,
- Şirket paylarının büyük çoğunluğunu ellerinde bulunduran pay sahiplerinin, azınlık paylarına sahip olma tehlikesinin engellenmesi,
- Uzun vadede kurumlara fon temin eden kurumsal yatırımcılar için güven verici bir ortam sağlanması ve gerçekleşen sermaye maliyetinin düşürülmesi,

- Pay senedi ihraç etme yoluyla fon arayışı içinde olan kurumların, finansman olanaklarına kolay ulaşım imkanının artırılması,
- İşletme pay sahipleri (hissedarlar) ile yöneticiler arasındaki menfaat çatışmalarının (conflicts of interest) belirli ilke ve kurallara bağlanarak önüne geçilmesi ve kontrol altına alınmaya çalışılmasıdır.

3.1.2. Kurumsal Yönetimin Önemi ve Faydaları

Müthiş bir hızla değişim sürecine tanık olduğumuz, global köy haline gelen günümüz dünyasında, hem ekonomik hem de sosyal alanlarda karşılaşılan problemler, yaşanan şirket skandalları ve küresel krizler, finansal bilgiyi hazırlayanlara olan güven duygusunun zedelenmesine sebep olmuştur. Kamunun ve özel sektörün kurumsal yönetim politikalarının ve uygulamalarının yeterli olmadığı görüşünün ortaya atılmış olması, ortaklıkların yönetiminde yüksek profilli başarısızlıkları, dünyanın tek bir pazar haline gelmesiyle beraber ülkelerin birbirlerine olan ekonomik bağlarının artması, yeni rekabet ortamlarının oluşması kurumsal yönetim kavramının büyük ölçüde önemini artırmıştır (Atabey ve Yılmaz; 2005: s. 240). Bununla beraber yatırımcıları, yatırım yapacakları ülke ve şirkete yatırım yapmadan önce, finansal performans kadar mühim gördükleri kurumsal yönetim uygulamalarını sorgulamaya sevk etmiştir ve giderek daha fazla gündeme gelmeye başlamıştır (Gürbüz ve Ergincan, 2004: s. 12).

Ekonomi piyasalarının birbirine eklemlenmiş olması neticesinde, finansal piyasalar birbirlerini etkileyebilmekte ve bu etkilemeyle beraber ortaya çıkan global finansal bunalımlar dünyayı etkisi altına almakta, birçok ülke ve şirketi etkileyebilmektedir. Anonim şirkete ait hisselerin geniş halk kitlelerine yayılması denetim beklentilerini ve uygulamalarını ortaya çıkartmakta ve kurumsal yönetim anlayışını uygulamaya zorlamaktadır (Aktan, 2006: s. 11).

İyi bir kurumsal yönetim (good corporate governance) yapısı, işletme fonlarının verimli ve etkili bir biçimde kullanmayı güvence altına almasını sağlar. Bununla beraber, hem anonim ortaklık tüzel kişiliği hem hissedarların hem de şirketle ilgili olan tüm hak sahiplerinin çıkarlarını da dikkate almasını sağlar. Çünkü etkili bir kurumsal yönetim sistemi, işletme üst yönetiminin karar ve eylemlerinden dolayı sorumlu olup hak sahiplerine karşı hesap vermekle yükümlü olduğunu bilmelerini, devamlı gözetim ve kontrol altında tutulmalarını ve tüm faaliyetlerinin bir disiplin içinde ve şeffaf bir şekilde yürütülmesini sağlamaktadır. Sonunda, şirkete duyulan güven duygusu artmakta

ve özsermaye ve yabancı sermaye maliyetinin düşmesi ile beraber şirketin sermaye maliyeti de azalmaktadır. Sermaye maliyetindeki düşme nakit varlığın artmasını sağlamakta ve ekonomik zorlukların daha hafif ve rahat atlatılmasına yardımcı olmaktadır. Nihai olarak ekonomik büyüme gerçekleştirilecektir (Sarı, 2013: s. 11).

İyi bir kurumsal yönetim uygulaması yalnızca şirketler açısından değil aynı zamanda ülkeler açısından da önemli kazanımlar sağlamaktadır. Konuya şirketler çerçevesinden bakıldığında, rekabet edebilirlik avantajına sahip olma, yönetim kalitesinin yüksek olması, sermaye maliyetlerinin azalması, finansman kaynaklarına erişim imkânlarının artması, krizlerin daha rahat ve hafif atlatılmasını sağlamak, sermaye piyasalarında devamlılık sağlanması gibi birçok kazanım sağlamaktadır. Konuya ülke çerçevesinden bakıldığında ise, ülkenin dünya arenasında imajının daha iyi bir pozisyona yükselmesine, yerli sermayenin dışarı kaçmasının önlenmesine ve ayrıca yabancı sermayenin yurt içine gelmesine, ekonominin ve sermaye piyasalarının sürdürülebilir rekabet avantajının sağlanmasına, krizlerin olumsuz etkilerini minimize edilmesine, kaynakların optimal şekilde dağıtılmasına, refah seviyesinin artmasına katkıda bulunmaktadır (SPK, 2008).

Claessens ve diğerleri (2003) iyi kurumsal yönetim uygulamalarının işletmelerin, finansal kaynaklara erişim imkanlarının artmasında, daha düşük maliyetli fon bulma olanaklarını elde etmede, daha iyi performans göstermede ve tüm hak sahiplerine karşı daha adil ve eşit muamele gösterilmesinde büyük önem arz ettiğini belirtmişlerdir. Şirketlerin kurulması ve faaliyet göstermesi aşamalarında karşılaşılabilecek muhtemel belirsizlikler minimum seviyeye indirilip risk primi düşürülmekte ve böylelikle de şirketlerin kaynaklara erişim imkanı kolaylaşmaktadır.

Ülkelerdeki uygulamalar incelendiğinde, kurumsal yönetim ilkelerini iyi uygulayan firmaların daha düşük sermaye ile performanslarını yükselttikleri, kaynaklarını daha verimli ve etkin kullandıkları, yabancı sermayeyi yurt içine çektikleri, nihai olarak da ekonomik büyüme ve istikrarın ivme kazandığı gözlemlenmektedir (Cansızlar, 2006: s. 43).

Kurumsal yönetim uygulamalarının sağladığı yararlar sadece işletmelerle sınırlı kalmayıp ayrıca ülkeler açısından da birçok yönden yararları mevcuttur. Kurumsal yönetim, yalnızca sözkonusu yönetim ilkelerini uygulayan şirkete değil, işletmenin pay sahipleri, çalışanları, müşterileri, kurumsal yatırımcıları gibi işletmeyle doğrudan ve/veya dolaylı olarak ilişki içerisinde bulunan tüm menfaat sahiplerine çeşitli faydalar

sağlamaktadır. Kurumsal yönetim anlayışının benimsenmesiyle işletmeler birçok fayda elde etmiştir. Bu faydalar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Kurumsal yönetim, parasal sıkıntı içinde bulunan işletmelere nakit para girişi sağlama olanaklarını artırır.
- Kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanmasıyla, işletmelerin yerli ve yabancı yatırımcılar nezdinde itibarı artmakta böylelikle yatırımcıların işletmelere olan güvenleri artmakta ve uzun vadeli sermaye hareketleri de ivme kazanmaktadır.
- Söz konusu sağlanan fonlarla, büyüme planlarına ve hedeflerine daha kolay ve rahat ulaşılabilir.
- Kurumsal yönetim uygulamalarıyla, ekonomik krizlerin açtığı olumsuz etkiler daha kolay bertaraf edilir ve yaşanması muhtemel krizlerin önüne geçilir.
- Şirketlerin kurumsal yönetim ilkelerini uygulamalarıyla, şirket varlıklarının değeri artmış olacaktır. Bir şirket ne kadar etkin yönetilirse şirkete ait varlıkların getirisi o derece yüksek olur ve böylece beklenen firma değeri elde edilmiş olur.
- İşletme yönetiminde açıklık, şeffaflık ve hesap verme yükümlülüğü konularında bilinç oluşacağından yolsuzluk riski de azalacaktır.
- İşletmede oluşabilecek güç, yetki ve görev suistimal ve istismarını önler, yönetimin her türlü kendi lehine olan uygulamalarını ortadan kaldırır. Keyfi yönetim uygulamalarına karşı bir güvence oluşturmaktadır.
- Kurumsal yönetim, tüm hak sahiplerinin menfaatlerine hizmet etmesinden dolayı işletme ile hak sahipleri arasındaki bağların kurulmasını ve ilişkilerin artmasını sağlar.
- Kurumsal yönetim uygulamaları, işletmenin tüm faaliyetlerinde uzun vadeli istikrar sağlar.
- Kurumsal yönetim, işletmenin rekabet gücünü artırır, bununla birlikte şirket kârlılığında artış sağlanır (Erdoğan, 2009: s. 14-15).

Kurumsal yönetimin usul ve kaidelerini ciddi manada uygulayan şirketlerin en büyük karı, kullanılan tüm fonların daha etkin ve verimli bir şekilde kullanılması ve

finansman kaynaklarına erişimde çok daha hesaplı, kolay ve hızlı ulaşmasının sağlanması olarak ifade edilmektedir. Fonların daha verimli ve etkin kullanıldığı ve ekonomik ihtiyaçların kolay bir şekilde giderilebildiği bir ortam, hızlı ekonomik kalkınma ve büyüme avantajlarını beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte, kurumsal yatırımcılar ve dünya genelindeki büyük miktarlardaki fonları yöneten kurumlar da artık kurumsal yönetim uygulamalarını tam anlamıyla benimseyip hayata geçiren bir yönetim anlayışına sahip olan pazarlara yönelip, söz konusu işletmelerde yatırım yapmayı tercih etmektedir (Demirbaş ve Uyar, 2006: s. 35).

3.1.3. Kurumsal Yönetimin Tarihsel Gelişimi

Kurumsal yönetim anlayışının ortaya çıkışı köklü değişimlere yol açan finansal krizler ve şirket skandalları ile eş zamanlı olarak ortaya çıkmıştır. Örneğin, 1700’lerde yaşanan, tarihteki bilinen ilk yönetim hatası olarak anılan “South Sea Bubble” İngiltere’de yeni yasa ve düzenlemelerin oluşturulmasında büyük ölçüde katkı sağlamış, söz konusu yasa ve düzenlemelerin esaslarını oluşturmuştur. ABD’de ise kurumsal yönetim olgusu ilk defa 1929 kriz sonrasında ortaya çıkmış olup, krizin iş dünyasında açtığı olumsuz etkileri hafifletmek ve iş dünyasında tekrardan güveni sağlamak amacıyla gündeme gelmiştir. Bunun yanı sıra kurumsal yönetim olgusu ile ilgili gelişmeleri hızlandıran etkenler arasında özellikle başta “Bank of Credit and Commercial” ve “Baring Bank”’in çöküşleri yer almaktadır. Söz konusu iki şirketin iflas etmesi kurumsal yönetimin gelişmesinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Son yıllarda yaşanan derin mali krizler uluslararası finansal piyasalarda yönetim ve denetim faaliyetlerinin yeniden yapılandırılmasını zorunlu kılmıştır (Yucaoglu, 2000: s. 21).

Kurumsal yönetim kavramı Avrupa, ABD ve Japonya’da 19. yüzyıldan bu yana çok yaygın bir biçimde kullanıldığı görülsede günümüzdeki anlamıyla 1980’lerden itibaren kullanılmaya başlanmıştır. 1990’lı yıllarda kurumsal yönetim, bireysel ve kurumsal yatırımcılar, pay sahipleri, yöneticiler ve finansal kurumlar ile finansla alakalı tüm duyarlı kitlenin gündemine yerleşmiş bir olgu haline gelmiştir (Gürbüz ve Ergincan, 2004: s. 5). Kurumsal yönetim anlayışı ilk defa Amerika ortaya çıkmış ardından İngiltere’ye geçmiş ve hızla diğer ülkelerde yayılmaya başlamış ve özellikle de Asya’da önemli bir tartışma konusu haline gelmiştir (Paslı, 2004: s. 13). 1980’li yıllardan itibaren kurumsal yönetim ilkeleri hızlı bir değişim ve gelişim sürecine girmiştir. Bununla birlikte kurumsal yönetim ilkeleri farklı bir boyut kazanmıştır.

Özellikle 1980'lerin sonundan itibaren işletmenin finansal yapıları ile işletme yönetimi arasındaki ilişki ve bunun meydana getirdiği hassas ekonomik etkiler derinlemesine irdelenmeye başlanmıştır. Kurumsal yönetim ilkelerinin işletme faaliyetlerine ilişkin düzenleyici ve denetleyici işlevi, hem yöneticilerin daha başarılı olmasını sağlayacak hem de daha uzun süreli stratejilerle işletme ile ilgili performansı geliştirmeye ve yükseltmeye yönelterek önemli kazanımları beraberinde getirecektir (Küçükçolak ve Özer, 2004: s. 150; Varış vd., 2001: s. 3).

ABD'de yaşanan, dünyanın önemli şirketlerinden olan Enron (2001) ve WorldCom (2002) gibi şirketlerde meydana gelen devasa boyutlu finansal skandallar kurumsal yönetim uygulamalarını ön plana çıkarmış, söz konusu uygulamaları geliştirmek ve olumsuz ortamı iyileştirmek amaçlı Sarbanes-Oxley yasası yürürlüğe girmiştir. Aynı şekilde Almanya'da kurumsal yönetim ilkeleri yasa haline getirilerek uygulanması zorunlu düzenlemeler içerisinde yer almış, Japonya'da şirketler hukuku gözden geçirilmiş ve kurumsal yönetim sistemlerine ilişkin yeniden düzenleme yapılmıştır. Rusya'da ise kurumsal yönetim konusunda ilkeler belirlenmiş ve kamuoyuna açıklanmıştır. Günümüzde bu yaklaşımın kullanımı yalnızca Batı ekonomileriyle sınırlı kalmamış ayrıca Singapur, Hong Kong, Güney Kore gibi çeşitli ülkelerde de kullanılmaya başlanmıştır (Büyük, 2003: s. 2). Günümüzde bu konuyla ilgili çalışmalar ve düzenlemeler üzerinde ciddi, yoğun ve birbiriyle uyumlu bir şekilde devam etmektedir. Dünya Bankası, OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) ve bu iki örgütün özel sektör temsilcileri dahil edilerek oluşturulan Global Kurumsal Yönetim Forumu (GCGF) bu mevzuda öncü rolü oynayarak daha fazla katkıda bulunmuştur (Doğu, 2003: s. 1).

Kurumsal yönetim ilkeleri uluslararası düzenlemelerde kabul görmüş, evrensel olarak onaylanmış dört ana başlık altında toplanmıştır. Bu ilkeler şeffaflık, adillik, hesap verebilirlik ve sorumluluktur (SPK, 2003: s. 6). Söz konusu ilkeker çevresinde şekillenen kurumsal yönetim anlayışının tüm dünyada giderek daha fazla önem kazanmasında birçok faktör söz konusudur. Bu faktörler, sermaye piyasaları arasındaki önemli ölçüde artan rekabet, özel sektör kurumlarının her geçen gün artan rolü, uluslararası sermaye akımlarının artması, hisse senedi sahipliğinin artması olarak sayılabilir (Gürsoy, 2003: s. 15).

Türkiye'de kurumsal yönetim kavramı ile ilgili kararlar ve bunlara ilişkin temel esaslara, Sermaye Piyasası Kanunu (SPK) ile Türk Ticaret Kanununda (TTK) yer

verilmiştir. Kurumsal yönetim kavramı Türkiye’de eski bir geçmişe sahip değil tam aksine oldukça yeni bir kavramdır (Aydın, 2010: s. 13).

Kurumsal yönetimin geliştirilerek uygulanmasının hem kamu kesiminde hem de işletmelerde köklü değişikliklere, önemli yararları beraberinde getireceği inancıyla 2002 yılının Aralık ayında TÜSİAD tarafından “Kurumsal Yönetim Kodu En iyi Uygulama Kodu: Yönetim Kurulunun Yapısı ve İşleyişi” başlıklı bir rapor çalışması yayınlamıştır (TÜSİAD, 2002).

Türkiye’de Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) aracılığıyla 2003 yılının Ocak ayının sonunda “Kurumsal Yönetim İlkeleri Rehberi Taslağı” yayınlanmıştır. Daha sonra SPK 2003 yılının Temmuz ayında kurumsal yönetim ilkeleri rehberini yayınlamıştır. Söz konusu rehberde yer alan kararların uygulanması bakımından zorunlu tutulmamış aksine isteğe bağlı bırakılmıştır (Aydın, 2010: s. 14).

Doğan (2007) kurumsal yönetimin bütün dünyada gündeme gelmesindeki ve gelişmesine katkı sağlayan etkenleri şöyle sıralamıştır:

- Büyük ölçekli işletmelerde yaşanan krizler, ilgiyi işletmelerin kontrolü üzerine çekmesi,
- Kurumsal yatırımcıların yatırım portföyünde pragmatik bir çeşitlendirme yapmak amacıyla denizaşırı kârlı yatırımlar yapmaya ve bu yatırımların korunabilmesi amacıyla kendilerini emniyet altına almak istemeleri,
- Pay sahiplerinin niteliklerinin ve özelliklerinin değişmesi, pay senedi içindeki payın giderek daha çok kurumsal yatırımcılara ait olması, özellikle de sigorta şirketlerin ve emeklilik fonlarının yapmış oldukları yatırım tutarlarının artması,
- Hem kamu kuruluşlarının hem de aile şirket şirketlerinin dışarıdan (öz kaynak haricinde) fon kaynak kullanma gereksinimi duymaları ve kaynak arz edenlere güven ortamı sağlamak ve daha ucuz maliyetle kaynak sağlamak amacıyla kurumsal yönetimin çok önemli ve gerekli olduğuna inanmaları,
- Dünyada bilgisayar ve iletişim teknolojilerindeki yaşanan hızlı gelişim neticesinde yeni fikirlerin daha çabuk yayılması, kurumsal yatırımcıların birbirleri arasındaki iletişimin daha sık olmasıyla, kurumsal yönetim gibi yatırımları açısından hayati buldukları mevzuları biçimlendirmeleri,

- Sermaye piyasalarını düzenleme yetkisi bulunan kurumların, kurumsal yönetim uygulamalarıyla mali piyasalarda ve tüm dünya ekonomisinde güven düzeyinin artacağına ve yatırımcılar açısından yatırımların daha cazip hale geleceğine olan inançlarıdır.

3.2. Kurumsal Yönetimi Doğuran Nedenler

Dünya çapında meydana gelen olaylar, kurumsal yönetimi etkileyerek her geçen gün önemini artırmakta ve geliştirmektedir. Günümüzde kurumsal yönetim uygulamalarına ilişkin ülkeler arası uygulama farklılıkları olsa da bazı açılardan ortak noktaları da bulunmaktadır. Son yıllarda tüm dünyaya yayılarak derinleşen finansal krizler, küreselleşme, yaşanan yoğun özelleştirme, dünya çapında çok büyük ses getiren önemli şirket skandalları ve başarısızlıkları, işletme birleşme ve satın almaları ve yatırımcı talepleri kurumsal yönetim kavramını ortaya çıkararak önem kazanmasında ve yapısının şekillenmesinde önemli rol oynamıştır.

Şirket Skandalları: 2000’li yılların başlarında ortaya çıkan ve tüm dünyayı derinden etkileyen Enron, Worldcom, Xerox ve Parmalat gibi şirket skandalları çok ciddi ekonomik kayıplara ve sorunlara yol açmıştır. Şirketlerin gerçek durumlarını olduğu gibi yansıtan bir bakıma şirketlerin aynası olduğu varsayılan finansal raporlar, hileli, hatalı ve usulsüz bilgiler içererek yanıltıcı olmuştur (Arı, 2009: s. 409). Bu skandallardaki uygunsuz eylemleri ve görevi kötüye kullanma işlemleri düzeltmede etkili bir kurumsal yönetim anlayışının yerleştirilmesi, yatırımcıların güvenini sağlamak ve iyi performansı sürdürmek açısından önemli olacağına inanılmaktadır (Chang vd., 2006: s. 647). Yaşanan bu şirket skandallarından sonra sermaye piyasalarının işleyişi tekrar gözden geçirilmeyi gerekli kılmıştır. Daha etkili kurumsallaşma uygulamaları arama yazarlamış böylelikle kurumsal yönetim çalışmalarının hız kazanmasında etkili olmuştur (Zattoni ve Cuomo, 2008: s. 2).

Kurumsal yönetimin esas ilkelerinden biri şeffaflıktır. Özellikle dünyada ses getiren Enron skandalı ile şeffaflık ilkesinin önemi ve gerekliliği ön plana çıkmıştır. 2001 yılı sonunda ABD’de ortaya çıkan başta Enron olayı ve şeffaflıkla bağlantılı diğer skandallar sonrası ihtiyaç duyulan birçok yasal düzenleme hazırlanmış, yürürlüğe girmiştir. Çıkarılan Sarbanes-Oxley Yasası şirket yönetiminde şeffaflığı arttırmada etkili olmuştur (Bernis vd., 2010: s. 18-20).

Dünyada meydana gelen önemli skandallar çoğu zaman mevzuattaki değişikliklere yönelik yol gösterici bir rol oynamaktadır. Skandalların nedenleri olarak görülen hadiseler; genelde belirli yasalar, hükümler ve en iyi uygulama raporlarında özel değişikliklere rastlamaktadır. Uygunsuz durumları kanıtlayan skandalların dalgalanmasından sonra meydana çıkabilecek yeni uygunsuz koşulları engellemek üzere önlemler, kurallar ve yaptırımlar oluşturulmaktadır (Marnet, 2008: s. 7). Yaşanan bu skandallar dünya devletlerini birtakım acil tedbirler almaya yöneltmiş ve kısa bir zaman içerisinde gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan tüm ekonomilerinde kurumsal yönetime doğru bir yönelme gerçekleşmiş ve yeni yasal düzenlemeler hazırlanarak yürürlüğe girmiştir (Öner, 2009: s. 81).

Küreselleşmenin Etkisi: Küreselleşme son yıllarda kültürden politikaya, ekonomiden siyasete kadar çok farklı alanlardaki değişimi anlatan bir kavram haline dönüşmüştür. Küreselleşme kavramını, dünya üzerinde kurulmuş bireysel ve toplumsal bağların sistematik ilişkisi olarak değerlendirenler olduğu gibi ülke ekonomilerinin dünya ekonomisi ile entegrasyonu olarak değerlendirenler de vardır (Ekin, 1999: s. 4). Küreselleşme kavramını genel bir tanımlamak gerekirse; ürünlerin, hizmetlerin, mali piyasaların, yatırımların, teknolojilerin, bilginin, fikirlerin, üretim faktörlerinin, eğitimin, sağlığın, demokrasinin, kültürün, hukuk, siyaset ve çevresel faktörler gibi ortak değerlerin, devamlı ve hızlı bir şekilde bölgesel ya da ulusal sınırların ötesine geçerek uluslararasılaşması sürecidir (Seymen ve Çeken, 2004: s. 55). Küreselleşmenin en önemli göstergelerinin başında üretimin yeniden tasarlanması, başka ülkelerdeki teknolojik hareketlerin yeniden yorumlanması, aynı cinsteki tüketim malların tüm dünya genelinde kullanılır hale gelmesi, finansal piyasaların yaygınlık göstermesi, demokrasi ve şeffaflık isteklerinin yaygınlaşması olarak kabul edilmektedir (Aktaş, 2017: s. 40). Şirketlerin, küreselleşme neticesinde global ekonomide bu denli önem kazanmaları ve birbirlerine karşı olan bağımlılıklarının git gide artması, şirketlerin yapıları ve idareleri üzerinde daha çok durulmasını gündeme getirmiş ve kurumsal yönetim ilkelerinin belirlenmesine ilişkin hem ulusal hem de uluslararası girişimlerin başlatılmasını gerekli kılmıştır (Metiner, 2006: s. 17).

Finansal Krizler: Krizler, içinde yaşadığımız ortamda toplumsal, siyasal ve ekonomik realite yönünden oldukça ciddi sonuçlar doğurmaktadır. Özellikle 1990'lı yıllarda uluslararası ekonomik düzende tekrar tekrar meydana gelen krizler, gelişim sürecinde olan ülkelerde finansal krizler ile ilgili bilinçlenme yaratmıştır (Duman, 2004: s. 39). Dünyada ses getiren pek çok finansal kriz yaşanmakla beraber 1992-93 yılları

arasındaki Avrupa Para Krizi, 1994-95 yılları arasındaki Latin Amerika Tekila Krizi, 1994 yılındaki Türkiye Krizi, 1997-98 yılları arasındaki Güneydoğu Asya Krizi, 1998 yılındaki Rusya Krizi, 1999 yılındaki Brezilya Krizi, 2001 yılındaki Türkiye Krizi, 2002 yılındaki Arjantin Krizi sayabileceğimiz krizlerden yalnızca birkaçıdır. Sermaye hareketlerinin dolaşımının serbest olduğu dünya sisteminde finansal krizlerin tekrarlanma sıklığı, sayısı ve ülke ekonomisindeki yıkıcı etkilerinin artması finansal krizlerin araştırılması gerekliliğini yaratmıştır (Işık vd., 2004: s. 46).

Özellikle tüm dünyayı etkileyen Asya finansal krizinden sonra bütün ülkelerde kurumsal yönetim standartları oluşturma gereksinimi doğmuş ve kurumsal yönetim ciddi önem kazanmıştır. Şirketler ellerinde var olan kaynakları etkin ve verimli bir şekilde kullanmamaları ve bu durumun dışarıdan takip edilememesi krizin boyutunu daha da genişletmiştir. Böylelikle şirketler adına şeffaflık ve hesap verebilirliğin hem yatırımcı güveni açısından hem de genel ekonomik performans üzerindeki önemi açısından tüm dünya tarafından kabul gören bir yaklaşım olmaya başlamıştır (Özilhan, 2002- a: s. 1). Krizin ardından OECD, Dünya Bankası ve Asya Gelişim Bankası gelişim gösteren ülkelerde kurumsal yönetim reformunu düzenlemek amacıyla bir dizi girişim başlatmıştır (Rosser, 2003: s. 320). Uluslararası finansal krizlerin yaşanmasındaki en önemli sebeplerden birisi ülke ve şirketlerdeki kurumsal yönetim politikalarının yetersiz olduğu görüşü kurumsal yönetimin önemini artırmıştır (Altın, 2006: s. 19).

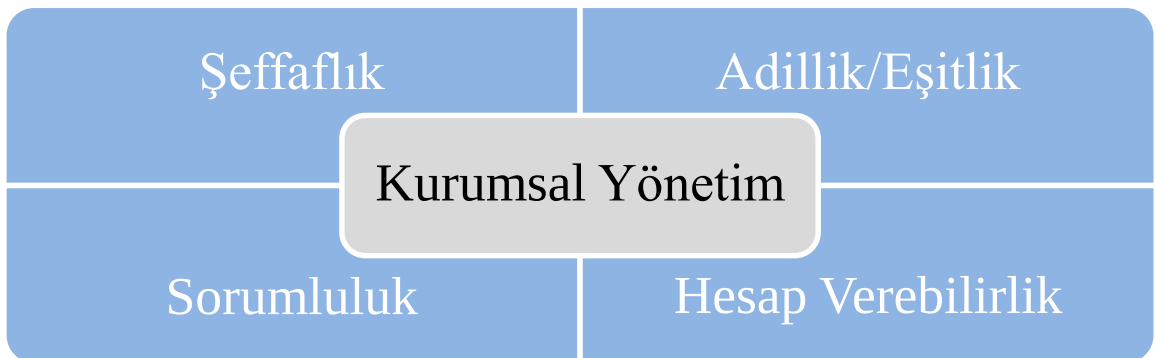
Özelleştirme Faaliyetleri: Kurumsal yönetim politikaları ile ekonominin karakterini belirlemede etkili olan özelleştirme süreçleri arasında karşılıklı şekilde hassas bir denge bulunur. Bu dengede, kurumsal yönetim politikaları özelleştirme sürecinin şeffaf, hesap verilebilir, güvenilir ve verimli yürütülmesinde büyük rol oynamaktadır. Diğer taraftan özelleştirilen kurumlar tarafından yürütülecek olan uygulamalar yardımıyla kurumsal yönetim git gide daha yaygın bir uygulama alanı bulacaktır (Eroğlu, 2006: s. 20). Kurumsal yönetim anlayışının başarılı bir şekilde uygulanması özel sektörü ve dolayısıyla şirket ortaklarının performansı üzerinde olumlu etki yaratır ve neticede de iktisadi kalkınmaya da yardımcı olur. Dünyada özel sektöre olan güvenin artmasıyla beraber kurumsal yönetim konusu da yasalara uygunluk ile kamu güveninin tesisi ve bunun sürdürülmesi açısından giderek daha çok önemli hale gelmektedir (Şehirli, 1999: s. 13).

Artan Yatırım Talepleri: Günümüzde dünyanın hemen hemen her ülkesi, ülke ekonomisinin gelişimi için gerekli sermayeyi dışardan elde etme yoluna gitmektedirler. Yatırım yapılan şirketlerin tüm kaynakları en verimli ve etkin bir biçimde kullanması,

tüm hak sahiplerinin hak ve çıkarlarının gözetilmesi yatırımcılar açısından oldukça önemlidir (Büyükdere, 2015: s. 15). Yatırımcılar nerede mükâfatlandırılacaksa ve yatırımcıların yatırım yapacağı sermayeleri nerede korunup gözetilecekse orada yatırım yapmaktadırlar. Önemli olan sermaye sahiplerinin yatırım yapacağı sermayelerinin güvende olması ve yatırımlarının ödüllendirileceğini bilmesidir (Gregory, 2006: s. 7). Dolayısıyla şirketler, uzun vadeli sermayeyi kendilerine doğru çekebilmek için güvenilir ve uluslararası kabul görmüş kurumsal yönetim ile ilgili düzenlemeler yapmak zorundadırlar (Büyükdere, 2015: s. 15). Bu sebeple de kurumsal yönetim mevzusu özellikle son yıllarda gündem oluşturması kaçınılmaz bir olgu haline gelmiştir (Tuzcu, 2004: s. 27).

3.3. Kurumsal Yönetimin İlkeleri

Kurumsal yönetim ilkeleri, ulusal ve uluslararası yöntemde kullanılan kıstaslara bağlı olarak birtakım farklılıklar gösterebilmekte hatta sektörün karakteristik değerleri veya faaliyet içerisinde bulunan yere, bölgeye ve ülkeye göre de değişebilmektedir. Uygulamaların pratikte farklılıkları mevcut olsada, aslında özde aynı, sadece detayda farklılıklara sebep olmaktadır. Söz konusu farklılıkların oluşması kurumsal yönetimin tüm dünyada geçerli tek bir tanımının olmamasından kaynaklandığını anlamak mümkündür. Uygulanacak yöntemler üzerinde mutakabat sağlanamamış olsa bile kurumsal yönetim anlayışı dört taşıyıcı kolon üzerine oturtulmuştur. Kurumsal yönetimin evrensel olarak kabul edilen ilkeleri (1) şeffaflık, (2) adillik/eşitlik, (3) sorumluluk ve (4) hesap verebilirliktir (Yıldırım, 2007: s. 17).

Şekil 4. Kurumsal Yönetimin Temel İlkeleri

Kaynak: OECD

Eşitlik (Adil Davranma) İlkesi: Şirketler faaliyetlerini sürdürürken birçok paydaşla karşılıklı olarak etkileşim içindedir. Bu paydaşlar, şirketin çeşitli faaliyet bünyesinde ve etki alanı içerisinde faaliyet ve görev alan müşteriler, çalışanlar, alacaklılar, tedarikçiler, sendikalar, çeşitli sivil toplum kuruluşları ve diğer çeşitli kişi, kurum ve çıkar grupları olarak tanımlanmıştır. Adillik/eşitlik (fairness) ilkesine göre yönetim konumuna sahip olanların, ortaklara ve diğer hak sahiplerine karşı eşit şekilde muamele edilmesini ifade etmektedir (Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ, 2011).

Eşitlik ilkesi, çeşitli menfaat sahiplerinin birbirinden farklı hatta çoğu zaman karşılıklı olarak çelişen menfaatleri arasında uyum sağlamayı ve daha iyi dengenin kurulmasını ifade etmektedir. Şirket yöneticileri, tüm menfaat sahiplerine eşit uzaklıkta/yakınlıkta olmalı, şirket uzun vadede faaliyetlerini sürdürebilmesi için herhangi bir ayırım gözetmeden tüm grupların çıkarları gözetmelidir (Kebeci, 2011: s. 77). Tüm grupların çıkarları korunurken eşitliği, benzer durum veya özellikte olanlara aynı şekilde muameleye tabi tutulmaları olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Zaten birbirlerinden farklı niteliklere sahip olan paydaşlara aynı şekilde davranılmasından söz etmek mümkün değildir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Genel Gerekçesi'nde de bu konuya ilişkin düzenlemeler mevcut olup, eşitlik ilkesi gereği şirketin tüm paydaşlarını içerdiği belirtilmiş ve söz konusu Kanunun 357' nci md. kararında pay sahiplerinin eşit şartlarda eşit işleme tabi tutulacağı ifadesi yer almaktadır.

Adil yönetim anlayışı gereği olarak, işletme yönetimini elinde bulunduranlar görev ve faaliyetlerini yerine getirirken alınan karar sürecinden etkilenen tüm hak sahiplerinin her birine karşı eşit mesafede tarafsız durmalıdırlar. Bu durumu sağlayabilmek için gerçekleştirilecek faaliyetler sonucu ortaya çıkan gerekli bilgilerin eksiksiz bir şekilde ilgili tüm menfaat gruplarına eş zamanlı, hızlı ve adil bir şekilde raporlanması sağlanmalıdır (Tuzcu, 2004: s. 36).

Şeffaflık İlkesi: Piyasa başarısızlıkları (market failure) teorisine göre karar alma/verme birimlerinin sahip oldukları bilginin birbirinden farklı olması başka bir deyişle asimetrik bilgi sorunu piyasanın etkin çalışmasını engelleyen nedenlerden bir tanesidir. Söz konusu bu olay devletin, kamu gücünü ve usullerini kullanarak toplum yararını en üst düzeye çıkarmak için piyasa sistemlerini düzenleyip, kontrol altına alma gerekçelerinden biridir (Ünsal, 2010: s. 39-41).

Finansal piyasalarının etkin çalışmasını sağlamak için bilgi asimetresinin azaltılması önemli bir etkidir. Bilgi asimetresini azaltmak için karar alma süreçlerinde

piyasa katılımcılarına gerekli ve yeterli bilgi sağlanmalı, bu sayede kurulacak kurumsal iletişim faaliyetlerinin niteliği ve sıklık düzeyinin artırılması gerekmektedir. Bu noktada kurumsal şeffaflık finansal piyasalar açısından gittikçe önemli hale gelmektedir (Güzeldere, 2014: s. 1).

2011 yılında yayımlanan Seri IV, No: 54 sayılı Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ’de şeffaflık (transparency) şu şekilde açıklanmıştır: Şirket için ticari sır olarak nitelenen ve herhangi bir şekilde kamuoyuna henüz duyurulmayan bilgiler haricinde olan bilgilerin, şirketle ilgisi bulunan finansal ve/veya finansal olmayan gerekli tüm bilgilerin, doğru, açık, eş zamanlı, tam, yorumlanabilir, makul maliyetli, rahat ulaşılabilecek şekilde kamuya duyurulmasıdır.

6102 sayılı TTK’nin Genel Gerekçesi’nde şeffaflık ilkesi şu şekilde ifade edilmiştir: Şirketi “camdan cep” olarak görme anlayışının sınırlarını aşan bir kavram olup, henüz yeni bir anlayış, şirketi bütün kurumları ile özümseyen bir yaklaşım olup ve şeffaflığı bilgi toplumu olarak açıklamıştır. Şeffaflık ilkesi gereği sermaye piyasalarında faaliyet gösteren, rol alan tüm aktörlerin tamamının eksiksiz bilgilendirilmesini ve aydınlatılmasını sağlamak amaç edinilmiştir. Bu yönde maddi ve şekli anlamda kamuoyunu aydınlatılmayı kapsar. Şirketin tüm hak sahipleri açısından önemli role sahip olan tüm ilişkilerin, raporların, planların, projelerin içerecek şekilde açıklanmasını kapsamaktadır. Şeffaflık ilkesinin uygulanabilmesi için günümüz şartlarında kullanılabilecek en temel ve en yaygın kullanılan araç internettir. İnternet aracılığıyla elektronik ortamda aktarmalar ve açma mecburiyetinde olan şirketlerin web siteleri, şeffaflığın sağlıklı olarak sağlanabilmesi açısından önemli mekanizmadır (TTK Genel Gerekçe, md.89).

Şeffaflık ve kamuyu aydınlatma kavramları çoğu zaman aynı anlamdaymış gibi birbirleri yerine kullanılsa da bu kullanım tam olarak doğru değildir. Şirketler, bazen kullanıcılar için gereksiz ve hiçbir katkısı olmayan bilgiyi kamuya açıklarken, mühim olan bilgileri kamuyundan gizleyebilmektedir. Yapılan açıklamalar ilgisiz olabilir, daha kötüsü şirketin gerçek durumunu saklayacak şekilde manipüle etmek amacıyla da yapılabilir (IFC, 2010: s. 494-495). Bu nedenle de şeffaflık ve kamuyu aydınlatma ilkelerinin birbirinden ayrılmasını gerekli kılmakta, öte yandan şeffaflık ilkesi gereği yapılan açıklamaların bazı koşulları taşıması gerekmektedir. Şeffaflık ilkesi çerçevesinde değerlendirilmesi için kamuya açıklanan bilginin açık, anlaşılır, gerçek, tam olması, tamamen tarafsızlık içerisinde sunulması, bilgi kullanıcılarını yanıltmaması,

bilgiye ulaşımın kolay, hızlı ve zamanında olması gerekmektedir (Aktan, 2013: s. 167-168).

Kurumsal yönetim felsefesi, şirketin mali durumu, performansı, mülkiyet (sahiplik) yapısı ve şirketle alakalı tüm maddi hususların doğru ve zamanında aydınlatılması konuları üzerine odaklanır (Aktan, 2013: s. 166). Şeffaflığın şirket düzeyinde benimsenmesiyle beraber yatırımcılar, şirket hakkında önemli bilgileri, şirketin faaliyetlerini ve mali durumuna ilişkin bilgileri daha yakından tanıma ve görme olanaklarına sahip olup, şirketle ilgili yeterli bilgiye ulaşma imkanını elde edeceklerdir. Şirket aracılığıyla açıklanan bilgiler olumsuz olsa bile karmaşıklık ve belirsizlikle ilgili sorun ortadan kalkacağından dolayı hak sahiplerine kazanç ve yarar sağlamaktadır (IFC, 2010: s. 17-22). Aynı zamanda şirketlerin finansal performansı kadar günümüzde şirketlerin şeffaflık uygulamaları ciddi bir şekilde ön plana çıkmış ve önem kazanmış bu nedenle yatırımcılar ve analistler bu uygulamalar hakkında değerlendirme yapmaktadırlar. Şeffaflık anlayışını yerleştiren ve hayati olarak gören şirketlerde risk oranı düşecek bunun neticesinde borçlanma ve sermaye maliyetlerinin de azalmasını sağlayacaktır. Görüldüğü üzere şirketlerde şeffaflık anlayışının yerleştirilmesi ve geliştirilmesi çok önemli bir konu haline gelmiştir (Güzeldere, 2014: s. 1).

Hesap Verilebilirlik İlkesi: Şeffaflık ilkesi, beraberinde hesap verebilirlik (accountability) olgusunu da gündeme taşımıştır. Başka bir ifadeyle, sözkonusu kavramları birbirinden kopuk ve ayrı düşünmek mümkün olmamakta aksine bu iki ilke birbirleriyle yakından ilişkili ve birbirlerinin tamamlayıcısıdır. Hesap verebilirlik, yönetim kurulunda bulunanların yaptıkları faaliyetlerden ve yapmadıklarının nedenlerinden ötürü hesap vermeleri, yapılan işlem, eylem ve faaliyetlerin ortaklara ve hisse sahiplerine karşı yerindeliğini ispat etme esasına dayanmaktadır (OECD, 2011).

Hesap verebilirlik ilkesi, kurumlarda alınan kararların doğruluğunu hisse sahiplerine kanıtlama ve sorumluluk alanı içindeki yapılan işlem ve eylemlerden dolayı cevap verebilmesiyle alakalıdır (Demirbaş ve Uyar, 2006: s. 23). Böylelikle yöneticiler, kişisel menfaatlerini şirket menfaatlerinin gerisinde bırakır ve pay sahipleriyle ortaya çıkabilecek anlaşmazlıklar ve tartışmalar da önlenmiş olacaktır (Nuzumlalı, 2008: s. 22).

Hesap verebilirlik ilkesi, kurum ile paydaşlar arasındaki ilişkilerin düzenlenmesine yönelik ilke ve kuralları açıklamaktadır (Roberts vd., 2005: s. 30). Kurumun paydaşları; hisse sahiplerini, çalışanları, tedarikçileri, müşterileri, devleti, sendikaları ve diğer tüm hak sahiplerini içermektedir (Huse, 2005: s. 70).

Hesap verebilirlik ilkesi, yönetimin işlev, yetki ve yükümlülüklerinin açık bir şekilde açıklanmasını, yöneticilerin ve pay sahiplerinin talep, beklenti ve istekleri de göz önünde bulundurularak sıraya konulmasını ve objektif ve bağımsız kararlar alındığının yönetim kurulları tarafından gözlemlenmesidir (Dinç ve Abdioğlu, 2009: s. 160). Yönetim kurulunun önemli görevlerinden ve yükümlülüklerinden bir tanesi temel raporlama ve denetim sistemlerinin işleyişini ve etkinliğini hesap verebilirlik ve sorumluluk ilkeleri kapsamı dahilinde sağlamak ve yönetimi kontrol ederek, yöneticilerin aykırı davranışlarının ve özel menfaat sağlamasının engellenmesidir (OECD, 2004: s. 61). Bu nedenle yönetim kademesindeki kişilerin yetki ve yükümlülüklerinin açık ve kesin bir şekilde tanımlanması, yöneticiler ve hissedarlar arasındaki hususlar belirli kurallara bağlanması ve bunların da denetlenmesi, gözlemlenmesi önem kazanmaktadır.

Sorumluluk İlkesi: Sorumluluk (responsibility) ilkesi, işletme namına yürütülen tüm işlem ve faaliyetlere ilişkin yasal düzenlemelere, esas sözleşmeye ve işletme iç yönergeler ve oluşturulan politika ve düzenlemelere uygunluğunu gözetir ve kontrol eder (Sönmez ve Andaç, 2011: s. 63).

Etkin kurumsal yönetim sisteminin oluşturulabilmesi ve uygulanabilmesi için kurumun sorumluluk ilkesi doğrultusunda yürütülmesi gerekmektedir. Sermaye Piyasası Kurulu (2005) tarafından sorumluluk ilkesi “şirket yönetiminin anonim şirket hesabına yürüttüğü tüm faaliyetlerinin yasal düzenlemelere, ana sözleşmeye, şirket içi oluşturulan politika ve prosedürlere uygunluğu ve bunların kontrol edilmesi süreci” şeklinde ifade edilmiştir.

Sorumluluk ilkesi, doğruları yapmaya teşvik eden ve yanlış teşkil eden eylemleri cezalandıran bir kontrol sistem anlayışına dayanır. Yönetimin temel sorumluluğu, kuruma doğru, gerçekçi, net ve açık bir şekilde tanımlanmış hedefler koymak ve bunlara ulaşmaya çalışmaktır. Şirket hakkında alınan karar ve yerine getirilen uygulamaların şeffaf olunması, yapılan düzenlemelere ilişkin uygulamalar ile ilgili kamunun aydınlatılmasıyla beraber, gerçekleştirilen faaliyetlerin sorumluluğunun da üstlenilmesi gerekmektedir (Tuzcu, 2004: s. 50).

Hissedarlar hesabına, şirketi yönetme yetkisi yönetim kuruluna aittir, bu nedenle şirketle ilgili her türlü işlem ve faaliyetinden doğrudan doğruya yönetim kurulu sorumludur. Üst yönetim, kurumun uzun dönemdeki hedef ve amaçları belirlemek, bu amaç ve hedeflere ulaştıracak yol ve metotları belirlemek ve uygulamak, oluşabilecek muhtemel çıkar çatışmalarını önüne geçerek ya da dengeyi sağlayarak hak sahipleri için

yeterli gelir, kazanç etmekle sorumludur. Yöneticiler bu görev ve sorumlulukları yerine getirme sırasında halihazırdaki iş kanunu, vergi kanunları, çevre kanunları gibi ilgili tüm yasaları dikkate alması ve uyması gerekmektedir (Kılıç, 2009: s. 58).

Sorumluluk ilkesi gereğince yöneticiler yalnızca hissedarlara karşı sorumlu olmayıp şirketle ilgisi olan çalışanlara, müşterilere, alacaklara, tedarikçilere ve diğer tüm menfaat sahiplerine karşı sorumlu tutmuştur. Diğer bir ifadeyle yöneticilerin sosyal düşünce anlayışı çerçevesinde hareket etmeleri, sorumluluk ilkesinin amacını oluşturmaktadır (Khoury vd., 1999). Sorumluluk anlayışına uygun hareket eden kurumlar, kısa vadede pay sahiplerinin menfaatlerini korumak ve gözetmenin yanında uzun vadede kamu yararına hizmet etmektedirler.

3.4. Kurumsal Yönetimin Mekanizmaları

Kurumsal yönetim dinamik bir süreçtir ve bu sürecin yerine getirilebilmesi ve yürütülebilmesi için yönetim mekanizmalarının varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu mekanizmalar, kurum içinde yer alan tüm tarafları temsil edecek ve bu tüm tarafların menfaatlerini gözetmeye ve korumaya çalışacak mekanizmalardır. Başka bir ifadeyle, hak sahiplerinin, söz sahipleri üzerindeki egemenlik ve kontrol haklarının sağlanmasının ifade edildiği mekanizmadır (Jackson, 2006: s. 430).

Kurumsal yönetim mekanizmaları, içsel ve dışsal yönetim mekanizmaları olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Şirket içinde bulunan yönetim kurulu, yönetici ücret ve teşvik sistemi, şirketin ortaklık yapısı (mülkiyet yapısı), güçlendirilmiş pay sahipliği ile şirket dış çevresindeki satın alma tehditleri, şirketlerde insan kaynakları yönetimiyle çok yakından ilişkisi bulunan yönetici piyasasını (yönetici emek pazarı) ve yasal sistemi içermektedir (Kula, 2006: s. 34).

Günümüzde, dünyanın farklı ülkelerinde değişik toplumsal ve ekonomik değer ve ilkelere göre kurumsal yönetime yönelik farklı sistemler mevcut olmakla birlikte, bu sistemlerle ekonomik açıdan çeşitli sonuçlara ulaşıldığı da saptanmıştır. Gelişmiş sermaye piyasalarında her ne kadar Anglo-Sakson kurumsal yönetim sistemleri egemen konuma gelmiş olsa da yüzyılın son dönemlerinde Almanya ve Japonya kurumsal yönetim uygulamaları konusunda değişim göstererek başarılı bir sonuç ortaya çıkarmaktadır. Literatürde de daha çok bu ülkelerdeki uygulanan kurumsal yönetim sistemlerinden hareketle kurumsal yönetim uygulamaları konusunda ortaya çıkabilecek problemler önlenmeye ve giderilmeye çalışılmaktadır. Kurumsal yönetim sorunlarına

çözüm getirmek için yapılan çalışmalar kurumsal yönetim mekanizmaları olarak ifade edilmektedir (Ülgen ve Mirze, 2004: s. 38).

Yönetim Kurulu Yapısı Ve Sorumlulukları: Yönetim kurulu bir kurumun olmazsa olmaz parçası olup hayati önem taşımaktadır. Şirket, yönetim kurulu tarafından hem yönetilir hem de temsil olunur. Yönetim kurulu, şirketle ilgili tüm hak sahiplerine karşı sorumlu tutulmuştur. Şirketin amaç ve hedeflerini doğru olarak saptamak ve bu hedeflere ulaşmada kullanılacak yöntemleri en iyi şekilde belirlemek ve belirlenen hedeflerin uygulanmasını sağlamak, şirketin uyguladığı performans sistemini değerlendirerek iyileştirici önlemler almak, şirketin yürüttüğü tüm faaliyet ve davranışların yürürlükteki ilgili mevzuat hükümlerine uygunluğunu sağlamak, yönetim kurulunun görev ve sorumluluklarındandır (Turan ve Bayyurt, 2013: s. 31).

Günümüzde işletmelerde hisse (pay) sahipleri sayısının artmasıyla beraber, her hisse sahibinin işletme yönetimine katılma olanağı bulunamamasından dolayı, vekalet ilişkisi çerçevesinde kendi adına karar alarak faaliyetlerde bulunması için görevlendirilen yönetim kurullarınca yönetilir. Yönetim kurulları hem hisse sahiplerini temsil eden hem de şirketin yönetimiyle ilgili tüm konularda yetkiye sahip olan organdır. Yönetim kurulları, hisse senedinin değerini artırmaya dayalı olarak, öncelikli olarak yöneticilerin işe alınması veya çıkarılması, gözlemlenmesi ve yöneticilere ödemelerini gerçekleştirmek için vardırırlar (Kıyılar ve Belen, 2006: s. 95).

Şirketlerde sahiplik (mülkiyet) ve kontrol (denetim) fonksiyonlarının birbirinden ayrılmasından dolayı üst yönetimin (söz sahipleri) ve yönetim kurulunun görev ve sorumlulukları birbirinden ayrılmıştır. Üst yönetimin görev ve yetkisi şirkete ilişkin karar vermek iken yönetim kurulunun görev ve yetkisi alınan kararları denetlemek, kontrol ve takip etmektir. Yönetim kurulunun, denetleme ve kontrol etmedeki en önemli amacı, alınan bu kararların hissedarların menfaatlerine yönelik uygun biçimde alınmış olup olmadığını tespit etmektir (Koçer, 2005: s. 7).

Kurumsal yönetim ilkelerini uygulamak isteyen kurumlar öncelikli olarak yönetim kurullarının yapısı ve işleyişi üzerinde çalışmalı, gerekirse önemli yapısal değişiklikler yapılmalıdır. Yönetim kurulu, kurum içi demokratik yapının işlendiği birlikte düşünmek, bir arada konuyu detaylıca tartışma, karar alma, uygulamak ve gözlemlenme konsorsiyumu şeklinde yapılmalıdır. Söz konusu işlevlerin yürütülebilmesi için şirketin yönetim kurulu üyelerinin, konulara ilişkin yeterli bilgi birikimine, beceriye ve deneyimlere sahip olması gerekmektedir. Yönetim kurulu, şirketin büyük hisseye sahip olan ortağın temsilcilerinin, bağımsız üyelerin ve

profesyonellerin içinde olduğu dengeli bir dağılım gösteren bir yapıya sahip olmalıdır. Yönetim kurullarının, şirket için hayati öneme sahip stratejik kararlar verirken şirket dahilinde oluşturulmuş diğer komitelerin öneri ve görüşlerinden yararlanmaları iyi kurumsal yönetim yapısı için gereklidir. Şirketin içinde bulunduğu durum ve ihtiyaca göre yeterli sayıda komite oluşturulmalı ve bu komiteler yönetim kurulundan bağımsız olmamalı, işbirliği içerisinde olmalıdırlar. Bu durumun gerçekleştirilebilmesi için, yönetim kurulunda yer alan üyelerinin de çalışma komitelerinde bulunmaları tercih edilmektedir (tkyd.org, 1 Kasım 2011).

Yönetim kurulu ve icra kurulu arasındaki dengenin kurulabilmesi, hesap verme yükümlülüğünün artırılması ve muhtemel çıkar çatışmalarının önlenmesine yönelik tedbirler alınması gereklidir. Bunun sağlanabilmesi için de yönetim kurulunun icrada yetkili ve görevli tek üyesi icra başkanı (CEO) olmalıdır. Diğer yönetim kurulu üyeleri icrada yer almamalıdır (tusiad.org, 2002: s. 17).

Yönetim kurulu aşağıdaki hususları kapsayan başlıca temel sorumlulukları yerine getirmelidir (tusiad.org, 2002: s. 15):

- Şirketin kısa ve uzun vadede gerçekleştirmek istediği hedeflerini saptamak,
- Hedeflere ulaşma yolunda uygulanacak stratejileri araştırmak, geliştirilmesine yardımcı olmak ve etkin şekilde uygulanmasını sağlamak,
- Şirketin stratejik ve finansal performansın takibi ve gerektiği durumlarda düzeltilmesine ve iyileştirilmesine yönelik tedbirler almak,
- CEO/genel müdürü seçmek, performansını izlemek, değerlendirmek ve ücret ve diğer haklarının belirlemesini gerçekleştirmek; diğer üst yöneticiler için CEO'nun görüş ve önerilerini almak, değerlendirmek ve onaylamak,
- Şirketin mali ve idari açıdan denetimini sağlamak,
- Yönetim kurulu alt komitelerinin ve üst düzey yöneticilerin daha etkin ve verimli çalışmalarını sağlayacak bir çalışma ortamı yaratmak ve performans kriterlerini belirlemek,
- Şirketin, hizmet alanlara yönelik iletişim ve ilişki politikalarını belirlemek,
- Şirket çalışanların uyması gereken iş ahlakı ilke ve kuralları belirlemek ve bu kuralların uygulanmasını sağlamak,

- Şirketin içsel ve dışsal tasarruflarının, tüm yürüttüğü faaliyet ve davranışlarının ilgili yasa hükümlerine uygunluğunu sağlamak ve uygulamaları kontrol etmek,

Yönetim kurulu, şirket işlerinde bağımsız ve tarafsız değerlendirme becerisine sahip olmalıdır. Yönetim kurulu üyeleri görev ve sorumluluklarını yerine getirirken gerçeğe uygun bilgiye, gerekli ve doğru bilgiye erişebilme olanağına sahip olmalıdır (TKYD, 2005: s. 88).

a. Bağımsız üyeler: Başlangıçta yönetim kurullarının en az %25'i bağımsız üyeden oluşmalı ve bu oran mümkün olan en kısa süre içerisinde %50'nin üzerine çıkartılması doğru olandır. Holding ve borsaya kayıtlı şirketlerin yönetim kurulu üyeleri %51'e eşit veya daha fazlası bağımsız (yürütmede görev almayan) üyelerden oluşmalıdır. Gerekli oranın sağlanamaması üzerine, yönetim kurulunun ilk yıl alacağı bir karar ve resmi tutanağa geçirilerek, istenilen orana erişebilmek için gereken süreyi kendine bağlayıcı olacak şekilde kararlaştırılmalıdır (Karayel, 2011: s. 93).

Atama esnasında her bir bağımsız üyenin, yönetim kuruluna yazılı bir beyanla, atanması sırasında şirkette veya bağlı şirketteki yatırımlarda hissesinin ve herhangi bir şekilde ilişkisinin bulunmadığını ve "bağımsızlığını" belirtilen tüm koşullarını yerine getirdiğini bildirmesi gerekmektedir (Karayel, 2011: s. 93).

b. Yönetim kurulu başkanı ve icra kurulu başkanı görevleri: Yönetim kurulu, bir kurumda icranın araştırıldığı, incelendiği ve eleştirildiği en önemli organdır. İcra kurulu başkanı (CEO/Genel Müdür), kurumun esas sözleşmesinde yer alan, uygulamanın en üst noktasında bulunan, kurumdaki sorumlu üst dereceli yöneticisidir. İcra başkanı, uluslararası yönetim sistemlerinde CEO (Chief Executive Officer) olarak ifade edilmektedir. Kurumda icra başkanı bulunmaması durumunda, görevleri yerine getirme genel müdür tarafından yürütülür. İcra başkanı, yönetim kuruluna bağlı olup kurumun faaliyetleri ile ilgili yönetim kuruluna hesap vermekle sorumludur. Kurumun ve bireylerin performanslarının objektif bir bakış açısıyla araştırma ve değerlendirme yapabilmek için yönetim kurulu başkanı ile icra kurulu başkanı muhakkak farklı kişiler olmalıdır. Böylelikle olası çıkar çatışması yaratacak durumlar önlenir ve kurumun ihtiyaç duyduğu bağımsız görüş getirilebilir (Karayel, 2011: s. 93-94).

Ortaklık Yapısı: Kurumsal yönetim mekanizmalarından başka bir tanesi de şirketlerin ortaklık yapısıdır. Sermayenin ortaklık yapısı, firma sermayesinin kimler

tarafından sağlandığının ve sermaye paylarının büyüklüğünün saptanması anlamına gelmektedir. Firmaların yönetiminde, önemli miktarda sermayeyi elinde bulunduran sahipler rol oynamakta ve firma yönetimine yön vermektedirler. Firmaların ortaklık yapıları bakımından sınıflandırılması; halka açık-kapalı, kamu-özel, yerli-yabancı ve yönetsel- kurumsal şeklinde ayırmak mümkündür. Ortaklık yapısı kurumsal yönetim için önem arz etmektedir (Gönenç, 2004: s. 88).

Mülkiyet sahipliliğinin yoğun olduğu firmalarda, hissedar ve yöneticinin aynı kimse olma olasılığı daha yüksektir. Yöneticiler pay sahibi olmaları halinde, firmanın karlılığını artırmaya yönelik çalışmaktadırlar. Sermaye yoğunluğuna sahip olan firmalarda, tüm hissedarlar iyi yönetimden yarar sağlarken, kötü olan bir yönetimden yalnızca büyük hissedarlar daha çok zarar görmektedirler. Öte taraftan, mülkiyet yoğunluğunun daha az olduğu firmalarda, hissedar ve yöneticiler farklı kimseler olmaktadır. Bu tür firmalarda profesyonel yöneticilerin yetenek ve kabiliyetleri doğrultusunda firmanın kaynaklarını daha etkin ve verimli şekilde kullanma ve firmanın varlık ve satışlarını büyütme ihtimalleri daha yüksektir. Ayrıca firmanın büyümesiyle beraber piyasa değeri artacağından firmanın ortaklık maliyeti de artmış olacaktır. Böylelikle büyük firmalar profesyonel yöneticiler tarafından yönetilecek, firmalar da daha az yoğun mülkiyet yapısı egemen olacaktır (Önder, 2000:52).

Sahiplik yapıları ve bunun firmaların finansal performanslarına etkilerinin ölçülmesiyle ilgili literatürde birçok çalışma mevcut olup, konuyla ilgili tartışmalar 1900'lü yılların başlarına kadar dayanmaktadır (Bayraktaroğlu, 2010: s. 66). 1932 yılında ilk defa yapılmış bir çalışmada, firmaların sermaye yapıları ile firma değeri arasındaki ilişki incelenmiş ve bu çalışma finans literatürüne ivme kazandırmıştır (Berle ve Means, 1932: s. 102). Yapılan bu çalışmada, sermaye sahipliğinin yoğun olduğu firmalarda yöneticilerin kontrolü azalacağından dolayı sermaye yapısının, firma değeri üzerinde negatif bir etki yaratabileceği görüşü öne sürülmüştür. Azınlık paya sahip çok sayıda pay sahibi olacak şekilde olması gerektiği vurgulanmıştır. Bazı yazarlara göre, söz konusu çalışma sonucunun aksine sermaye sahipliğinin yoğun olduğu firmalarda sermaye yapısı ile firma değeri arasında pozitif ilişki olduğu ileri sürülmüştür (Demsetz ve Lehn, 1985: s. 43).

Yöneticiler Ücret ve Teşvik Sistemleri: Kurumsal yönetim mekanizmalarından diğer bir tanesi de yönetici ücret ve teşvik sistemleridir. Etkili bir kurumsal yönetim yapısı oluşturmak ve bu yapının başarılı bir biçimde yürütülebilmesi yöneticilerin ücret ve teşvik sistemlerine bağlıdır. Hisse sahipleri, firma yöneticilerinden firma değerini

maksimize etmelerini ve hissedarı tatmin edici bir düzeyde kazanç sağlamalarını istemektedirler. Yöneticiler de yaptıkları çalışmalar karşılığında kendilerine tatmin edici buldukları ücret ve teşvik sistemi elde edilmesinden yanadırlar. Böylelikle hissedarların ve yöneticilerin menfaatlerinin uzlaştırılabilmesi için taraflar arasında kuvvetli bir ücret ve teşvik sisteminin kurulması ve yürütülmesi gereklidir (İzciler, 2014: s. 80).

Yönetici ücretlerinin belirlenmesi, yöneticiler ve hisse sahipleri arasında zaman zaman tartışma yaratan hususlardan biri olmuştur (Chavelas, 2011: s. 87). Firma yönetiminde gözetim ve kontrol hakkını elinde bulunduran vekil/yöneticilerin ücret ve teşvik sistemleri, performansla bağlantılı ve uyumlu hale getirilerek etkili bir kurumsal yönetim sistemi olarak kullanılabilirler (Weston, 2004: s. 572). Hisse sahipleri yöneticilere ödenen maaşları, firmadaki performanslarına dayalı olmasını isterlerken bunun aksine genelde yöneticiler alınan yatırım kararlarından etkilenmeyen maaş istemektedirler (Chavelas, 2011: s. 87). Yöneticiler performans ile bağlantı kurulan ücreti, risk olarak değerlendirebilirler. Performansa dayalı ücret ve teşvik sistemlerini uygulayan firmalarda, yöneticilerin daha çok kazanmaları beklenmekte, kazançlı bir yıl konusu gündeme gelmektedir. Yöneticilere opsiyon şeklinde verilen teşvikleri, yöneticiler kendi çıkarlarına hizmet edecek şekilde kullanabilirler (Kula, 2006: s. 114). Kimi yöneticiler performans değerlendirme göstergeleri üzerinde manipülasyon söz konusu ise bu durumdan faydalanarak performansa dayalı ödüllendirme sistemlerine yönelebilmektedirler (Chavelas, 2011: s. 87). Bu durumda firma ve yöneticiler kötü performanslara sahip olsa da ücretlerde artış görülebilmektedir. Bu bağlamda ücretlerin performans ile ilişkilendirilerek belirlenmesi tam olarak uygulanamayabilir (Kula, 2006: s. 114).

Hesap dönemi sonunda firmanın gerçekleştirdiği faaliyetlerin sonucuna dayalı olarak belirlenen ücret ve teşvik sistemleri, yöneticilerin firmayı başarılı gösterecek uzun vadeli kararlardan ziyade kısa vadeli kararlar almalarına neden olabilir. Bununla beraber yöneticilere hisse senetlerini bugünkü fiyattan gelecekte satın alma hakkı verilmesi, yöneticilerin uzun vadeli başarılı bir yönetime yönelmesini sağlayabilir. Pay sahipleri ve çeşitli paydaş gruplarının amaç ve beklentileri dikkate alınarak tespit edilecek yönetim ücret ve teşvik sistemleri yoluyla pay sahipleri ve çeşitli paydaş gruplarının, yönetimi kontrol edebilme olanağına sahip olabilir ve yöneticileri amaç ve hedefler doğrultusunda etkileyip yönlendirilebilirler (Ülgen ve Mirze, 2004: s. 433).

Yönetici Piyasası: Her ürün veya hizmetin arz-talebinin gerçekleştiği bir pazarı olduğu gibi, yöneticilerin de hizmetlerini sundukları (arz ettikleri) ve firmaların da iş

gücü talebinde bulundukları bir pazarı mevcuttur. Başarılı yöneticiler bu piyasalarda çok zorlanmadan daha kolay iş bulabilmekte ve firmalar başarılı buldukları yöneticilere daha fazla talep olmaktadır. İş hayatında başarılı olmayan yöneticilere ise çok talep olmamakta ayrıca iş bulmakta oldukça güçlük çekmektedirler. Bu sebeple, işsiz kalma riskini azaltmaya yönelik yöneticiler kendi pazarlarında meydana gelecek talepleri daima canlı tutmak istemektedirler. Talebin en belirleyici unsuru ise yöneticilerin önceki işe ilişkin tecrübe ve performanslarıdır. Bu sebeple yöneticiler başarılı bir yönetme süreci ve iyi bir performans ortaya koymak zorundadırlar. Yönetici emek pazarı, hisse sahipleri ve diğer çeşitli hak sahiplerinin çıkarları doğrultusunda olan ve üst yönetimin karar ve eylemlerini kontrol edebilen etkin bir kurumsal yönetim mekanizmasıdır (Ülgen ve Mirze, 2004: s. 434).

Üst düzey yöneticilerin içinde oldukları sosyal ve kültürel çevre faktörleri göz önünde bulundurulduğunda, üst düzey yöneticiler için sadakat performans değerlendirme faaliyetinin en önemli unsurlarından birisini oluşturmaktadır. Bu nedenle üst düzey yöneticilerin performans değerlendirilmesi genellikle sadakatleri göz önüne alınarak değerlendirilmektedir (Arıkboğa ve Menteş, 2009: s. 108).

Kurumsal Yönetim Endeksi: Türkiye’ye kurumsal yönetim yönünde atılmış en büyük adımlardan bir tanesi olan, 31.08.2007 tarihinde İMKB bünyesinde oluşturulan Kurumsal Yönetim Endeksi (XKURY)’dir. Bu endeksin amacı, kurumsal yönetim ilke ve prensiplerini benimseyip başarılı şekilde uygulayan firmaların yatırımcılar tarafından yakından tanınması, bilinmesi ve kamuoyuna açıklanmasıdır.

Kurumsal Yönetim Endeksi (XKURY), kurumsal yönetim kavramını oluşturan ilkeleri taşıyan ve yerine getiren firmaların dahil edildiği endekstir. Bu endekste, hisse senetleri (Gözüaltı Pazarı ve C Listesi hariç) işlem gören ve kurumsal yönetim ilkelerinin ne derece uygulandığına ilişkin 1 ile 10 puan arasında bir kredi derecelendirmesi belirlenecektir. Bu notun 10’a yakın olması kurumsal yönetim ilkelerine büyük ölçüde uyum sağlanmış olduğunu gösterirken, bu notun 1’e yakın olması durumda ise kurumsal yönetim ilkelerine uyum sağlamada zayıf olduğunu göstermektedir. 23 Şubat 2005 tarihli Borsa Yönetim Kurulu’nun toplantısında, kurumsal yönetim endeksinde yer alacak firmaların (Gözüaltın Pazarında İşlem Görenler Hariç) kurumsal yönetim derecelendirme notunun 10 üzerinden 7 ve üzeri olması durumunda endeks kapsamına dahil edilmesine karar verilmiştir. Kurumsal yönetim derecelendirme notunun 10 üzerinden 7 ve üzeri olan firmaların fiyat ve getiri performansının ölçülmesidir (Oral vd., 2017: s. 129).

Kurumsal yönetim derecelendirme notları SPK tarafından belirlenmiş ve derecelendirme faaliyeti derecelendirme yapma yetkisi bulunan kuruluşlar tarafından yapılmaktadır. BİST Kurumsal Yönetim Endeksi 2007 yılında firma sayısının 5'e ulaşmasıyla faaliyete geçmiştir. Günümüzde ise 54 firma sayısı ile faaliyet göstermekte ve bu endekse her yıl yenileri dahil olmaktadır. Bu endekste yer alan 54 işletme aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1.

2021 BİST Kurumsal Yönetim Endeksine Dâhil Şirketler

1	AGHOL	AG ANADOLU GRUBU HOLDİNG A.Ş.
2	AKSGY	AKİŞ GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.
3	AKMGY	AKMERKEZ GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.
4	AKSA	AKSA AKRİLİK KİMYA SANAYİ A.Ş.
5	AKSEN	AKSA ENERJİ ÜRETİM A.Ş.
6	ALBRK	ALBARAKA TÜRK KATILIM BANKASI A.Ş.
7	ANSGR	ANADOLU ANONİM TÜRK SİGORTA ŞİRKETİ
8	AEFES	ANADOLU EFES BİRACILIK VE MALT SANAYİİ A.Ş.
9	ARCLK	ARÇELİK A.Ş.
10	ASELS	ASELSAN ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
11	AYGAZ	AYGAZ A.Ş.
12	BTCIM	BATIÇİM BATI ANADOLU ÇİMENTO SANAYİİ A.Ş.
13	CCOLA	COCA-COLA İÇECEK A.Ş.
14	CRDFA	CREDITWEST FAKTORİNG A.Ş.
15	DOHOL	DOĞAN ŞİRKETLER GRUBU HOLDİNG A.Ş.
16	DGGYO	DOĞUŞ GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.
17	DOAS	DOĞUŞ OTOMOTİV SERVİS VE TİCARET A.Ş.
18	ENJSA	ENERJİSA ENERJİ A.Ş.
19	ENKAI	ENKA İNŞAAT VE SANAYİ A.Ş.
20	EREGL	EREĞLİ DEMİR VE ÇELİK FABRİKALARI T.A.Ş.
21	GARFA	GARANTİ FAKTORİNG A.Ş.
22	GLYHO	GLOBAL YATIRIM HOLDİNG A.Ş.
23	HLGYO	HALK GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.
24	HURGZ	HÜRRİYET GAZETECİLİK VE MATBAACILIK A.Ş.
25	IHEVA	İHLAS EV ALETLERİ İMALAT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
26	IHLAS	İHLAS HOLDİNG A.Ş.
27	ISDMR	İSKENDERUN DEMİR VE ÇELİK A.Ş.
28	ISFIN	İŞ FİNANSAL KİRALAMA A.Ş.
29	LIDFA	LİDER FAKTORİNG A.Ş.
30	LOGO	LOGO YAZILIM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
31	MGROS	MİGROS TİCARET A.Ş.
32	OTKAR	OTOKAR OTOMOTİV VE SAVUNMA SANAYİ A.Ş.
33	PRKME	PARK ELEKTRİK ÜRETİM MADENCİLİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
34	PGSUS	PEGASUS HAVA TAŞIMACILIĞI A.Ş.

(Tablo 1'in devamı)

35	PETUN	PINAR ENTEGRE ET VE UN SANAYİİ A.Ş.
36	PINSU	PINAR SU VE İÇEÇEK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
37	PINSUT	PINAR SÜT MAMULLERİ SANAYİİ A.Ş.
38	QUAGR	QUA GRANITE HAYAL YAPI VE ÜRÜNLERİ SANAYİ TİCARET A.Ş.
39	SKBNK	ŞEKERBANK T.A.Ş.
40	TATGD	TAT GIDA SANAYİ A.Ş.
41	TAVHL	TAV HAVA LİMANLARI HOLDİNG A.Ş.
42	TOASO	TOFAŞ TÜRK OTOMOBİL FABRİKASI A.Ş.
43	TRCAS	TURCAS PETROL A.Ş.
44	TUPRS	TÜPRAŞ- TÜRKİYE PETROL RAFİNERİLERİ A.Ş.
45	PRKAB	TÜRK PRYSMIAN KABLO VE SİSTEMLERİ A.Ş.
46	TTKOM	TÜRK TELEKOMÜNİKASYON A.Ş.
47	TTRAK	TÜRK TRAKTÖR VE ZİRAAT MAKİNELERİ A.Ş.
48	GARAN	TÜRKİYE GARANTİ BANKASI A.Ş.
49	HALKB	TÜRKİYE HALK BANKASI A.Ş.
50	TSKB	TÜRKİYE SİNAİ KALKINMA BANKASI A.Ş.
51	TURSG	TÜRKİYE SİGORTA A.Ş.
52	SISE	TÜRKİYE ŞİŞE VE CAM FABRİKALARI A.Ş.
53	VESTL	VESTEL ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
54	YKBNK	YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş.

Kaynak: (www.kap.gov.tr)

3.5. Kurumsal Yönetimin Denetçi Seçimindeki Yeri

Bağımsız denetim faaliyeti, sağlam kurumsal yönetim yapısının önemli bir parçası olarak görülmektedir (Beasley ve Salterio, 2001). Bağımsız denetim hizmetleri ve kurumsal yönetim arasındaki ilişki, tamamlayıcı ve destekleyici nitelikte özellik gösterir. Denetçi, müşteri işletmelere en yüksek kalitede finansal raporlar elde etmelerini sağlamak ve paydaşların hak ve çıkarlarını korumaya yönelik yardımcı olmak için kurumsal yönetim unsurlarını dikkate alarak çalışmak zorundadır (Fooladi ve Farhadi, 2011: s. 307). Bağımsız denetçiler, finansal raporlara güvence sağlayarak işletme içerisindeki kurumsal yönetim uygulamalarına önemli ölçüde değer katmaktadırlar (Reeaze ve Riley, 2002).

Kurumsal yönetim anlayışı kapsamında denetim oldukça önem arz etmektedir. Kurumsal yönetim ilkelerinin benimsenip uygulamaya geçirilebilmesi ve işletme ilgilileri perspektifinde kurumsal itibar ve güvenin oluşması açısından denetim faaliyetleri büyük rol oynamaktadır. Hem iç denetim faaliyetlerinin hem de bağımsız denetim faaliyetlerinin riske dayalı denetim faaliyetleri şeklinde yürütülmesiyle birlikte

işletme bünyesinde meydana gelebilecek hile, hata ve yolsuzluk eylemleri önlenilecek ve bu yolla işletmede kurumsal yönetim anlayışının şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkeleri daha da güçlendirilecektir (Cengiz, 2013: s. 425).

Finansal tablolarda yer alan bilgilerin gerçek duruma aykırı olduğunu gizlemek amacıyla, ilgili otoriteler tarafından bağımsız denetçilere veya bağımsız denetim kuruluşlarına yanlış, eksik ve yanıltıcı bilgi vermek, önemli bilgilerin tüm yönleriyle finansal tablolara yansıtmamak yoluyla kamuya açıklamamak ve kamuya yanlış ve yanıltıcı bilgiler açıklamak gibi eylemlerde bulunan yöneticilerin esasında kurumsal yönetim ilkelerinde yer alan prensiplere tam olarak uymamalarından kaynaklanmaktadır (Küçüksözen ve Küçükkocaoğlu, 2005: s. 86).

Kurumsal yönetim anlayışı, işletme faaliyetlerinin güvenli ve verimli bir şekilde yönetimi ve denetimiyle ilgili olup, faaliyetlerin amaçlarıyla tutarlı ve uyumlu olmayan kasıt, hata, hile, liyakatsizlik ve ihmal gibi eylem ve tutumları mümkünse yasal düzenlemler yardımıyla tamamen ortadan kaldırmayı eğer değilse de en aza indirmeyi amaçlamaktadır (Azgın, 2011: s. 47). Görüldüğü üzere bağımsız denetim, sağlam kurumsal yönetim yapısının önemli bir bileşeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Bağımsız denetçinin seçiminde etkili birden fazla faktör olabilir. Kuvvetli kurumsal yönetim yapısına sahip işletmeler kaliteli bir bağımsız güvence denetim hizmetine gerek duymayabilir. Bu sebeple işletmelerin bazıları, denetim faaliyetlerini düşük ücretlerle gerçekleştiren denetim firmalarını seçerler. Bahsedilen bu duruma literatürde ikame etkisi adı verilmektedir. Öte yandan, bazı işletmeler kurumsal yönetim yapılarını desteklemek ve tamamlamak amacıyla yüksek kaliteli bağımsız denetim hizmeti sunan denetim firmalarını tercih etmektedirler. Söz konusu bu duruma ise literatürde tamamlayıcı etki adı verilmektedir (Broye ve Weill, 2008; Karabrahimoğlu, 2013; Terzi, Şen ve Solak, 2014; Beisland, Mersland ve Strom, 2015). Bu süreçleri en doğru şekilde analiz etmek için kuvvetli bir kurumsal yönetim yapısı ve denetçi seçimi arasındaki bağlantıyı anlamak büyük önem taşımaktadır.

Denetçi Seçiminde Yasal Düzenlemeler

Denetçi Seçilebilecek Kişiler: Denetçi, bağımsız denetim yapmak üzere, SMMM veya YMM unvanını taşıyan, KGK tarafından yetkilendirilen kişiler ve/veya ortakları bu kişilerden oluşan sermaye şirketi olabilir. Ancak aşağıdaki maddelerden herhangi birinin varlığı halinde ilgili şirkette denetçi olunamaz (TTK md. 400/1).

- a) Denetlenecek şirketin ortağı olması halinde,
- b) Denetlenecek şirketin yöneticisi ya da mevcut çalışanı olması halinde veya denetçi olarak atanması durumundan önceki üç yıl içinde bu nitelikleri taşımış olması halinde,
- c) Denetlenecek şirketin, bağlantılı olduğu kurumun kanuni temsilcisi, yönetiminde söz sahibi veya buradaki payının %20'sini aşması durumunda ve yahut denetlenecek şirket yönetiminde bulunan birinin alt ve üst soyundan biri, eşi ya da üçüncü derece dahil olmak üzere akrabası olması halinde,
- d) Denetlenecek şirketle bağlantılı olan bir şirketin çalışanıysa veya böyle bir şirkette %20'yi aşan bir paya sahip olan işletmenin çalışanıysa veya denetleyecek şirkette %20'yi aşan bir paya sahip gerçek kişiye hizmet vermesi halinde,
- e) Denetlenecek şirkete ait defterleri tutmuş ya da denetim hizmeti hariç mali tablolara ilişkin düzenlenmelerinde katkı sağlaması halinde,
- f) Yukarıdaki (e) bendi gereği denetçi olamayacak gerçek kişi ya da tüzel kişinin ya da onun ortaklarından birinin çalışanı, ortağı veya temsilcisi olması halinde,
- g) Yukarıda geçen herhangi bir bent gereği denetçi olamayan bir denetçinin yanında çalışması halinde,
- h) Son beş yıl içerisinde denetçilik ile ilgili faaliyetlerden elde ettiği gelirin tamamının %30'unu aştığı kısmı denetlenecek şirkete veya ona %20'den fazla iştirak etmiş bulunan şirketlere verilen hizmet karşılığı elde etmişse ve bunu içinde bulunduğu yılda da elde etmeyi beklemesi halinde.

Aynı şirkette, 10 yıl içinde toplam 7 yıl denetçi olarak atanan bir bağımsız denetçi 3 yıl geçmeden denetçi olarak tekrardan seçilemez. Bu konuya ilişkin usul ve esaslar ve belirtilen sürelerin kısaltılması KGK tarafından belirlenir (TTK md. 400/2). Denetçi, denetim hizmeti verdiği şirkete vergi danışmanlığı ve vergi denetimi haricinde, danışmanlık veya hizmet veremez ve bunu bir yavru şirketi aracılığıyla yapamaz (TTK md. 400/2).

Denetçi Seçimi: Denetçi seçimi genel kural olarak genel kurul tarafından seçilir ancak bu durumun istisnası bulunmaktadır.

a) Genel Kurul Tarafından Seçilme: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda bağımsız denetçiyi belirleme yetkisi şirketin genel kurulu tarafından belirleneceği (TTK md. 399/1) ve bu yetkinin devredilmez bir yetki olduğu hususu belirtilmiştir (TTK md. 408/2/c). Muhasebe, finans denetimine ilişkin işlerin yürütülebilmesi için gerekli

düzenin kurulması ise şirket yönetim kurulunun devredilemez ve vazgeçilemez yetkileri arasında yer almaktadır (TTK md. 375/1/c). Eski TTK'de bağımsız denetim kuruluşu yönetim kurulu tarafından belirlenmekte ve genel kurul tarafından onaylanmaktaydı. Denetçinin seçimine ilişkin yeni düzenlemede yönetim kuruluna herhangi bir görev yüklenmemiştir. Bu sebeple yapılan düzenlemede denetçiyi hem onaylama hem de belirleme yetkisinin genel kurula verildiği söylenebilir. Fakat genel kurulun yıl boyu sürekli olarak toplanarak karar alan bir organ olmaması ve sözleşme ile ilgili hazırlık aşamasını yerine getirmesi için yeterli düzeydeki enstrümana sahip olmaması sebebiyle denetçi belirleme konusunda uygun bir organ değildir. Denetçi belirleme konusunda yönetim kurulu tarafından bir hazırlık yapılması ve herhangi bir bağlayıcı nitelikte olmamasıyla beraber önceden belirlenmiş birkaç alternatif, bir çözüm olarak kabul edilebilir (Aksoy ve Aksoy, 2017: s. 32).

Bağımsız denetçi şirket genel kurulu tarafından seçilirken, bağımsız denetim sözleşmesi şirket yönetim kurulu tarafından yapılır. Denetim kuruluşu, yapılan denetim teklifini kabul edip etmemekte tamamen özgürdür. Ancak yapılan teklifin reddedilmesi halinde denetçi mahkeme tarafından atanır (TTK md. 399/6). Bu sebeple bu durumun önlenmesi amacıyla doktrinde genel kurulun birden çok alternatif belirlemesinin gerektiği yönünde görüşler ileri sürülmüştür (Arı, 2013: s. 473).

Denetçi, şirket genel kurul tarafından seçilirken; şirketler topluluğunda, topluluk denetçisi de, ana şirket genel kurulu tarafından seçilir (TTK md. 399). Denetçi seçim kararı olağan yeter sayısı ile alınır (Bilgili ve Demirkapı, 2013: s. 424). Aynı zamanda anonim şirketlerde, bağımsız denetçi seçilirken bulunan imtiyazlı oylar etkisiz hale gelmektedir (TTK md. 618/3/a). Limited şirketlerde ise bağımsız denetçi seçilirken imtiyazlı oylar etkisiz hale gelmez.

Her yeni faaliyet dönemi için bağımsız denetçi seçimi yapılır. Yeni bir seçim yapılmaksızın denetçinin görevine devam etmesi halinde verdiği raporlar yok hükmünde sayılmaktadır (Tekinalp, 2013: s. 425). Denetçinin faaliyet dönemi bitmeden seçilmesi zorunludur (TTK md. 399/1). İlgili düzenlemede, faaliyet döneminin son günü dahi denetçi seçiminin yapılabileceği anlamı çıksa da, aslında kanun koyucu denetçi seçiminin faaliyet döneminin 4. ayına kadar yapılmasını istediği anlaşılmaktadır (Özkorkut, 2013: s. 272). Faaliyet döneminin 4. ayına kadar bağımsız denetçinin seçilmemesi halinde şirket yönetim kurulu üyelerinin ve pay sahibinin her biri mahkemeye başvurma hakkına sahiptir. Bağımsız denetçi seçimi yapıldıktan sonra yönetim kurulu denetim faaliyetini hangi denetçiye verdiğini hiç zaman yitirmeden

ticaret siciline tescil ettirir. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile şirketin şirketin internet sitesinde ilan eder (TTK md. 399/1).

b) Esas Sözleşme ile Atama: Anonim şirketlerde ilk denetçiler genel kurul tarafından (Tekinalp, 2013: s. 425) limited ortaklıklarda ise esas sözleşme ile atanır (TTK md. 586/2/c 587/1/i).

c) Mahkemece Atanma: Denetçi kural olarak genel kurul tarafından seçilmektedir. Ancak denetçinin şahsına ilişkin şüphelerin bulunması halinde “görevden alma ve yeni denetçi atama” davası neticesinde mahkeme tarafından atanabilir. Bununla beraber TTK md. 399/6’da düzenlenen diğer hâllerin bulunması durumunda da denetçi mahkemece atanabilir. Dolayısıyla denetçi, faaliyet döneminin 4. ayına kadar seçilemezse, seçilmiş denetçi görevi red etmiş ya da denetçi sözleşmeyi feshetmişse, görevlendirme kararının iptali, butlanı olunmuşsa veya denetçinin kanuni veya diğer herhangi bir sebeple görevini yerine getirememiş veya görevini yapmaktan engellenmişse denetçi mahkemece atanabilir (TTK md. 399/6).

Denetçinin mahkemece atanmasını talep etmeye yetkili olarak yönetim kurulu, yönetim kurulu üyelerinin ve pay sahiplerinin her biri sayılmıştır. Şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi tarafından atanır. Mahkeme kararı kesindir (TTK md. 399/6). Fakat mahkeme tarafından atanmış denetçi, görevi kabul edip etmemekle serbesttir (Özkorkut, 2005: s. 131).

d) Yönetim Kurulu Tarafından Seçilme: Denetçinin fesih ihbarında bulunması halinde, derhal yönetim kurulu geçici bir denetçi seçer ve fesih ihbarıyla birlikte seçmiş olduğu denetçiye genel kurul onayına sunar (TTK md. 399/9).

Yapılan düzenlemeyle denetçi fesih ihbarı sonrası, şirketin denetçisiz kalmasının önlenmesidir (Bilgili ve Demirkapı, 2013: s. 426). Ancak aynı tehlike sözkonusu bu durum dışındaki görevlendirme kararının iptal olunması, butlanı, denetçinin kanuni veya diğer herhangi bir sebeple görevini yerine getirememiş olması durumlarında da olacağından şüphe bulunmamaktadır. Nitekim yukarıda bahsi geçen hallerde, mahkeme tarafından geçici bir denetçinin atanacağı konusuyla ilgili bir düzenleme TTK’de yer almamaktadır. Bu sebeple şirket yönetim kurulunca atanma, sadece fesih ihbarı konusuna özgülenmemeli aksine yönetim kurulu ataması tüm sayılan haller için de verilmelidir.

e) Bakan veya TMSF Kurulu Tarafından Atanma: Kayyımlık görevi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) tarafından yürütülen şirketlerde, denetçinin dört ay içerisinde seçilememesi halinde, şirket yönetim kurulunun istemi üzerine

TMSF'nin ilişkili olduğu Bakan tarafından atanır. Denetçi atama yetkisini Bakan, Fon Kuruluna devredebilir (TTK m 399/6).

Bağımsız Denetimde Yetkilendirme: Bağımsız denetim hizmeti sadece kurum tarafından yetkilendirilen kişi ve kuruluşlar tarafından gerçekleştirilir. Kurum tarafından yetkilendirilenler denetim faaliyetine kurumun ilanından sonra başlayabileceklerdir (BDY md. 11).

1) Denetim Kuruluşlarının Yetkilendirilmesi: Denetim alanında faaliyette bulunmak isteyen denetim kuruluşları aşağıdaki koşulları sağlamaları gerekmektedir (BDY md. 13).

a) Bağımsız denetim kuruluşunun sermaye şirketi olması ve pay veya hisse senetlerinin nama yazılı olması,

b) Bağımsız denetim kuruluşunun faaliyet konusu sadece bağımsız denetim veya mesleki alanla ilgili olması,

c) Bağımsız denetim kuruluşunun ticaret unvanında “bağımsız denetim” ibaresinin yer alması,

d) Bağımsız denetim kuruluşunun esas sözleşmesinin ya da şirket sözleşmesinin denetimle ilgili mevzuatta yer alan hükümlere aykırı bir durumun içermemesi,

e) Bağımsız denetim kuruluşunun sermayesinin ve oy haklarının %50'den fazlasının denetçilerine ait olması ve kuruluşun ortaklarının tamamının meslek mensubu olması,

f) Bağımsız denetim kuruluşu denetçilerinin tam zamanlı olarak ve minimum bir raporlama dönemi için istihdam edilmesi gerekmesi,

g) Bağımsız denetim kuruluşunun denetim kadrosu, en az 3 asıl ve 3 yedek denetçi üyeden oluşması,

h) Bağımsız denetim kuruluşu ortaklarının, denetçilerinin ve kilit yöneticilerinin denetim ile ilgili başka faaliyette bulunmaması,

i) Bağımsız denetim kuruluşu kalite kontrol sistemine ilişkin politika ve prosedürleri ve süreçlerini oluşturması gerekmesi,

j) Bağımsız denetim kuruluşunun, kurumca uygun görülen düzeyde yeterli organizasyon, teknik donanım, mekân, belge ve kayıt düzenini sağlamış bulunmaları zorunludur.

Diğer mevzuat hükümleri gizli kalmak koşuluyla devir, birleşme, bölünme ve tür değişikliği işlemleri KGK'nın iznine tabidir. Kuruluş adına denetim raporunu imzalamaya yetkili sorumlu ortak denetçilerdir.

2) Denetçilerin Yetkilendirilmesi: Denetçi olarak yetkilendirilmek isteyen kişilerin SMMM veya YMM olmalarıyla birlikte kurumun belirlediği aşağıdaki koşulları taşıması zorunludur (BDY md. 14).

- a) Bağımsız denetçi olmak isteyen kişi lisans mezunu olmalı,
- b) Bağımsız denetçi olmak isteyen kişi Türkiye’de yerleşik olmalı,
- c) Bağımsız denetçi olmak isteyen kişi denetçilik mesleğini icra edebilmek için medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olmalı,
- d) Bağımsız denetçi olmak isteyen kişi kurum tarafından belirlenen uygulamalı mesleki eğitimi tamamlamış olmalı,
- e) Bağımsız denetçi olmak isteyen kişi denetçilik sınavında başarılı olmalı,
- f) Bağımsız denetçi olmak isteyen kişinin yönetmelikte geçen suçlardan dolayı mahkûmiyeti olmamalı,
- g) Bağımsız denetçi olmak isteyen kişinin faaliyet izninin Kurum tarafından daha önceden iptal edilmemiş olması,
- h) Bağımsız denetçi olmak isteyen kişinin olumsuz yöndeki bir itibara sahip olmaması ve denetim mesleğinin gerektirdiği karakterde olması gerekmektedir.

Türkiye’de edinilen ve bu koşullara sahip YMM ve SMMM unvanları AB kriterleriyle uyumlu görülmektedir. Dünyadaki gelişmiş ülkelerdeki bağımsız denetçilerin sahip oldukları niteliklere bakıldığında AB’nin 8. Yönergesi’ne benzer ifadeler yer almaktadır. Aynı zamanda bağımsız denetimin bir iş olduğu gerçeğinden hareket ederek Türkiye’de de BDDK ve SPK gibi kurumların uyguladığı bazı kriter benzerlik gösterdiği görülmektedir. Denetçi olacaklardan beklentiler aşağıdaki şu üç maddede sıralanabilir (Arıkan, 2011: s. 13).

- Meslek mensubu olması,
- Gerekli eğitimden geçmesi,
- Bağımsız denetim işi için gerekli tecrübeyi taşımaları gerekmektedir.

Uygulamalı Mesleki Eğitim: Denetçi olarak yetkilendirilmek isteyen kişiler en az 3 yıl uygulamalı eğitim almaları zorunludur. 3568 sayılı yasa çerçevesinde yapılan tasdik ve vergi denetim hizmetindeki geçen süreler staj süresinden sayılır. 15 yıldan fazla mesleki tecrübeye sahip olan kişilerde uygulamalı mesleki eğitim koşulu aranmaz. 4 yılı aşmamak şartıyla kanunda belirtilen lisans ve lisansüstü eğitimine ilişkin süreler ve 3568 sayılı yasa kapsamı uyarınca mesleki faaliyetler ve staj süreleri mesleki tecrübe süresinin hesaplanmasında göz önünde bulundurulur (BDY md. 15/1-3).

Mesleki eğitim alan kişiler bu sürede denetçi yardımcısı olarak faaliyette bulunurlar. Denetçilerin gözetimi altında denetime dahil olurlar. Refakatinde denetçi yardımcısı çalıştıranlar ile uygulamalı mesleki eğitim alacak kişilerin takibi ile ilgili hususlar KGK tarafından belirlenir (BDY md. 15/4,6).

Denetçilik Sınavı: Denetçilik sınavı, denetçi olmak isteyenlerin alana ilişkin teorik ve uygulama esaslı bilgi düzeylerini ölçmek için KGK tarafından yapılan bir sınavdır. Denetçi olmak isteyenlerin bu sınavına girebilmeleri için yönetmelikte belirtilen eğitim koşulunu sağlamaları gerekmektedir.

Sınava ilişkin temel konular aşağıda yer almaktadır (BDY md. 16/3).

- a) Muhasebe
- b) Muhasebe standartları,
- c) Kurumsal yönetim ilkeleri ve finansal yönetim,
- d) Denetim,
- e) Genel hukuk mevzuatı,
- f) Sermaye piyasası, bankacılık, sigortacılık ve özel emeklilik mevzuatı.

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler muhasebe standartları, kurumsal yönetim ilkeleri ve finansal yönetim, denetim ve sermaye piyasası, bankacılık, sigortacılık ve özel emeklilik mevzuatı konularından; Yeminli Mali Müşavirler ise muhasebe standartları, denetim ve sermaye piyasası, bankacılık, sigortacılık ve özel emeklilik mevzuatı konularından sınava tabi tutulurlar. Denetim faaliyetlerini sermaye piyasası, bankacılık, sigortacılık ve özel emeklilik alanlarında yürütmeyenler yukardaki (e) bendindeki konudan sınava tabi tutulmayacaklardır (BDY md. 16/4,5).

Denetçilik sınavında başarılı olmak için sınav konularının her birinden toplam yüz üzerinden minimum 60 puan almak ve ayrıca bütün derslerin aritmetik ortalamasının minimum 70 puan olması gerekmektedir (Bağımsız Denetçilik Sınav Tebliği md. 13).

3.6. Kurumsal Yönetim Uygulamaları ve Bağımsız Denetçi Seçimi İlişisini İnceleyen Önceki Çalışmalar

Kurumsal yönetim uygulamaları ile denetçi seçimi arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarda; yönetim kurulu üye sayısı, yönetim kurulundaki bağımsız üye

sayısı, yönetim kurulundaki kadın üye oranı, kurumsal yatırımcı, yabancı sahipliği, halka arz oranı, şirketin toplam aktifleri, kar/zarar durumu, kaldıraç oranı denetçi seçimini etkilediği görülmüştür.

3.6.1. Konuya İlişkin Ulusal Çalışmalar

Tepeli ve Kayıhan (2020)'nin "Firma Karakteristiklerinin Denetim Firması Tercihi Üzerindeki Etkisinin Analizi: Bist Şirketleri Üzerine Bir Araştırma" adlı çalışmasında, halka açılma oranı, toplam varlıklar, yönetim kurulundaki üye sayısı ve hisselerdeki kurumsal yatırımcı payı değişkenleri ile dört büyük denetim firması tercihi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Toplam varlıklar, yönetim kurulundaki üye sayısı ve hisselerdeki kurumsal yatırımcı payı değişkenleri ile bağımsız denetim hizmetinin dört büyükler tarafından verilmesi arasında pozitif bir ilişki tespit edilirken halka açılma oranı değişkeni ile dört büyük denetim firması tercihi arasında ise negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Uygun (2019)'un "Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Denetim Kalitesi Üzerine Etkisi: Bist-100 Şirketleri Üzerine Bir Araştırma" adlı çalışmasında, 96 şirketin 2012-2016 yıllarına ait verileri kullanılarak analiz edilmiştir. Her yıl ayrı ayrı olarak veriler analiz edilmiş ve analiz sonucu kurumsal yönetim uygulamalarının denetim kalitesine etkisi yıllar itibarıyla artış göstermiş şekilde bulunmuştur. 2012 yılında bağımsız yönetim kurulu sayısı, kurumsal yatırımcı yüzdesi, kaldıraç oranı ve karlılık oranı ile denetim kalitesi arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. 2013 yılında kurumsal yatırımcı yüzdesi ile denetim kalitesi arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. 2014 yılında kurumsal yatırımcı yüzdesi ve kaldıraç oranı ile denetim kalitesi arasında pozitif bir ilişki tespit edilirken şirket büyüklüğü arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. 2015 yılında kurumsal yatırımcı yüzdesi, kaldıraç oranı ve karlılık oranı ile denetim kalitesi arasında pozitif bir ilişki tespit edilirken şirket büyüklüğü arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. 2016 yılında ise kurumsal yatırımcı yüzdesi ve kaldıraç oranı ile denetim kalitesi arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Üründü (2018)'nin "Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Denetim Kalitesine Etkisi: Borsa İstanbul'da Bir Araştırma" adlı çalışmasında, halka açıklık oranı ile denetim kalitesi arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Buna karşın bağımsız üye sayısı ve denetim kalitesi arasında negatif ancak istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Özcan (2018)'nın “Analyzing Determinants of Auditor Choice: Evidence from Borsa İstanbul” adlı çalışmasında, hisselerdeki yabancı sahiplik %50'den büyük olma durumu, şirketin kaldıraç oranı, şirketin büyüklüğü ve bağımsız yönetim kurulu üyelerinin oranı değişkenleri ile bağımsız denetim hizmetinin dört büyükler tarafından verilmesi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yabancı sahipliği, finansal kaldıraç, firma büyüklüğü ve bağımsız yönetim kurulu üyelerinin oranı ile denetim şirketi seçimi arasında pozitif bir ilişki tespit edilirken sahiplik yoğunluğu ile denetim şirketi seçimi arasında negatif bir ilişki tespit edilmiştir.

Aygün ve Sayın (2016)'nın “Kurumsal Yönetim ve Denetim Kalitesi: Borsa İstanbul Şirketleri Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmasında, yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı, kurumların sermayedeki payı, aktif kârlılık ve borç oranı değişkenleri ile denetim kalitesi arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Cengiz ve Gör (2016)'ün “Kurumsal Yönetim Uygulamaları ve Denetim Kalitesi Arasındaki İlişki: Borsa İstanbul Kurumsal Yönetim Endeksinde Bir Araştırma” adlı çalışmasında, yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı ve şirketin borç oranı değişkenleri ile denetim kalitesi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı ile denetim kalitesi arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilirken borç oranının denetim kalitesini negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Tuan (2015)'in “Bağımsız Denetçi Seçiminin Belirleyicileri: Borsa İstanbul'da Bir Araştırma” adlı çalışmasında, yönetim kurulu üye sayısı ve şirketin halka açıklık oranı değişkenlerinin bağımsız denetçi seçimini etkilediği tespit edilmiştir. Yönetim kurulu üye sayısı ile bağımsız denetim hizmetinin dört büyükler tarafından verilmesi arasında pozitif bir ilişki tespit edilirken şirketin halka açıklık oranı ile bağımsız denetim hizmetinin dört büyükler tarafından verilmesi arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Ünal (2015)'in “Kurumsal Yönetimin Bağımsız Dış Denetçi Seçimindeki Rolü: Borsa İstanbul'da İşlem Gören İmalat Sektörüne Ait İşletmelere Yönelik Bir Araştırma” adlı çalışmasında, yönetim kurulu üye sayısı ve şirketin büyüklüğü değişkenlerinin bağımsız denetçi seçimini anlamlı ve pozitif etkilediği tespit edilmiştir.

Terzi vd. (2013)'nin “Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Denetim Kalitesine Etkisi: Borsa İstanbul'da Ampirik Bir Araştırma” adlı çalışmasında, yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı, şirketin büyüklüğü ve kurumsal yatırımcıların yüzdesi ile denetim kalitesi arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Yönetim kurulundaki

bağımsız üye sayısı, şirketin büyüklüğü ile denetim kalitesi arasında pozitif ilişki tespit edilmiştir.

Karaibrahimoğlu (2013)'nin "Is Corporate Governance A Determinant of Auditor Choice? -Evidence From Turkey" adlı çalışmasında, bağımsız yönetim kurulu üye sayısı, yönetim kurulu üye sayısı ve şirketin büyüklüğü değişkenlerinin bağımsız denetçi seçimini etkilediği tespit edilmiştir. Yönetim kurulunda bağımsız üye oranı ile denetim kalitesi arasında anlamlı ve negatif bir ilişki tespit edilirken yönetim kurulunun büyüklüğü ve şirketin büyüklüğü ile bağımsız denetim kalitesi arasında anlamlı ve pozitif ilişki tespit edilmiştir.

3.6.2. Konuya İlişkin Uluslararası Çalışmalar

Chapple vd. (2012)'nin "Board gender diversity and going concern audit options" adlı çalışmasında, yönetim kurulundaki kadın üye varlığının bağımsız denetim kalitesi arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Zureigat (2011)'in "The Effect of Ownership Structure On Audit Quality: Evidence From Jordan" adlı çalışmasında, kurumsal yatırımcılar ile bağımsız denetim kalitesi arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Adeyemi ve Fagbemi (2010)'nin "Audit Quality, Corporate Governance and Firm Characteristics In Nigeria" adlı çalışmasında, yönetim kurulunun bağımsızlığı ve finansal kaldıraç oranı ile bağımsız denetim kalitesi arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Lin ve Liu (2009)'nin "The Impact Of Corporate Governance On Auditor Choice: Evidence From China" adlı çalışmasında, yönetim kurulu üye sayısı, şirketin büyüklüğü ve aktif kârlılık değişkenlerinin bağımsız denetçi seçimini etkilediği tespit edilmiştir. Yönetim kurulu üye sayısı, şirketin büyüklüğü, aktif kârlılık ile denetçi seçimi arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Abdullah vd. (2008)'nin "The Impact of Board Composition, Ownership and CEO Duality On Audit Quality: The Malaysian Evidence" adlı çalışmasında, yönetim kurulu yapısı ve sahiplik yapısı ile bağımsız denetim kalitesi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Gul vd. (2008)'nin "Boards diversity and the demand for higher audit effort" adlı çalışmasında, yönetim kurulundaki kadın temsili ile bağımsız denetim kalitesi arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Chan vd. (2007)'nin "On The Association Between Changes in Corporate Ownership and Changes In Audit or Quality In A Transitional Economy" adlı çalışmasında, kurumsal yatırımcılar ile bağımsız denetim kalitesi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Mitra vd. (2007)'nin "The Empirical Realtionship Between Ownership Characteristics and Audit Fees" adlı çalışmasında, kurumsal yatırımcılar ile bağımsız denetim kalitesi arasındaki ilişki denetim ücreti esas alınarak incelenmiş ve bağımsız denetim kalitesi arasında anlamlı ve pozitif ilişki tespit edilmiştir.

Fan ve Wong (2005)'un "Do external auditors perform a corporate governance role in emerging markets? Evidence from East Asia" adlı çalışmasında, şirket büyüklüğü ile bağımsız denetim kalitesi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Kane ve Velury (2004)'in "The Role of İnstitutional Ownership in The Market for Auditing Services: An Emprical İnvestigation" adlı çalışmasında, kurumsal yatırımcı varlığı ile denetçi seçimi arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Carcellove vd. (2002)'nin "Board Characteristics and Audit Fees" adlı çalışmasında, yönetim kurulu özellikleri ile bağımsız denetim kalitesi arasındaki ilişkiyi denetim ücreti temel alınarak anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Beasley ve Petroni (2001)'nin "Board İndependence and Audit-Firm Type" adlı çalışmasında, yönetim kurulunun bağımsızlığı ile bağımsız denetim kalitesi arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki edilmiştir.

O'Sullivan (2000)'nin "The İmpact of Board Composition and Ownership on Audit Quality: Evidence from Large UK Companies" adlı çalışmasında, yönetim kurulunun bağımsızlığı ile bağımsız denetim kalitesi arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

BÖLÜM IV

KURUMSAL YÖNETİM UYGULAMALARI İLE BAĞIMSIZ DENETÇİ SEÇİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ARAŞTIRILMASINA YÖNELİK BORSA İSTANBUL'DA BİR UYGULAMA

İkinci ve Üçüncü bölümlerde bağımsız denetim ve kurumsal yönetim kavramları hakkında temel bilgiler açıklanmış ve çalışmanın amacına uygun olarak teorik bir altyapı oluşturulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde ise, Borsa İstanbul'da işlem gören şirketlerin lojistik regresyon modeline dayalı yürütülen araştırmaya yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri

Çalışmanın temel amacı, kurumsal yönetim uygulamalarının bağımsız denetçi seçimi üzerine etkisinin olup olmadığının Türkiye örnekleminde araştırılmasıdır. Bu çerçevede, Borsa İstanbul imalat sektöründe faaliyet gösteren firmaların kurumsal yönetim uygulamalarını temsil etmek amacıyla, literatürle uyumlu olarak, bazı değişkenler belirlenmiştir. Bağımsız denetçi seçimine etkisi olduğu düşünülen bu değişkenler aşağıdaki şekilde açıklanmıştır.

4.1.1. Yönetim Kurulunun Yapısı ve Bağımsız Denetçi Seçimi Arasındaki İlişki

Yönetim kurulları, üst düzey yönetim tarafından gerçekleştirilmek istenilen işlem ve faaliyetlere ilişkin kontrolün ve gözetimin sağlanması suretiyle oluşturulan önemli bir iç kontrol mekanizmasıdır. Yönetim kurulları, işletmelerin etkin ve sağlıklı bir şekilde çalışması açısından son derece önemli bir role sahiptir. İşletmelerin tüm pay sahiplerinin hak ve çıkarlarının korunması konusunda birinci dereceden sorumluluğu bulunan yönetim kurulları, hem pay sahiplerin hem de yöneticilerin çıkarlarını ideal bir noktada da kesiştirmek zorundadırlar. Dolayısıyla yönetim kurulunun, kurumsal yönetimde oldukça önemli bir role sahip olduğu söylenebilir. Hem yöneticiler ile pay sahipleri arasındaki hem de azınlık ve kontrole sahip pay sahipleri arasındaki temsil çatışmalarını asgari düzeye indirmede bir iç mekanizma olarak kabul edilmektedir (Aygün ve Sayın, 2016: s. 53). Bu bilgiler kapsamında yönetim kurulu yapısının

işletmenin kurumsal yönetim anlayışına ve neticede de bağımsız denetçi seçimine etki etmesi olasıdır.

Yönetim kurulunun yapısı ile bağımsız denetçi seçimi arasındaki ilişki, yönetim kurulunun büyüklüğü ile ilişkilidir. Yönetim kurulu kendisine verilen kontrol sorumluluğunu yerine getirirken, işlerin bir veya birkaç kişide toplanıp aksamaya uğramadan ve sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için yeterli büyüklükte olmalıdır (Green, 2005: s. 145). Yönetim kurulu üye sayısı az olan şirketlerde hissedarların menfaatlerinin korunması açısından sorunlar ortaya çıkabilmekte, şeffaflık ilkesi konusunda aykırı işlem ve eylemler gözlemlenebilmektedir. Dolayısıyla yönetim kurulu üye sayısının artması hem şirketin hesap verilebilirlik düzeyinin artmasında hem de yönetim kurulunun ve hissedarların menfaatlerinin korunması açısından da son derece önemlidir (Tepeli ve Kayıhan, 2020: s. 349). Nitekim Karaibrahimoğlu (2013) yılında yaptığı çalışmada, yönetim kurulunun büyüklüğü ile denetim kalitesi arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit etmiştir. Benzer sonuçlar Abdullah vd., 2008; Adeyemi ve Fagbemi, 2010; Soliman ve Elsalam, 2012 ve Terzi vd., 2013 tarafından da tespit edilmiştir. Buna karşın Kane ve Velury (2004) yılında yaptığı çalışmada şirket büyüklüğü ile denetim kalitesi arasında negatif bir ilişki tespit etmiştir. Bu bilgiler ışığında oluşturulan hipotez aşağıdaki şekildedir:

H1: Yönetim kurulu üye sayısı ile bağımsız denetçi seçimi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Yönetim kurulunun yapısı ile bağımsız denetçi seçimi arasındaki ilişki, yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı ile ilişkilidir. Şirket sahibi ile yöneticiler arasındaki ortaya çıkabilecek çatışmada önemli ölçüde rol oynayabilecek kişiler bağımsız üyelerdir. Şirketlerde yönetim kurulu bağımsızlığının artması muhasebe kayıtlarının hazırlanmasında ve bunlara ilişkin raporların düzenlenmesi aşamasında ortaya çıkabilecek çıkar kaygısıyla hareket edilmesini önemli ölçüde azaltmaktadır. Böylece denetim faaliyetlerinin gerçeği yansıtacak şekilde hazırlanması daha çok beklenmektedir (Cengiz ve Gör, 2016: s. 62). Dolayısıyla bu bilgiler ışığında yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısının artması denetçi seçim kararına etki etmesi beklenmektedir. Literatürde yapılan bazı çalışmalarda denetim kalitesi ile yönetim kurulu bağımsız üye sayısı arasında pozitif ilişki tespit edilmiştir (O’Sullivan, 2000; Salleh vd., 2006; Abdullah vd., 2008). Buna karşın Karaibrahimoğlu (2013) yılında

yaptığı çalışmada yönetim kurulu bağımsız üye sayısı ile denetim kalitesi arasında negatif ilişki tespit etmiştir. Bu bilgiler çerçevesinde oluşturulan hipotez aşağıdaki şekildedir:

H2: Yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı ile bağımsız denetçi seçimi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Yönetim kurulunun yapısı ile bağımsız denetçi seçimi arasındaki ilişki, yönetim kurulundaki kadın üyelerle de ilişkilidir. Türkiye’de kurumsal yönetim ilkelerinde şirketin yönetim kurulundaki üyeler arasında kadın üyelerinin de yer almasına ilişkin 2012 yılına kadar herhangi bir düzenleme yer almamıştır. 2012 yılında RG’de yayınlanan Seri: IV, No:57 sayılı Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ’de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ ile ihtiyari tutulan “Yönetim kurulunda en az bir kadın üye bulunur” şeklinde bir madde eklenerek düzenleme yapılmıştır (Ocak, 2013: s. 110). Ancak RG’de yayınlanan bu tebliğe rağmen şirket yönetim kurulundaki kadın üye sayısında kayda değer bir artış gerçekleşmemiştir. Beklenen artışın gerçekleşmemesinin nedeni bu düzenlemenin emredici nitelikte olmayıp ihtiyari bırakılması ve herhangi bir yaptırımının bulunmaması olarak değerlendirilebilir (Bakanlığı, 2018: s. 104). Kadınların yönetim kurullarında ve üst yönetimlerdeki temsili, dünyanın farklı ülkelerinde süregelen bir tartışma olup ve oldukça sınırlı bir şekilde incelenen ve son yıllarda bir araştırma alanı haline gelmiştir. Yönetim kurulundaki üyelerin tamamının erkek üyelerden oluşmasından ziyade aralarında kadın üyelerinin de bulunması farklı bakış açılarının oluşmasını ve böylece daha bilinçli karar alınmasını sağlayacaktır. Bu sebeple kadın yönetim kurulu üyelerinin artması şirket değerini olumlu yönde katkı sağlamaktadır (Karayel ve Doğan, 2014: s. 76). Kadın yöneticilerin yönetim kurulunun temel görevi olan izleme fonksiyonunun verimliliğini artırdığına inanılmaktadır. Bu sebeple, hem kendi itibarlarını korumak hem de şirket hissedarlarının güvenini sürdürmek amacıyla yüksek kalitede bir denetçi talebi konusunda güçlü bir eğilime sahiptirler (Ilaboya ve Lodikero, 2017). Kaliteli denetçi seçimi, bir işletmenin bilgi asimetrisini son derece azaltan ve aynı zamanda muhasebe bilgilerinin güvenilirliğini de olumlu yönden artıran bir işletmenin iç kontrol sistemlerini iyileştirecektir (Simunic, 1980; Gul vd., 2008). Bu nedenle yapılan bazı çalışmalarda da yönetim kurulundaki kadın temsili, denetim kalitesi üzerinde olumlu ve önemli bir etkiye sahip olduğu belirtilmiştir (Gul vd., 2008;

Chapple vd., 2012; Kuang, 2011; Akpotor vd., 2019). Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda oluşturulan hipotez aşağıdaki şekildedir:

H3: Yönetim kurulundaki kadın üye oranı ile bağımsız denetçi seçimi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

4.1.2. Sermaye Yapısı ve Bağımsız Denetçi Seçimi Arasındaki İlişki

Sermayenin sahiplilik yapısı, şirket sermayesinin kimler tarafından ortak olduğu ve sermaye paylarının ne kadar olduğunu ifade etmektedir (Gönenç, 2004: s. 158). Sahiplik yapısı halka açık/kapalı, kamu/özel, yerli/yabancı sahiplilik gibi çeşitli şekillerde nitelendirilebilir.

Kurumsal sahiplik, şirketin toplam sermaye içerisinde kurumların payını ifade etmektedir. Vekalet teorisi açısından kurumsal sahiplik oldukça önemli yönetsel yönetim mekanizması olarak görülmektedir. Kurumsal sermayedarlar bireysel sermayedarlara göre şirketin yöneticilerini etkin bir şekilde izleyebilecek çeşitli kaynak ve becerilere sahiptirler (Kane ve Velury, 2004; Mitra vd., 2007). Şirket içerisindeki kurumsal yatırımcıların varlığı, kurumsal yönetim ilkelerinin (hesap verilebilirlik, adillik, şeffaflık ve sorumluluk) gerektirdiği şekilde hareket etmeleri gerektirmektedir (Tepeli ve Kayıhan, 2020: s. 349). Dolayısıyla kurumsal yatırımcının varlığı daha yüksek kaliteli bir denetim talebini artıracak dolayısıyla denetçi seçim kararına etki etmesi beklenmektedir. Nitekim Mitra ve diğerleri (2007) yılında yaptığı çalışmada kurumsal sahiplik ile denetim şirketinin büyüklüğü arasında pozitif sonuçlar tespit etmişlerdir. Çalışmada kurumsal yatırımcılara sahip olan şirketler daha çok yüksek kalitede denetim hizmeti veren denetim şirketlerini seçmişlerdir. Benzer sonuçlar Chan vd., 2007; Abdullah vd., 2008; Kane ve Velury, 2004; Adeyemi ve Fagbemi, 2010; Zureigat, 2011; Solliman ve Elsalam, 2012; Terzi vd., 2013 tarafından da tespit edilmiştir. Bu açıklamalar ışığında aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur:

H4: Kurumsal yatırımcı ile bağımsız denetçi seçimi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Bir hissedar grubu olan yabancı yatırımcılar, son derece önemli bir finans kaynağı olarak görülmektedir. Giderek küreselleşen sermaye piyasalarına paralel olarak,

yabancı yatırımcıların sağladıkları fonlara ilişkin doğal olarak hesap verebilirlik beklentileri de artmaktadır (Deloitte, 2010: s. 6). Ancak gerek sermaye piyasalarındaki yasal düzenlemelerdeki eksiklik gerekse de firmaların kurumsal yönetim kalitesindeki düşüklük sebebiyle piyasaya girmeyi düşünen yabancı yatırımcı için söz konusu bu durum oldukça zor ve maliyetli olabilmektedir (He ve ötekiler, 2014). Yabancı sermaye yatırımlarının piyasa girişine ve ekonomik büyümeye engel teşkil eden sorunların başında yer alan bilgi eksikliği ve düşük kalitede hazırlanan finansal raporlar gösterilmiştir (Chou vd., 2014). Bu bilgiler ışığında yabancı yatırımcılar yerel yatırımcılara göre daha yüksek kaliteli bir finansal raporlamaya ihtiyaç duydukları söylenebilir. Bu sebeple işletmede yabancı yatırımcının varlığı işletme kurumsal yönetim anlayışına ve neticede de bağımsız denetçi seçimine etki etmesi olasıdır. Bu bilgiler çerçevesinde oluşturulan hipotez aşağıdaki şekildedir:

H5: Yabancı sahiplik ile bağımsız denetçi seçimi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

4.1.3. Şirketin Toplam Aktifleri ve Bağımsız Denetçi Seçimi Arasındaki İlişki

Aktif toplamı büyük olan firmalar, diğer firmalara göre daha kaliteli bir bağımsız denetim hizmeti alma eğilimindedir (Velury vd., 2003; Hsu vd., 2015). Çünkü toplam aktifleri büyük olan firmaların, denetlemesi gereken kalem ve tutarlarının fazla olmasının doğal bir sonucu olarak geniş ekipmana sahip olan dört büyük denetim firmalarından birini seçme ihtimalini artırabilir (Tepeli ve Kayhan, 2020: s. 347). Büyük firmaların aktif tutarlarının yüksek olduğu ve bu aktiflerin firma büyüklüğü hakkında en önemli gösterge olduğu kabul edilmektedir. Uluslararası piyasasında faaliyette bulunan bu firmaların, denetimin nihai çıktısı olan denetim raporlarının yüksek kaliteli ve bu raporların uluslararası geçerliliklere uygun şekilde hazırlanması bir zorunluluk haline gelmiştir (Tepeli ve Kayhan, 2020: s. 349). Bu sebeple toplam aktiflerin büyüklüğü bağımsız denetçi seçimine etki etmesi beklenen bir durumdur. Nitekim yapılan bazı çalışmalar bunu kanıtlar niteliktedir. Abdullah vd., 2008; Adeyemi ve Fagbemi, 2010; Copley ve Douthett, 2002; Soliman ve Elsalam, 2012 ve Terzi vd., 2013 yılında yapmış oldukları çalışmada şirket büyüklüğü ile denetim kalitesi arasında pozitif ilişki olduğunu gösteren kanıtlar ortaya koymuşlardır. Buna karşın ise Kane ve Velury (2004) yılında yapmış oldukları çalışmada şirket büyüklüğü ile denetim kalitesi

arasında negatif yönlü ilişki olduğunu gösteren kanıtlar ortaya koymuşlardır. Bu açıklamalar doğrultusunda şirketin toplam aktifleri araştırmanın modeline kontrol değişkeni olarak eklenmiştir.

4.1.4. Kaldıraç Oranı (Borç Oranı) ve Bağımsız Denetçi Seçimi Arasındaki İlişki

Reed vd., 2000; Pittman ve Fortin, 2004 yılında yapmış oldukları çalışmada, dış kaynak ihtiyacı duyan firmaların piyasadaki şüpheleri azaltabilme ve sermaye maliyetlerini düşürebilme adına yüksek kalitede ve güvenilir bir finansal raporlamaya ihtiyaç duydukları bu nedenle de yüksek kaliteli bir bağımsız denetim hizmeti alma eğilimde oldukları tespit edilmiştir. Nitekim literatürde yapılan bazı çalışmalarda denetim kalitesi ile kaldıraç oranı arasında pozitif ilişki tespit edilmiştir (Adeyemi ve Fagbemi, 2010; Aygün ve Sayın, 2016). Buna karşın Soliman ve Elsalam (2012) yılında yapmış oldukları çalışmalarında negatif bir ilişki tespit etmişlerdir. Bu açıklamalar doğrultusunda şirketin kaldıraç oranı araştırmanın modeline kontrol değişkeni olarak eklenmiştir.

4.1.5. Kar/Zarar Durumu ve Bağımsız Denetçi Seçimi Arasındaki İlişki

Literatürde, yüksek likiditeye sahip firmaların ve/veya dönem net karı açıklayan firmaların daha düşük finansal riske sahip oldukları ve bu nedenle bu tür firmaların yüksek kalitede denetim hizmeti veren firmaları tercih etme olasılıklarının daha düşük olduğu öne sürülmektedir (Ho ve Kang, 2013; Zhang vd., 2019). Diğer taraftan, konuya ilişkin yapılan önceki çalışmalarda (Fan ve Wong, 2005; Lin ve Liu, 2009) kar açıklayan firmaların, genellikle yüksek kalitede denetim hizmeti almayı tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bu açıklamalar doğrultusunda şirketin kar ya da zarar açıklama durumu araştırmanın modeline kontrol değişkeni olarak eklenmiştir.

4.1.6. Halka Arz Oranı ve Bağımsız Denetçi Seçimi Arasındaki İlişki

Halka arz oranının, şirket yönetim kurulunun bağımsızlığına etki ederek çıkar çatışması probleminin önüne geçilmesi konusunda katkıda bulunduğu düşünülmektedir (Cengiz ve Gör, 2016: s. 64). Ayrıca halka arz oranı yüksek olan şirketler, kurumsal yönetim ilkelerini daha ileri derecede benimseyip uygulamaktadır (Terzi, 2013: s. 198). Bu sebeple halka arz oranının artması muhasebe kayıtlarının hazırlanmasında ve bunlara ilişkin raporların düzenlenmesi aşamasında ortaya çıkabilecek çıkar kaygısıyla hareket

edilmesini önemli ölçüde azaltmakta ve dolayısıyla denetim kalitesine olumlu katkı yapması beklenmektedir (Cengiz ve Gör, 2016: s. 64). Konuyla ilgili halka arz oranı ile denetim kalitesi arasında pozitif bir ilişki bulunup bulunmadığı aranmıştır (Terzi, 2013: s. 198). Nitekim halka arz oranı ile denetim kalitesi arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir (Üründü, 2018: s. 83). Buna karşın yapılan bazı çalışmalarda halka arz oranı ile denetim kalitesi arasında negatif bir ilişki tespit edilmiştir (Tuan, 2015: s. 44; Tepeli ve Kayıhan, 2020: s. 350). Bu açıklamalar doğrultusunda şirketin halka arz oranı araştırmanın modeline kontrol değişkeni olarak eklenmiştir.

4.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada hisse senetleri Borsa İstanbul'da işlem gören şirketlerin kurumsal yönetim uygulamalarının bağımsız denetçi seçimine etkisini belirlemek için lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. Bu çalışmada lojistik regresyon yönteminin tercih edilmesindeki etken, bağımlı değişkeninin kategorik olması ve normal dağılım koşulunun aranmamasıdır.

Lojistik regresyon modeli, ilk olarak 1944 yılında biyolojik deneylerin analizinde Berkson tarafından önerilmiştir. Cox 1970 yılında, lojistik modeli geliştirerek model üzerine çeşitli çalışmalar yapmıştır. Daha sonra Pregibon 1986 yılında, yanıt değişkenin ikili değer aldığı durumlarda lojistik modele ilişkin etkin ve aykırı gözlemlerle belirleme ölçütleri üzerine bir çalışma sürdürmüştür. Öte yandan Lesaffre ve Albert tarafından ise 1989 yılında çoklu grup lojistik modellerde etkin ve aykırı gözlemlerle belirleme ölçütleri üzerinde çalışma yapılmıştır (Anderson, 1983). Türkiye'de de lojistik regresyon yöntemi çalışmalarda oldukça sık kullanılmaktadır. Lojistik regresyon yöntemi diğer yöntemlere kıyasla ağır varsayımlar içermemesinden dolayı daha fazla tercih edilen bir yöntem haline gelmiştir. Bu yöntem sosyal bilimler, tıp, ekonomi, pazarlama, tarım gibi daha pekçok araştırmalarda yaygın kullanılmaktadır. Lojistik regresyon yönteminin asıl amacı, bağımlı (sonuç) değişkenler ve bağımsız (açıklayıcı) değişkenler arasındaki bağlantıyı minimum değişken kullanarak en iyi uyuma sahip olacak şekilde tanımlayabilmektir. Böylece açıklayıcı değişkenlerin sonuç değişkeni üzerindeki etkisini inceleyip olasılık şeklinde ifade ederek, uygun sınıflama ve atama yapma olanağı sağlamaktadır (Çokluk, 2010: s. 1359-1361).

Lojistik regresyon analizi, bağımlı değişkenin kategori sayısına göre aşağıdaki gibi üçe ayrılmaktadır (Yıldırım vd; 2013: s. 3).

1. İkili (iki şıklı - Binary) Lojistik Regresyon Analizi: Bağımlı değişkenin iki şıklı olduğu durumlarda ikili lojistik regresyon modeline başvurulur. İkili lojistik regresyonda bağımlı değişkene 0 ve 1 şeklinde kod verilir. Genellikle bu kodlama incelenen olayın gerçekleşmesi durumunda 1, gerçekleşmemesi durumunda ise 0 ile ifade edilir. Örneğin; iyileşti- iyileşmedi, başarılı- başarısız, evet-hayır gibi durumlarda iki şıklı lojistik regresyon analizi kullanılır.

2.Çoklu (ikiden çok şıklı) Sınıflayıcı (Nominal) Lojistik Regresyon Analizi: Bağımlı değişkenin ikiden fazla kategori içerdiği ve bu kategoriler arasında herhangi bir sıralama olmadığı durumda çoklu sınıflayıcı lojistik regresyon analizine başvurulur. Örneğin; bir araştırmada üzerinde çalışılacak ders türü olarak, üç kategorinin olduğu Türkçe, Matematik, Tarih şıkları ikiden çok şıklı bir yapıya sahiptir. Bu şıkların hem ikiden fazla olması hem de sıralamanın önemsiz olması nedeniyle çoklu sınıflayıcı lojistik regresyon analizi kullanılır.

3. Çoklu (ikiden çok şıklı) Sıralayıcı (Ordinal) Lojistik Regresyon Analizi: Bağımlı değişkenin üç ve daha fazla şıkka sahip olmasıyla beraber sıralamanın önemli olduğu durumlarda çoklu sıralayıcı lojistik regresyon analizine başvurulur. Çoklu sıralayıcı lojistik regresyon analizindeki kategoriler arasında kendine has bir sıralama mevcuttur. Örneğin; gelir düzeyi (düşük- orta- yüksek), mutluluk düzeyleri (mutsuz- orta derece mutlu- mutlu) gibi bir sıralama söz konusu olduğunda çoklu sıralayıcı lojistik regresyon analizi kullanılır.

Lojistik regresyon, sonuç değişkenin tek olduğu durumda “tek değişkenli lojistik regresyon”; sonuç değişkenin üç ve daha fazla olduğu durumda ise “çok değişkenli lojistik regresyon” şeklinde de sınıflandırılmaktadır (Kaya,2017: s. 64).

Sonuç olarak lojistik regresyon analizi; bağımlı değişkenin kategorik olması, normal dağılım koşulunun şart olmaması sebebiyle kullanım kolaylığı ve kolay yorumlanabilir olması sonucu sıkça tercih edilen bir yöntemdir.

4.3. Araştırmanın Örneklemi

Bu çalışmanın amacı, firma düzeyinde kurumsal yönetim ve bağımsız denetçi seçimi arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaçla çalışmada, 2018-2020 yılları arasında Borsa İstanbul imalat sektöründe işlem gören şirketlere ait 475 firma-yıl verisinden yararlanılmıştır. İlgili veriler, Borsa İstanbul, Kamuyu Aydınlatma Platformu

(KAP), şirketlerin özel web sitelerinde yayınlanan faaliyet raporlarından ve şeffaflık raporlarından elle toplanmıştır. Araştırmaya konu olan BİST’de faaliyet gösteren bazı firmaların bilgilerinin eksik olması sebebiyle araştırmadan çıkartılmıştır. Şirketlerin ana kütleyi temsil etme oranı %88’dir.

4.4. Araştırmanın Modeli

Çalışmada, kurumsal yönetiminin bağımsız denetçi seçimi üzerindeki etkisinin araştırılması amacıyla logistik regresyon modeli kullanılmıştır. Bu modelin seçilmesinin sebebi bağımlı değişkenin kategorik olması ve normal dağılım koşulunun aranmamasıdır. Çalışmada kullanılan değişkenler literatüre (Karim, Zijl ve Mollah, 2013; Karaibrahimoğlu, 2013; Terzi, Şen ve Solak, 2013; He ve ötekiler, 2014; Tuan, 2015) paralel olarak seçilmiştir.

Çalışmada kullanılan lojistik regresyon modeli aşağıdaki gibi oluşturulmuştur:

Tablo 2.

Araştırmada Kullanılan Modeller

MODEL1:

$$BIG4 = \beta_0 + \beta_1 YKSize + \beta_2 Independent + \beta_3 Fratio + \beta_4 nvestor + \beta_5 Foreigner + \beta_6 LNTA + \beta_7 LEV + \beta_8 PL + \beta_9 Halkaarzoran + et.$$

MODEL2:

$$Denetim\ Geliri\ Big5 = \beta_0 + \beta_1 YKSize + \beta_2 Independent + \beta_3 Fratio + \beta_4 nvestor + \beta_5 Foreigner + \beta_6 LNTA + \beta_7 LEV + \beta_8 PL + \beta_9 Halkaarzoran + et.$$

MODEL3:

$$Kayık\ Big5 = \beta_0 + \beta_1 YKSize + \beta_2 Independent + \beta_3 Fratio + \beta_4 nvestor + \beta_5 Foreigner + \beta_6 LNTA + \beta_7 LEV + \beta_8 PL + \beta_9 Halkaarzoran + et.$$

4.5. Araştırmada Kullanılan Değişkenler

Çalışmaya dahil edilen bağımlı, bağımsız ve kontrol değişkenlerin kısaltmaları ve tanımlamaları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3.

Araştırma Modelinde Kullanılan Değişkenler

Değişkenlerin Kısaltmaları		Değişkenlerin Tanımlamaları
Bağımlı Değişken	BIG4 (Model 1 için)	Dört büyük denetim şirketi
Bağımlı Değişken	Denetim Geliri Big5 (Model 2 için)	En çok denetim geliri elde eden beş denetim şirketi
Bağımlı Değişken	Kayık Big5 (Model 3 için)	En çok kayık denetimi yapan beş denetim şirketi
Bağımsız Değişken	YKSize	Yönetim kurulu üye sayısı
Bağımsız Değişken	Independent	Yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı
Bağımsız Değişken	Fratio	Yönetim kurulundaki kadın üye oranı
Bağımsız Değişken	Investor	Kurumsal yatırımcı
Bağımsız Değişken	Foreigner	Yabancı yatırımcı
Kontrol Değişkeni	LNTA	Toplam aktifin logaritması
Kontrol Değişkeni	LEV	Kaldıraç oranı
Kontrol Değişkeni	PL	Kar/Zarar durumu
Kontrol Değişkeni	HalkaArzOran	Halka arz oranı

Çalışmada kullanılan bağımlı, bağımsız ve kontrol değişkenlerle ilgili bilgiler ana başlıklar halinde aşağıda anlatılmıştır.

4.5.1. Araştırmada Kullanılan Bağımlı Değişkenler

Çalışmamızda üç tane bağımlı değişken kullanılmıştır.

1.Dört Büyük Denetim Şirketi (BIG4): Literatürde dört büyük denetim şirketi Price Waterhouse Coopers, Deloitte, Ernst & Young ve KPMG olarak belirlenmiş olup çalışmamızda kullanmış olduğumuz Big4 bağımlı değişkeni buna uygun olarak seçilmiştir. Eğer denetim hizmeti söz konusu denetim kuruluşları tarafından gerçekleştiriliyorsa ‘1’ değeri, bunlar dışından başka bir denetim kuruluşu tarafından denetlenmesi halinde ‘0’ değeri kullanılmıştır.

2. En Çok Kayık Denetimi Yapan Beş Denetim Şirketi (KAYIK5): Denetçi seçimini temsilen tayin edilen ikinci bağımlı değişken Kayık5 olarak belirlenmiştir. En çok kayık denetimi yapan beş denetim şirketi olarak belirlenmiştir. Bu veriler KGK tarafından

yayınlanan bağımsız denetim firmaların şeffaflık raporlarından elde edilmiştir. Eğer şirkete denetim hizmeti, en çok kayık denetimi yapan beş denetim şirketi tarafından veriliyorsa ‘1’ değeri, bunlar dışındaki başka bir denetim kuruluşu tarafından verilmesi halinde ‘0’ değeri kullanılmıştır.

3. En Çok Denetim Geliri Elde Eden Beş Denetim Şirketi (Denetim Geliri Big5):

Denetçi seçimini temsilen tayin edilen üçüncü bağımlı değişken Denetim Geliri Big5 olarak belirlenmiştir. En çok denetim geliri elde eden beş denetim şirketi olarak belirlenmiştir. Bu veriler KGK tarafından yayınlanan bağımsız denetim firmaların şeffaflık raporlarından elde edilmiştir. Denetim hizmeti, en çok denetim geliri elde eden beş denetim şirketi tarafından verilmesi halinde ‘1’ değeri, aksi halde ‘0’ değeri kullanılmıştır.

4.5.2. Araştırmada Kullanılan Bağımsız Değişkenler

Çalışmada toplam 5 adet bağımsız değişken kullanılmıştır. Bu değişkenler, yönetim kurulu üye sayısı, yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı, yönetim kurulundaki kadın üye oranı, kurumsal yatırımcı ve yabancı yatırımcı şeklindedir.

1. Yönetim Kurulu Üye Sayısı: BİST’de faaliyet gösteren firmaların yönetim kurulundaki toplam üye sayısını temsil etmektedir.

2. Yönetim Kurulundaki Bağımsız Üye Sayısı: BİST’de faaliyet gösteren firmaların yönetim kurulundaki toplam bağımsız üye sayısını temsil etmektedir.

3. Yönetim Kurulundaki Kadın Üye Oranı: BİST’de faaliyet gösteren firmaların yönetim kurulunda bulunan kadın üye sayısının, toplam yönetim kurulu üye sayısına bölünmesini temsil etmektedir.

4. Kurumsal Yatırımcı: BİST’de faaliyet gösteren firmaların kurumsal yatırımcısının olup olmadığını temsil etmektedir. Eğer kurumsal yatırımcı şirkete ortaksa 1, değilse 0 değeri kullanılmıştır.

5. Yabancı Yatırımcı: BİST’de faaliyet gösteren firmaların yabancı yatırımcısının olup olmadığını temsil etmektedir. Şirketin yabancı ortağı olması durumunda 1, olmaması durumunda 0 değeri kullanılmıştır.

4.5.3. Araştırmada Kullanılan Kontrol Değişkenleri

Çalışmada toplam 4 adet kontrol değişkeni kullanılmıştır. Bu değişkenler, toplam aktifin logaritması, kaldıraç oranı, kar/zarar durumu ve halka arz oranı şeklindedir.

1. Toplam Aktifin Logaritması: BİST’de faaliyet gösteren firmaların toplam aktif büyüklüğünü temsil etmektedir.

2. Kaldıraç Oranı: BİST’de faaliyet gösteren firmaların toplam yabancı kaynakların, toplam varlıklara bölünmesini temsil etmektedir.

3. Kar/Zarar Durumu: BİST’de faaliyet gösteren firmaların dönem net karı olması durumunda 1, olmaması durumunda 0 değeri kullanılmıştır.

4. Halka Arz Oranı: BİST’de faaliyet gösteren firmaların halka açıklık oranını temsil etmektedir.

4.6. Verilerin Analizi ve Araştırma Bulguları

Değişkenlere ait korelasyon katsayıları aşağıdaki şekildedir:

Tablo 4.

Korelasyon Sonuçları

	Big4	YKSize	Indepent	Fratio	Investor	Foreigner	Lnta	LEV	PL	HalkaArzOran
Big4	1.0000									
YKSize	0.3997	1.0000								
Indepent	0.2786	0.4560	1.0000							
Fratio	-0.1033	-0.1416	-0.1618	1.0000						
Investor	0.1642	0.3395	0.2144	-0.0012	1.0000					
Foreigner	0.3932	0.3038	0.0871	-0.0877	-0.9557	1.0000				
Lnta	0.5125	0.5988	0.5290	-0.0960	0.2781	0.2715	1.0000			
LEV	0.1326	0.0260	0.1047	-0.0696	-0.1062	0.0298	0.1644	1.0000		
PL	0.0784	0.0689	0.0736	0.1108	0.0055	0.0341	0.1582	-0.3246	1.0000	
HalkaArzOran	-0.4907	-0.2431	-0.1020	-0.0462	-0.0945	-0.3538	-0.3788	0.0066	-0.0691	1.0000

Lojistik regresyon analizinden önce modelde yer alan değişkenler arasında çoklu bağlantı (multicollinearity) sorununun olup olmadığını incelemek için Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Literatürde Pearson değerinin 0.80’den daha az

olması normal kabul edilmektedir (Gujarati, 2004). Korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasında çoklu bağlantı probleminin olmadığı bulunmuştur. En yakın değer 0.5988 ile LNTA ve YKSize değişkenleri arasındadır.

Lojistik Regresyon Modeli Sonuçları

Tablo 5.

Bağımlı Değişken Big4

Lojistik regresyon					Gözlem sayısı= 475	
					Prob>chi= 255.22	
					Pseudo R2= 0.0000	
Log likelihood= -201.5479					LR chi2(9)= 0.3877	
Big4	Katsayı	Standart Hata	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
YKSize	.1766815	.0872785	2.02	0.043*	.0056187	.3477443
Independent	.1230903	.2170236	0.57	0.571	-.302268	.5484487
Fratio	-1.408619	.7720874	-1.82	0.068	-2.921883	.1046443
Investor	.5196239	.3073069	1.69	0.091	-.0826865	1.121934
Foreigner	1.626681	.3901834	4.17	0.000*	.8619357	2.391427
LNTA	.9508865	.2511138	3.79	0.000*	.4587124	1.443061
LEV	1.793802	.6307365	2.84	0.004*	.557581	3.030023
PL	.4730826	.3104343	1.52	0.128	-.1353574	1.081523
HalkaArzOran	-4.620695	.7217571	-6.40	0.000*	-6.035313	-3.206077
_cons	-9.760779	1.923023	-5.08	0.000*	-13.52984	-5.991724
Lojistik regresyon					Gözlem sayısı = 475	
					Prob>chi= 255.22	
					Pseudo R2= 0.0000	
Log likelihood= -201.5479					LR chi2(9)= 0.3877	
Big4	Odds Oranı	Standart Hata	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
YKSize	1.193251	.1041452	2.02	0.043*	1.005635	1.41587
Independent	1.130987	.2454507	0.57	0.571	.7391399	1.730566
Fratio	.2444806	.1887604	-1.82	0.068	.0538322	1.110316
Investor	1.681395	.5167042	1.69	0.091	.9206397	3.070788
Foreigner	5.086964	1.984849	4.17	0.000*	2.367739	10.92907
LNTA	2.588003	.6498833	3.79	0.000*	1.582036	4.233633
LEV	6.012267	3.792157	2.84	0.004*	1.746443	20.6977
PL	1.604934	.4982266	1.52	0.128	.8734037	2.949167
HalkaArzOran	.0098459	.0071064	-6.40	0.000*	.0023927	.0405152
_cons	.0000577	.0001109	-5.08	0.000*	1.33e-06	.0024994
* %5 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı.						

Modelde olması gereken tüm değişkenler modele eklendikten sonra, modelin bağımlı (yanıt) değişkenini açıklamadaki etkinliğinin incelenmesi gerekir. Buna uyum iyiliği de denir. Pseudo R2 ile ölçülebilir (Erdoğan, 2002:33).

Modelde yer alan tüm değişkenlerin, dört büyük denetim firmasını tercih etmesi veya etmemesini ifade eden bağımlı değişkenini ne kadar açıkladığını gösteren pseudo R^2 0.3877 olarak bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle bağımlı değişimin %39'u modelde yer alan değişkenler tarafından açıklanabilmektedir. Modelde yer alan değişkenlerin bağımlı değişkenini orta düzeyde açıkladığı söylenebilir.

Tablo 5 logistik regresyon modeli sonuçlarını göstermektedir. İlgili tabloda bağımsız ve kontrol değişkenlerin katsayıları, standart hataları, z değerleri, p değerleri, %95 güven aralığındaki alt ve üst sınıra ait değerler ve odds oranları bulunmaktadır.

Bağımsız değişkenler; yönetim kurulu üye sayısı, yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı, yönetim kurulundaki kadın üye oranı, kurumsal yatırımcı ve yabancı yatırımcı durumudur. Kontrol değişkenleri; toplam aktifin logaritması, kaldıraç oranı, kar/zarar durumu ve halka arz oranıdır.

Tablo 5'te sunulan verilere göre, modeldeki YKSize bağımsız değişkenine ait katsayı 0.1766815'tir. Söz konusu değişkenin p değeri ise, 0.043'tür. Bu durum YKSize ile bağımsız denetçi seçimi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Modelde yer alan Foreigner bağımsız değişkenine ait katsayı 1.626681 iken, p değeri 0.000'dır. Söz konusu bağımsız değişken ile bağımsız denetçi seçimi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Modelde yer alan diğer bağımsız değişkenlere bakıldığında ise, Independent ve Investor bağımsız değişkenleri ile bağımsız denetçi seçimi arasında pozitif, Fratio bağımsız değişkeni ile bağımsız denetçi seçimi arasında negatif bir ilişki tespit edilmiş olsa da istatistiksel olarak anlamlı değildir. Söz konusu değişkenlerin p değerleri sırasıyla 0.571, 0.091 ve 0.068'dir. Ayrıca, modelin kontrol değişkenleri olan LNTA ve LEV değişkenleri ile bağımsız denetçi seçimi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Modelin diğer bir kontrol değişkeni olan, HalkaArzOran ile bağımsız denetçi seçimi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ancak negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ancak modelin diğer bir kontrol değişkeni olan PL ile bağımsız denetçi seçimi arasında istatistiksel olarak bir ilişki tespit edilememiştir.

Sonuç olarak, Tablo 5'te sunulan her bir değişkenin p değerlerine bakıldığında %5 hata düzeyinde ($p < 0,05$) yabancı yatırımcı, halka arz oranı, yönetim kurulu üye sayısı, toplam aktifin logaritması ve kaldıraç oranı istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Söz konusu bu değişkenler, dört büyük denetim şirketi seçiminde etki eden faktörler

olarak görülmektedir. Bu değişkenlerin katsayıları incelendiğinde halka arz oranı dışındaki diğer değişkenlerin katsayıları pozitif tespit edilmiştir. Halka arz oranının artması durumunda bağımsız denetim hizmetinin, dört büyükler dışındaki denetim firmaları tarafından verilmesini artırdığı görülmektedir. Halka arz oranı dışındaki söz konusu değişkenlerin artması durumunda ise bağımsız denetim hizmetinin, dört büyükler tarafından verilmesini artırttığını göstermektedir. Aynı zamanda katsayılar dikkate alındığında denetim firması seçiminde en çok etki eden değişken halka arz oranı (-4,620695) olarak bulunmuştur.

Tabloda yer alan Odds oranları (Ex(B)) çalışmada kullanılan değişkenlerdeki değişimin bağımlı değişkenindeki etkisini göstermektedir. Katsayının (β) sıfır odds oranının (Ex(B)) 1 olması durumunda bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasında etkileşimin bulunmadığı, β katsayısı negatif Ex(B) 1'den küçük olması durumunda bağımlı değişkende ortaya çıkan değişimin düştüğü, β katsayısı pozitif Ex(B) 1'den büyük olması durumunda ise bağımlı değişkende orta çıkan değişim artmaktadır. Bu çerçevede yabancı yatırımcıdaki bir birimlik artışın olması durumunda dört büyük denetim firması tarafından denetlenme olasılığı “5,08” kat artırmaktadır. Yabancı yatırımcılar yüksek kalitede bir finansal raporlamaya ihtiyaç duyduğu için yabancı yatırımcısı olan şirketler dört büyük denetim firmasından birini tercih etme eğilimini artırabilir. Halka arz oranında bir birimlik artışın olması durumunda şirketin dört büyük denetim firması dışındaki denetim firmaları tarafından denetlenme olasılığı “0,009” kat artmaktadır. Halka arz oranı ile bağımsız denetçi seçimi arasındaki negatif bir ilişkinin olması; küçük ve orta çaptaki şirketlerin finansman ihtiyacının daha fazla olması sebebiyle bu oranın yüksek çıkması ve söz konusu bu şirketler dört büyükler dışındaki denetim firmaları tarafından denetlenme eğilimini artırabilir. Yönetim kurulu üye sayısında bir birimlik artışın olması durumunda şirketin dört büyük denetim firması tarafından denetlenme olasılığı “1,19” kat artmaktadır. Yönetim kurulu üye sayısı fazla olan şirketlerde kurumsal yönetim uygulamaları daha etkin hale getirildiği için dört büyük denetim firmasından birini tercih etme eğilimini artırabilir. Toplam aktiflerdeki bir birimlik artışın olması durumunda şirketin dört büyük denetim firması tarafından denetlenme olasılığı “2,58” kat artmaktadır. Aktif toplamı büyük olan şirketlerin doğal olarak denetlenmesi gereken ticari işlemleri daha fazla olacağından geniş ekiplerle çalışan dört büyük denetim firmasından birini tercih etme eğilimini artırabilir. Kaldıraç oranındaki bir birimlik artışın olması durumunda ise şirketin dört büyük denetim firması tarafından denetlenme olasılığı “6.01” kat artmaktadır. Yabancı kaynak ihtiyacı yüksek

olan şirketler pazardaki şüpheleri azaltabilmek amacıyla dört büyük denetim firmasından birini tercih etme eğilimini artırabilir.

Tablo 6.

Bağımlı Değişken Denetim Geliri Big5

Lojistik regresyon					Gözlem sayısı= 475	
					Prob>chi= 247.42	
					Pseudo R2= 0.0000	
Log likelihood= -205.35715					LR chi2(9)=0.3759	
DenetimGeliriBig5	Katsayı	Standart Hata	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
YKSize	.2120825	.087735	2.42	0.016*	.040125	.3840399
Independent	.1478584	.2135573	0.69	0.489	-.2707063	.5664231
Fratio	-1.576205	.7573666	-2.08	0.037*	-3.060616	-.0917939
Investor	.5631496	.2985918	1.89	0.059	-.0220796	1.148379
Foreigner	1.467954	.3843801	3.82	0.000*	.7145832	2.221325
LNTA	.8703387	.2499194	3.48	0.000*	.3805057	1.3601172
LEV	2.00526	.6265433	3.20	0.001*	.777258	3.233263
PL	.3879586	.3060441	1.27	0.205	-.2118768	.987794
HalkaArzOran	-4.349515	.6898041	-6.31	0.000*	-5.701506	-2.997524
_cons	-9.316236	1.91069	-4.88	0.000*	-13.06112	-5.571353
Lojistik regresyon					Gözlem sayısı= 475	
					Prob>chi= 247.42	
					Pseudo R2= 0.0000	
Log likelihood= -205.35715					LR chi2(9)= 0.3759	
DenetimGeliriBig5	Odds Oranı	Standart Hata	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
YKSize	1.23625	.1084624	2.42	0.016*	1.040941	1.468204
Independent	1.159349	.2475874	0.69	0.489	.7628405	1.761953
Fratio	.2067582	.1565918	-2.08	0.037*	.0468588	.9122932
Investor	1.756195	.5243855	1.89	0.059	.9781624	3.153077
Foreigner	4.340347	1.668343	3.82	0.000*	2.043335	9.219543
LNTA	2.387719	.5967373	3.48	0.000*	1.463024	3.896862
LEV	7.428028	4.653981	3.20	0.001*	2.175499	25.36227
PL	1.473969	.4510994	1.27	0.205	.8090643	2.685304
HalkaArzOran	.0129131	.0089075	-6.31	0.000*	.0033409	.0499105
_cons	.00009	.0001719	-4.88	0.000*	2.13e-06	.0038053
* %5 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı.						

Modelde yer alan tüm değişkenlerin, en çok denetim geliri elde eden beş denetim firmasını tercih etmesi veya etmemesini ifade eden bağımlı değişkenini ne kadar açıkladığını gösteren pseudo R2 0.3759 olarak bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle bağımlı değişimin %38'i modelde yer alan değişkenler tarafından açıklanabilmektedir.

Modelde yer alan değişkenlerin bağımlı değişkenini orta düzeyde açıkladığı söylenebilir.

Tablo 6 logistik regresyon modeli sonuçlarını göstermektedir. İlgili tabloda bağımsız ve kontrol değişkenlerin katsayıları, standart hataları, z değerleri, p değerleri, %95 güven aralığındaki alt ve üst sınıra ait değerler ve odds oranları bulunmaktadır.

Bağımsız değişkenler; yönetim kurulu üye sayısı, yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı, yönetim kurulundaki kadın üye oranı, kurumsal yatırımcı ve yabancı yatırımcı durumudur. Kontrol değişkenleri; toplam aktifin logaritması, kaldıraç oranı, kar/zarar durumu ve halka arz oranıdır.

Tablo 6’da sunulan verilere göre, modeldeki YKSize bağımsız değişkenine ait katsayı 0.2120825’tir. Söz konusu değişkenin p değeri ise, 0.016’dır. Bu durum YKSize ile bağımsız denetçi seçimi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Regresyon modelindeki Fratio bağımsız değişkenine ilişkin katsayı -1.576205 iken, p değeri ise 0.037’dir. Bu durum Fratio ile bağımsız denetçi seçimi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Modelde yer alan Foreigner bağımsız değişkenine ait katsayı 1.467954 iken, p değeri 0.000’dır. Söz konusu bağımsız değişken ile bağımsız denetçi seçimi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Modelde yer alan diğer bağımsız değişkenlere bakıldığında ise, Independent ve Investor bağımsız değişkenleri ile bağımsız denetçi seçimi arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiş olsa da istatistiksel olarak anlamlı değildir. Söz konusu değişkenlerin p değerleri sırasıyla 0.1478584 ve 0.5631496’dır. Ayrıca, modelin kontrol değişkenleri olan LNTA ve LEV değişkenleri ile bağımsız denetçi seçimi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Modelin diğer bir kontrol değişkeni olan, HalkaArzOran ile bağımsız denetçi seçimi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ancak negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ancak modelin diğer bir kontrol değişkeni olan PL ile bağımsız denetçi seçimi arasında istatistiksel olarak bir ilişki tespit edilememiştir.

Sonuç olarak, Tablo 6’da sunulan her bir değişkenin p değerlerine bakıldığında %5 hata düzeyinde ($p < 0,05$) yabancı yatırımcı, halka arz oranı, yönetim kurulu üye sayısı, yönetim kurulundaki kadın üye oranı, toplam aktifin logaritması ve kaldıraç oranı istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Söz konusu bu değişkenlerin, en çok denetim geliri elde eden beş denetim firması seçiminde etki eden faktörler olarak görülmektedir.

Bu değişkenlerin katsayıları incelendiğinde halka arz oranı ve yönetim kurulundaki kadın üye oranı dışındaki diğer değişkenlerin katsayıları pozitif tespit edilmiştir. Halka arz oranı ve yönetim kurulundaki kadın üye oranının artması durumunda bağımsız denetim hizmetinin, en çok denetim geliri elde eden beş denetim firması dışındaki denetim firmaları tarafından verilmesini artırdığı görölmektedir. Söz konusu bu iki değişken dışındaki diğer değişkenlerin artması durumunda ise bağımsız denetim hizmetinin, en çok denetim geliri elde eden beş denetim firması tarafından verilmesini artırttığını göstermektedir. Aynı zamanda katsayılar dikkate alındığında denetim firması seçiminde en çok etki eden değişken halka arz oranı (-4,349515) olarak bulunmuştur.

Tabloda yer alan Odds oranları (Ex(B)) alışmada kullanılan değişkenlerdeki değişimin bağımlı değişkenindeki etkisini göstermektedir. Katsayının (β) sıfır, odds oranının (Ex(B)) 1 olması durumunda bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasında etkileşimin bulunmadığı, β katsayısı negatif Ex(B) 1'den küçük olması durumunda bağımlı değişkende ortaya çıkan değişimin düştüğü, β katsayısı pozitif Ex(B) 1'den büyük olması durumunda ise bağımlı değişkende orta çıkan değişim artmaktadır. Bu çerçevede yabancı yatırımcıdaki bir birimlik artışın olması durumunda en çok denetim geliri elde eden beş denetim firması tarafından denetlenme olasılığı “4,34” kat artırmaktadır. Yabancı yatırımcılar yüksek kalitede bir finansal raporlamaya ihtiyaç duyduğu için yabancı yatırımcı olan şirketlerin en çok denetim geliri elde eden beş denetim firmasından birini tercih etme eğilimini artırabilir. Halka arz oranındaki bir birimlik artışın olması durumunda şirketin en çok denetim geliri elde eden beş denetim firması dışındaki denetim firmaları tarafından denetlenme olasılığı “0,12” kat artmaktadır. Halka arz oranı ile bağımsız denetçi seçimi arasındaki negatif bir ilişkinin olması; küçük ve orta çaptaki şirketlerin finansman ihtiyacının daha fazla olması sebebiyle bu oranın yüksek çıkması ve söz konusu bu şirketler en çok denetim geliri elde eden beş denetim firması dışındaki denetim firmaları tarafından denetlenme eğilimini artırabilir. Yönetim kurulu üye sayısındaki bir birimlik artışın olması durumunda şirketin en çok denetim geliri elde eden beş denetim firması tarafından denetlenme olasılığı “1,23” kat artmaktadır. Yönetim kurulu üye sayısı fazla olan şirketlerde kurumsal yönetim uygulamaları daha etkin hale getirildiği için en çok denetim geliri elde eden beş denetim firmasından birini tercih etme eğilimini artırabilir. Yönetim kurundaki kadın üye oranındaki bir birimlik artışın olması durumunda şirketin en çok denetim geliri elde eden beş denetim firması dışındaki denetim firmaları tarafından denetlenme olasılığı “0,20” kat artmaktadır. Toplam aktiflerdeki bir birimlik

artışın olması durumunda şirketin en çok denetim geliri elde eden beş denetim firması tarafından denetlenme olasılığı “2,38” kat artmaktadır. Aktif toplamı büyük olan şirketlerin doğal olarak denetlenmesi gereken ticari işlemleri daha fazla olacağından geniş ekiplerle çalışan en çok denetim geliri elde eden beş denetim firmasından birini tercih etme eğilimini artırabilir. Kaldıraç oranındaki bir birimlik artışın olması durumunda şirketin en çok denetim geliri elde eden beş denetim firması tarafından denetlenme olasılığı “7.42” kat artmaktadır. Yabancı kaynak ihtiyacı yüksek olan şirketler pazardaki şüpheleri azaltabilmek amacıyla en çok denetim geliri elde eden beş denetim firmasından birini tercih etme eğilimini artırabilir.

Tablo 7.

Bağımlı Değişken KayıkBig5

Lojistik regresyon			Gözlem sayısı= 475 Prob>chi= 232.24 Pseudo R2= 0.0000 LR chi2(9)= 0.3531			
Log likelihood= -212.74658						
KayıkBig5	Katsayı	Standart Hata	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
YKSize	.1599801	.0853633	1.87	0.061	-.0073288	.3272891
Independent	-.0898583	.2043352	-0.44	0.660	-.4903479	.3106314
Fratio	-1.721268	.7454811	-2.31	0.021*	-3.182384	-.2601524
Investor	.61751	.2936602	2.10	0.035*	.0419465	1.193073
Foreigner	1.746587	.3882471	4.50	0.000*	.9856369	2.507538
LNTA	1.049358	.2510647	4.18	0.000*	.5572799	1.541435
LEV	1.273518	.6052741	2.10	0.035*	.0872024	2.459833
PL	0.4192806	.3001295	1.40	0.162	-.1689624	1.007524
HalkaArzOran	-3.58602	.644202	-5.57	0.000*	-4.848633	-2.323408
_cons	-9.967296	1.898616	-5.25	0.000*	-13.68852	-6.246078
Lojistik regresyon			Gözlem sayısı= 475 Prob>chi=232.24 Pseudo R2= 0.0000 LR chi2(9)= 0.3531			
Log likelihood= -212.74658						
KayıkBig5	Odds Oranı	Standart Hata	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
YKSize	1.173488	.1001727	1.87	0.061	.992698	1.387202
Independent	.9140607	.1867748	-0.44	0.660	.6124133	1.364286
Fratio	.1788392	.1333212	-2.31	0.021*	.0414866	.7709341
Investor	1.854305	.5445356	2.10	0.035*	1.042839	3.297199
Foreigner	5.734997	2.226596	4.50	0.000*	2.679518	12.27467
LNTA	2.855816	.7169946	4.18	0.000*	1.745917	4.671291
LEV	3.573401	2.162887	2.10	0.035	1.091117	11.70286
PL	1.520867	.456457	1.40	0.162	.8445406	2.73881
HalkaArzOran	.0277084	.0178498	-5.57	0.000*	.0078391	.0979393
_cons	.0000469	.0000891	-5.25	0.000*	1.14e-06	.001938
* %5 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı.						

Modelde yer alan tüm değişkenlerin, en çok kayık denetimi yapan beş denetim firmasını tercih etmesi veya etmemesini ifade eden bağımlı değişkenini ne kadar açıkladığını gösteren pseudo R2 0.3531 olarak bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle bağımlı değişimin %35'i modelde yer alan değişkenler tarafından açıklanabilmektedir. Modelde yer alan değişkenlerin bağımlı değişkenini orta düzeyde açıkladığı söylenebilir.

Tablo 7 logistik regresyon modeli sonuçlarını göstermektedir. İlgili tabloda bağımsız ve kontrol değişkenlerin katsayıları, standart hataları, z değerleri, p değerleri, %95 güven aralığındaki alt ve üst sınıra ait değerler ve odds oranları bulunmaktadır.

Bağımsız değişkenler; yönetim kurulu üye sayısı, yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı, yönetim kurulundaki kadın üye oranı, kurumsal yatırımcı ve yabancı yatırımcı durumudur. Kontrol değişkenleri; toplam aktifin logaritması, kaldıraç oranı, kar/zarar durumu ve halka arz oranıdır.

Tablo 7’de sunulan verilere göre, modeldeki Fratio bağımsız değişkenine ilişkin katsayı -1.721268 iken, p değeri ise 0.021’dir. Bu durum Fratio ile bağımsız denetçi seçimi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Regresyon modelindeki Investor bağımsız değişkenine ait katsayı 0.61751, p değeri ise 0.035’dir. Söz konusu bağımsız değişken ile bağımsız denetçi seçimi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Modelde yer alan Foreigner bağımsız değişkenine ait katsayı 1.746587 iken, p değeri 0.000’dır. Bu durum Foreigner ile bağımsız denetçi seçimi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Modelde yer alan diğer bağımsız değişkenlere bakıldığında ise, YKSize bağımsız değişkeni ile bağımsız denetçi seçimi arasında pozitif, Independent bağımsız değişkeni ile bağımsız denetçi seçimi arasında negatif bir ilişki tespit edilmiş olsa da istatistiksel olarak anlamlı değildir. Söz konusu değişkenlerin p değerleri sırasıyla 0.1599801 ve -0.0898583’tür. Ayrıca, modelin kontrol değişkenleri olan LNTA ve LEV değişkenleri ile bağımsız denetçi seçimi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Modelin diğer bir kontrol değişkeni olan, HalkaArzOran ile bağımsız denetçi seçimi arasında %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ancak negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ancak modelin diğer bir kontrol değişkeni olan PL ile bağımsız denetçi seçimi arasında istatistiksel olarak bir ilişki tespit edilememiştir.

Sonuç olarak, Tablo 7’de sunulan her bir değişkenin p değerlerine bakıldığında %5 hata düzeyinde ($p < 0,05$) kurumsal yatırımcı, yabancı yatırımcı, halka arz oranı, yönetim kurulundaki kadın üye oranı, toplam aktifin logaritması ve kaldıraç oranı istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Söz konusu bu değişkenlerin, en çok kayık denetimi yapan beş denetim firması seçiminde etki eden faktörler olarak görülmektedir. Bu değişkenlerin katsayıları incelendiğinde halka arz oranı ve yönetim kurulundaki kadın üye oranı dışındaki diğer değişkenlerin katsayıları pozitif tespit edilmiştir. Halka arz oranı ve yönetim kurulundaki kadın üye oranının artması durumunda bağımsız denetim hizmetinin, en çok kayık denetimi yapan beş denetim firma dışındaki denetim firmaları tarafından verilmesini artırdığı görülmektedir. Söz konusu bu iki değişken

dışındaki diğer değişkenlerin artması durumunda ise bağımsız denetim hizmetinin, en çok kayık denetimi yapan beş denetim firma tarafından verilmesini artırtığını göstermektedir. Aynı zamanda katsayılar dikkate alındığında denetim firması seçiminde en çok etki eden değişken halka arz oranı (-3,58602) olarak bulunmuştur.

Tabloda yer alan Odds oranları (Ex(B)) çalışmada kullanılan değişkenlerdeki değişimin bağımlı değişkenindeki etkisini göstermektedir. Katsayının (β) sıfır, odds oranının (Ex(B)) 1 olması durumunda bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasında etkileşimin bulunmadığı, β katsayısı negatif Ex(B) 1'den küçük olması durumunda bağımlı değişkende ortaya çıkan değişimin düştüğü, β katsayısı pozitif Ex(B) 1'den büyük olması durumunda ise bağımlı değişkende orta çıkan değişim artmaktadır. Bu çerçevede kurumsal yatırımcıdaki bir birimlik artışın olması durumunda en çok kayık denetimi yapan beş denetim firması tarafından denetlenme olasılığı “1,85” kat artırmaktadır. Şirket sermayesine ortak olan kurumsal yatırımcıların olması, şirketin kurumsal yönetim ilkelerinden adillik, hesap verilebilirlik, şeffaflık ve sorumluluk kavramlarına göre hareket etmesini gerektirecektir. Bu durumdan dolayı kurumsal yatırımcısı olan şirketler en çok kayık denetimi yapan beş denetim firmasından birini tercih etme eğilimini artırabilir. Yabancı yatırımcıdaki bir birimlik artışın olması durumunda en çok kayık denetimi yapan beş denetim firması tarafından denetlenme olasılığı “5,73” kat artırmaktadır. Yabancı yatırımcılar yüksek kalitede bir finansal raporlamaya ihtiyaç duyduğu için yabancı yatırımcısı olan şirketler en çok kayık denetimi yapan beş denetim firmasından birini tercih etme eğilimini artırabilir. Halka arz oranındaki bir birimlik artışın olması durumunda şirketin en çok kayık denetimi yapan beş denetim firması dışındaki denetim firmaları tarafından denetlenme olasılığı “0,02” kat artmaktadır. Halka arz oranı ile bağımsız denetçi seçimi arasındaki negatif bir ilişkinin olması; küçük ve orta çaptaki şirketlerin finansman ihtiyacının daha fazla olması sebebiyle bu oranın yüksek çıkması ve söz konusu bu şirketlerin en çok kayık denetimi yapan beş denetim firması dışındaki denetim firmaları tarafından denetlenme eğilimini artırabilir. Yönetim kurundaki kadın üye oranındaki bir birimlik artışın olması durumunda şirketin en çok kayık denetimi yapan beş denetim firması dışındaki denetim firmaları tarafından denetlenme olasılığı “0,17” kat artmaktadır. Toplam aktiflerdeki bir birimlik artışın olması durumunda şirketin en çok kayık denetimi yapan beş denetim firma tarafından denetlenme olasılığı “2,85” kat artmaktadır. Aktif toplamı büyük olan şirketlerin doğal olarak denetlenmesi gereken ticari işlemleri daha fazla olacağından geniş ekiplerle çalışan en çok kayık denetimi yapan beş denetim firmasından birini

tercih etme eğilimini artırabilir. Kaldıraç oranındaki bir birimlik artışın olması durumunda en çok kayık denetimi yapan beş denetim firması tarafından denetlenme olasılığı “3,57” kat artmaktadır. Yabancı kaynak ihtiyacı yüksek olan şirketler pazardaki şüpheleri azaltabilmek amacıyla en çok kayık denetimi yapan beş denetim firmasından birini tercih etme eğilimini artırabilir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bir taraftan kurumların karşılaştığı büyük çaplı şirket skandalları ve bu skandallar sebebiyle ortaya çıkan finansal aksaklıklar, diğer taraftan dünya piyasalarındaki gelişmeler sonucuyla beraber uluslararası hareketliliğinin artması başarılı kurumsal yönetim uygulamalarına olan ihtiyacı artırmıştır. Daha fazla yatırımcıyı piyasaya çekmek isteyen Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomiler için kurumsal yönetim çok önemli bir araç haline gelmiştir. Sermaya piyasalarını geliştirmek ve bununla birlikte uluslararası yatırımcıları çekmek, işletmelerin kurumsal yapılarının güçlendirilmesi özellikle yatırımcılar başta olmak üzere işletmenin sahip veya sahipleri, yöneticileri, çalışanları ve diğer tüm ilgililerinin şeffaf, doğru ve güvenilir bir şekilde bilgilendirilmesiyle mümkün olabilmektedir (Watts ve Zimmerman, 1986; Lin ve Liu, 2010: s. 117-127). Yüksek düzeyde yapılacak kaliteli bir bağımsız denetim hizmeti, şirket skandalları ve finansal krizleri yüksek oranda azaltacaktır. Bu nedenle bağımsız denetim, güçlü bir kurumsal yönetimin önemli bir parçası olduğu tartışılmaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede, işletmeler bağımsız denetçi seçerken kaliteli bir bağımsız güvence hizmetini dikkate alarak denetçi seçmeleri işletmeler için büyük önem taşımaktadır. Çalışmada kurumsal yönetim uygulamaları ile denetçi seçimi arasındaki ilişki incelenmiştir.

Çalışmada Borsa İstanbul'a kayıtlı olan şirketlere ait 2018-2020 yılları arasında Borsa İstanbul imalat sektöründe işlem gören şirketlere ait 475 firma- yıl verisinden yararlanılmıştır. Konuya ilişkin daha önce yapılan çalışmalar ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Çalışmada kullanılan değişkenler literatüre paralel olarak seçilmiştir. Bağımlı değişkenin kategorik olması nedeniyle lojistik regresyon modeli kullanılmıştır.

Çalışmada kullanılan bağımlı değişkenler dört büyük denetim firması (Big4), en çok denetim geliri elde eden beş denetim firması (Denetim Geliri Big5) ve en çok kayık denetimi yapan beş denetim firması (Kayık Big5) olarak belirlenmiştir. Bağımlı değişkenler ile kurumsal yatırımcı, yabancı yatırımcı, halka arz oranı, yönetim kurulu üye sayısı, yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı, yönetim kurulundaki kadın üye oranı, toplam aktifin logaritması, kaldıraç oranı ve kar/zarar durumu olarak belirlenen değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir.

İlk analiz sonucuna göre; Big4 ile yabancı yatırımcı, halka arz oranı, yönetim kurulu üye sayısı, toplam aktifin logaritması ve kaldıraç oranı arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Bu değişkenlerin katsayıları incelendiğinde bağımsız denetçi seçimi ile yabancı yatırımcı, yönetim kurulu üye sayısı, toplam aktifin logaritması ve kaldıraç oranı arasındaki ilişki pozitif tespit edilirken halka arz oranı arasında negatif ilişki tespit edilmiştir.

İkinci analiz sonucuna göre; Denetim Geliri Big5 ile yabancı yatırımcı, halka arz oranı, yönetim kurulu üye sayısı, yönetim kurulundaki kadın üye oranı, toplam aktifin logaritması ve kaldıraç oranı arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Bu değişkenlerin katsayıları incelendiğinde bağımsız denetçi seçimi ile yabancı yatırımcı, yönetim kurulu üye sayısı, toplam aktifin logaritması ve kaldıraç oranı arasındaki ilişki pozitif tespit edilirken halka arz oranı ve yönetim kurulundaki kadın üye oranı arasında negatif ilişki tespit edilmiştir.

Üçüncü analiz sonucuna göre; Kayık Big5 ile kurumsal yatırımcı, yabancı yatırımcı, halka arz oranı, yönetim kurulundaki kadın üye oranı, toplam aktifin logaritması ve kaldıraç oranı arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Bu değişkenlerin katsayıları incelendiğinde bağımsız denetçi seçimi ile kurumsal yatırımcı, yabancı yatırımcı, toplam aktifin logaritması ve kaldıraç oranı arasındaki ilişki pozitif tespit edilirken halka arz oranı ve yönetim kurulundaki kadın üye oranı arasında negatif ilişki tespit edilmiştir.

Literatür ile kıyaslama yapıldığında; Kane ve Velury (2004), Chan vd. (2007), Mitra vd. (2007), Abdullah vd. (2008), Zureigat (2011), Terzi vd. (2013) ve Tepeli ve Kayıhan (2020) çalışmalarında kurumsal yatırımcı varlığı ile denetçi seçimi arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir. Bu çalışmada ise yalnızca bağımlı değişkenin en çok kayık denetimi yapan beş denetim firması olarak seçilmesi durumunda istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Lin ve Liu (2009), Karaibrahimoğlu (2013), Ünal (2015), Tuan (2015) ve Tepeli ve Kayıhan (2020) çalışmalarında yönetim kurulu üye sayısı ile denetçi seçimi arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir. Bu çalışmada ise bağımlı değişkenin Big4 ve Denetim Geliri Big5 olma durumunda istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Adeyemi ve Fagbemi (2010), Soliman ve Elsalam (2012), Aygün ve Sayın (2016), Özcan (2018) çalışmalarında kaldıraç oranı ile denetim şirketi seçimi arasında pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir. Bu çalışmada ise bağımlı değişkenin tüm durumlarında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Fan ve

Wong (2005), Lin ve Liu (2009), Karaibrahimoğlu (2013), Terzi vd. (2013), Ünal (2015), Özcan (2018), Tepeli ve Kayıhan (2020) çalışmalarında şirketin toplam aktifleri ile bağımsız denetçi seçimi arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir. Bu çalışmada ise bağımlı değişkenin tüm durumlarında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Tuan (2015) ve Tepeli ve Kayıhan (2020) çalışmalarında halka arz oranı ile bağımsız denetçi seçimi arasında anlamlı ve negatif bir ilişki tespit etmişlerdir. Bu çalışmada ise bağımlı değişkenin tüm durumlarında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Özcan (2018) çalışmasında yabancı sahipliği ile bağımsız denetçi seçimi arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit etmiştir. Bu çalışmada ise bağımlı değişkenin tüm durumlarında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Özetle analizler sonucunda temsilen tayin edilen bağımlı değişkenler çerçevesinde analiz sonuçları farklılık göstermektedir. Ancak bağımlı değişkenin tüm (Big4, Kayık Big5 ve Denetim Geliri Big5) durumunda kaldıraç oranı, toplam aktiflerin logaritması, halka arz oranı, yabancı yatırımcı varlığı ile bağımsız denetçi seçimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

5.2. Öneriler

Bu çalışma, kurumsal yönetim uygulamalarının bağımsız denetçi seçimi üzerine etkisiyle ilgili gelecekte yapılacak çalışmalara katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Şirket ilgililerine denetçi seçimimine etki edebilecek faktörler konusunda ve konuyla ilgili düzenleme yapacak düzenleyici kurumlara da yol gösterici niteliktedir. Ayrıca gelecekte yapılacak çalışmalarda şirketin sahip olduğu geçmişi, yönetim kurulu üyelerinin yaşı, denetim komitesindeki bağımsız üye sayısı, denetim komitesi üyelerinin yaşı, denetim komitesinin toplantı sayısı, denetim komitesindeki kadın oranı, şirketlerin çalıştırdıkları personel sayısının çalışmaya eklenmesi durumunda literatüre ek katkılar sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Abdullah, W.Z.W., Ismail, S. & Jamaluddin, N. (2008). The Impact Of Board Composition, Ownership And CEO Duality On Audit Quality: The Malaysian Evidence. *Malaysian Accounting Review*, (7): 17-28.
- Acar, D., Senal, S., ve Usul, H. (2011). Bağımsız Denetim Kalitesi: Denetim Firmaları Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 16, 22.
- Adeyemi, B. S., &Fagbemi, O. T. (2010). Audit Quality, Corporate Governance and Firm Characteristics in Nigeria.*International Journal of Business andManagement*, 169-179.
- Akdoğan H. ve Yazar Bozkurt, B. (2012). Yeni Türk Ticaret Kanunun Denetim Alanında Getirdiği Yenilikler, *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4, 2.
- Ataman Başak., A. (2000). *Türk Denetim Kurumları*, İstanbul: Türkmen Kitabevi
- Akpotor Vincent Afure, Osemwengie Ernest Ovbiebo, Imuentinyan Evbota Cephas (2019). Corporate Board Diversity and Audit Quality, Michael and Cecilia Ibru University, *Journal Of Accounting, Business And Social Sciences*.1(2),83-100.ISSN 2672-4235 (JABSS),
- Aksoy M. A., Aksoy E. E. (2017). TTK Kapsamında Sermaye Şirketlerinin Bağımsız Denetimi, *İÜHFD*. 8, 2.
- Aktan, C. C., (2005), Kurumsal Şirket Yönetimi, *Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası Mercek Dergisi*, 40.
- Aktan, C. C. (2006). Kurumsal Şirket Yönetimi. Ankara: Sermaye Piyasası Kurumu Kurumsal Araştırmalar Serisi No:4. Yayın No:196. Nisan 2006.
- Aktan, C. C. (2013). Kurumsal Şirket Yönetimi, *Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 2013.
- Aktaş, F. (2017). Finansal Performans Analizi: Borsa İstanbul Kurumsal Yönetim Endeksinde Yer Alan Firmalarda Bir Uygulama, Yüksek LisansTezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Altın, H. Uğur (2006) Sermaye Piyasalarında Kurumsal Yönetim Kavramı ve Türkiye Uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, SosyalBilimler Enstitüsü.
- Anderson, J. A., (1983). *Robust Inference Using LogisticModels*, Bulletin of International Statistical Institute.

- Arı, M. (2009). “Finansal raporlama skandalları ve mali tabloların güvenilirliği”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23 409-420.
- Ari, Z., Karahan, S. (Edit.) (2013). Şirketler Hukuku, Konya: Mimoza.
- Arıkan, Y. (2011). “Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu”, *Mali Çözüm Dergisi*, 107, (Gözetim), 7-15.
- Arıkboğa, Ş., Menteş, A. (2009). “Türkiye’de Kurumsal Yönetişim İklimi”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 59(2), 85-120.
- Ashbaugh ve Warfield, Ashbaugh, H., & Warfield, T., D. (2003). Audits as a corporate governance mechanism Evidence from the German market. *Journal of International Accounting Research*. 2, 1-21.
- Atabey, N. Ata, Y.B., ve AY, M. (2005). “Avrupa Birliği’ne Katılım Sürecinde Muhasebenin sosyal Sorumluluk Kavramı Açısından “Kurumsal Yönetim”, IV. *Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi*, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Ankara 13-14 Mayıs 2005.
- Aydın A., (2010). Türkiye’de Kurumsal Yönetim Uygulamaları Ve Öneriler, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslar Arası Finans Yüksek Lisans Tezi İstanbul.
- Aygün M. ve Sayın, H.C. (2016). Kurumsal Yönetim ve Denetim Kalitesi: Borsa İstanbul Şirketleri Üzerine Bir İnceleme, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 53, 618.
- Azgın, N. (2011). İşletmelerde Kurumsal Yönetim Uygulaması, Denetim ve Denetim Kalitesi. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Başpınar, A. (2005). Türkiye’de ve Dünyada Denetim Standartlarının Oluşumuna Genel Bir Bakış, *Maliye Dergisi*, 148.
- Bayraktaroğlu, A. (2010). Mülkiyet Yapısı ve Finansal Performans: İMKB Örneği. *Ekonomi Bilimler Dergisi*.
- Beasley M. & Salterio S. (2001). The relationship between board characteristics and voluntary improvements in the capability of audit committees to monitor, *Contemporary Accounting Research* 18(4): 539-70.
- Beasley, M. S. ve Petroni, K. R. (2001). Board Independence and Audit-Firm Type. *Auditing*, (20), 97-114.

- Beisland, L., Mersland, R. ve Strom, O. (2015). "Audit quality and corporate governance: Evidence from the microfinance industry" *International Journal of Auditing*.19 (2015): 218-237.
- Berle, A., & Means, M. (1932). *The Modern Corporation and Private Property*. New York: Macmillan.
- Bernis, W., Goleman, D., ve Biederman, P. (2010). "Şeffaflığı Seçmek" *Makalesi*. Çeviri: Ümit ŞENSOY. Tor Ofset, İstanbul.
- Bilgili, F., Demirkapi, E. (2013). *Şirketler Hukuku: 6335 ve Sayılı Kanunla Değişik 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre*, 9. Bası, Dora, Bursa 2013.
- Bozkurt N. (2000). *Muhasebe Denetimi*, Alfa yayınları, İstanbul.
- Bozkurt N. (2010). *Muhasebe Denetimi* (5. Baskı). Alfa Yayınları, İstanbul.
- Bozkurt, N. (2012). *Muhasebe Denetimi* (5. Baskı). Alfa Yayınları, İstanbul.
- Brown ve Knechel, (2016). Stephen V. Brown & W. Robert Knechel, 2016. "Auditor–Client Compatibility and Audit Firm Selection," *Journal of Accounting Research*, WileyBlackwell, 54(3), 725-775, June.
- Broye, G.& Weill, L. (2008). "Does leverage influence auditor choice? A cross-country analysis" *Applied Financial Economics*.18, 715-731.
- Büyük, S. S. (2003) *İyi Yönetim Savaşçıları*, Capital, 7 Ekim 2003.
- Büyükdere, F. (2015). *Kurumsal Yönetim ve Firma Performansı Türk Sermaye Piyasası Üzerine Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Cadbury Report, (1992). Report of the Committee on the Committee on the Financial Aspects of Corporate Governance.
- Candan, E. (2007). *Türk Bütçe Sisteminde Performans Denetimi T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı*, Yayın No:2007/374, Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.
- Cansızlar, D. (2006). *Sermaye Piyasası Kurulu Kurumsal Araştırmalar Serisi No:4. Kurumsal Şirket Yönetimi*.
- Cengiz, S. (2013). İşletmelerde Kurumsal Yönetim Kapsamında İç Denetimin Yeri ve Önemi: Borsa İstanbul'da Bir Araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (15)2: 403-448.
- Cengiz S. ve Gör Y. (2016), Kurumsal Yönetim Uygulamaları ve Denetim Kalitesi Arasındaki İlişki: Borsa İstanbul Kurumsal Yönetim Endeksinde Bir Araştırma, *Mali Çözüm*, 59-82.

- Chan, K.H., Lin, K.Z. & Zhang, F. (2007). On the association between changes in corporate ownership and changes in auditor quality in a transitional economy. *Journal of International Accounting Research*, 6(1), 19-36.
- Chang, Y. Chen, Chou, Y.&Hui, Wang, T. Ming (2006), “Characterizing the Corporate Governance of UK Listed Construction Companies”, *Construction Management and Economics*, 24(6), 647-656.
- Chapple, L. L., Kent, P. & Rutledge, J. (2012). *Board gender diversity and going concern audit options*. Retrieved from <https://researchgate.net>
- Chavelas, C. G. (2011). The Effect of the Mandatory Adoption of Corporate Governance Mechanisms on Executive Compensation. *The International Journal of Accounting*.
- Claessens, S., & Fan, J. (2003). Corporate Governance in Asia. *International Review of Finance*, 105-129.
- Coşkun A. (1997). *Performans Denetimi Özel El Kitabı T.C Sayıştay*, Ankara, Yayın No:11, 135. Kuruluş Yıldönümü Yayınları, 1997, S.6.
- Coşkun A, Güner M.F. ve Okudan F. (2013), Denetim, Kamu Gözetimi Muhasebe Ve Denetim Standartları Kurumu Geçiş Dönemi Eğitimi Notları, (FÜSEM: Fatih Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi)
- Carmichael, D.R. (1989). *Willingham John J., Auditing Concepts and Methods*, McGraw Hill, 5.B., ABD.
- Cengiz, S. (2013). İşletmelerde Kurumsal Yönetim Kapsamında İç Denetimin Yeri ve Önemi: Borsa İstanbul’da Bir Araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (15)2: 403-448.
- Chou, J., Zaiats, N. ve Zhang, B. (2014). “Does auditor choice matter to foreign investors? Evidence from foreign mutual funds worldwide” *Journal of Banking & Finance*. 46 (2014): 1-20.
- Copley, Paul ve Douthett, Edward (2002). “The association between auditor choice, ownership retained, and earnings disclosure by firms making initial public offerings” *Contemporary Accounting Research*. 19; 1 (2002): 49-75.
- Çakmak, N. (2006): “İşletmelerde İç Ve Dış (Bağımsız) Denetim Faaliyetleri Ve Bankalarda Uygulanışı”, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Çelen, E., 2001, Bağımsız Denetimin Önemi, Yararları ve Kamuyu Aydınlatma İlkesi. *Mali Çözüm Dergisi*, 55, s.29-34
- Çiyiltepe Hamdi, (2012). Ticaret Hukuku, (5.b.), Murathan Yayınevi, Trabzon.

- Çokluk, Ö. (2010). Lojistik Regresyon Analizi: Kavram ve Uygulama, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3), s.1357-1407.
- Çömlekçi, F. *Muhasebe Denetimi*, Eskişehir İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayını, Eskişehir 1976.
- Deloitte. (2009). Denetim Komitesi: Bağımsız Denetimin Gözetimi. SPK ve BDDKDüzenlemeleri Çerçevesinde Kurumsal Yönetim Serisi No:3. 2009.
- Deloitte, (2010), *Nedir Bu Kurumsal Yönetim*, Kurumsal Yönetim Serisi
- He, X. ve ötekiler (2014). “Foreign ownership and auditor choice” *Journal of Accounting Public Policy*.33 (2014): 401-418.
- Demirbaş, M., ve Uyar, S. (2006). *Kurumsal Yönetim İlkeleri ve Denetim Komitesi*. Güncel Yayıncılık:262. Güncel Akademi:4. Nisan 2006.
- Demirkan, Ş. (1998). Doktora Tezi. Türkiye’de Bağımsız Dış Denetimin Vergi Gelirlerinin Artırılmasında Etkenliği. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi SosyalBilimler Enstitüsü.
- Demsetz, H., & Lehn, K. (1985). The Structure of Corporate Ownership: *Causes and Journal of Political Economy*, 1155-1177.
- Dinç E., Abdioğlu, H., (2009), “İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İMKB – 100 Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma”, *Balıkesir Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 2.
- Doğan, M. (2007). *Kurumsal Yönetim*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Dogu, M. (2003). Kurumsal Yönetim Düzenlemeleri, *Sermaye Piyasası Kurulu Meslek Personeli Dernegi Dergisi*,8, Temmuz-Agustos–2003.
- Dönmez, A. ve Ersoy, A. (2006). Bağımsız Denetim Firmaları Bakış Açısıyla Türkiye Bağımsız Dış Denetim Sisteminin Değerlendirilmesi, *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 36.
- Duman, H.ve Turan, D. (2018). Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Denetim Alanında Getirdiği Yeniliklerin Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliğini Artırmadaki Rolü Ve Muhasebe Meslek Mensupları/Çalışanları Üzerine Bir Uygulama, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 20 (34):70-84, 2018.
- Duman, K. (2004). Finansal Krizlere Karşı Politika Tercihleri. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (8): 38-61.
- Duman, Ö. (2008). *Muhasebe Denetimi ve Raporlama*, Siyasal Kitabevi Tesmer Ankara.

- Ekin, N. (1999). *Küreselleşme ve Gümrük Birliği* (2. Baskı). İTO Yayınları.
- Erçiçek M. (2016). Türkiye’de Denetimin Gelişimi ve Yeni Gelişmeler Işığında Denetimin Dönen Varlıklara Etkisi Ve Bir Uygulama, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Aydın.
- Eniola ve Ajayi, (2018). 158Determinants of auditorchoice in manufacturingfirms in Nigeria.
- Eniola, J. O. &Ajayi, C. O. (2018). International accounting andtaxationresearch, ISSN 2635-2958, ZDB-ID 3002831-0. – 2(2), 157-168
- Erdoğan, B. E. (2002). Bankaların Mali Performanslarının Lojistik Regresyon ile Analizi ve İleriye Yönelik Tahmin ile Bir Uygulama, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdoğan M.(2002). Muhasebe, Denetim ve Bağımsız Denetimin Gerekliliği, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, (5).
- Erdoğan, Ş. (2009) Kurumsal Yönetim İlkeleri Işığında Şeffaflık ve Türkiye Uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ergen, H. (2003), “Bağımsız Dış Denetiminde Meslek Ahlakının Çatışma Alanları”, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 1, 14.
- Eroğlu, H. (2006), “Özelleştirmelerde Kurumsal Yönetimin Rolü”, *Referans Gazetesi*, 29 Nisan 2006.
- Fan, P.H. Joseph ve Wong, Tak Jun (2005). “Do external auditors perform a corporate governance role in emerging markets? Evidence from East Asia” *Journal of Accounting Research*. 43; 1 (2005): 35-72.
- Felo, A. J., Krishnamurthy, S., & Solieri, S. A. (2003). *Audit Committee Characteristics and the Perceived Quality of Financial Reporting: An Empirical Analysis*. Public Sources.
- Fooladi, M., & Farhadi, M. (2011). Corporate Governance and Audit Process.2011 *International Conference on Humanities, Society and Culture*, Singapore: IACSIT Press.
- Francis, JR Francis (2004). What do weknowaboutauditquality?*The British accountingreview* 36 (4), 345-368.
- Gürbüz, A. O. ve Ergincan, Y. (2004). *Kurumsal Yönetim Türkiye’deki Durumu ve Geliştirilmesine Yönelik Öneriler*. İstanbul: Literatür Yayınevi.

- Gönenç, H. (2004). Sermaye Sahipliği Yapısı, Yatırımcıların Korunması ve Firma Değeri: Türkiye, A.B.D. ve Japonya Karşılaştırması. *VII. Ulusal Finans Sempozyumu*. İstanbul.
- Green, S. (2005). *Sarbanes-Oxley and the board of directors, techniques and the best practise for corporate governance*, John Wiley&Sons.
- Gregory Holly, Kurumsal Yönetim Semineri, Mart 2002.
- Gujarati, D. N. (2004). Basic econometrics (4th ed.). USA, New York: McGraw Hill.
- Gul, A., Srinidhi, F. B., & Tsui, J. (2008). Boards diversity and the demand for higher audit effort. The Hong Kong Polytechnic University School of Accounting and Finance.
- Gürbüz Hasan, Muhasebe Denetimi, Gözden Geçirilmiş, Genişletilmiş 4.b., Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, 1995.
- Gürbüz Hüseyin, Muhasebe Denetimi, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, 1995.
- Güredin Ersin, Denetim, Geliştirilmiş 7. baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 1997.
- Güredin Ersin, Denetim, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 10 bs., İstanbul, Ekim 2000.
- Güredin, Ersin. Denetim ve Güvence Hizmetleri. Ankara: Arıkan Yayınları. 2007.
- Güredin Ersin, Denetim ve Güvence Hizmetleri, 13. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2010.
- Gürsoy, Erdal; Kurumsal Yönetim (Corporate Governance), Yatırım Dünyası, Mart 2003.
- Güzeldere, H. (2014). Kurumsal Şeffaflık, Firma Değeri ve Firma Performansları İlişkisi: BİST İncelemesi. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Haberal Zehra, Bağımsız Denetim Standartları İçinde Yer Alan Bağımsız Denetimin Planlanması ve Yürütülmesinde Önemlilik, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2016.
- Haselçin, İbrahim., Amerika Birleşik Devletlerinde Muhasebe Denetimi Kurumuna İlişkin Yapılan İnceleme, *SPK Araştırma Raporu*, 1985.
- He, X. ve ötekiler (2014). “Foreign ownership and auditor choice” *Journal of Accounting Public Policy*.33 (2014): 401-418.
- Ho, J. L. and F. Kang. 2013. Auditorchoiceandauditfees in familyfirms: EvidencefromtheS&P 1500. *Auditing: A Journal of Practice&Theory* 32 (4): 71-93.

- Hoffman, Michael / Petry, Edward S. / Kamm, Judith Brown / Frederick, Robert E., *The Ethics of Accounting And Finance: Trust, Responsibility And Control*, Greenwood Publishing Group, ABD 1996.
- Holmes, Arthur W., (1962). *Basic Auditing Principles*, Irwin Publishing, ABD.
- Hsu, W., Troy, C. ve Huang, Y. (2015). “The determinants of auditor choice and audit pricing among property-liability insurers” *Journal of AccountingPublic Policy*. 34 (2015): 95-124.
- (http://www.aso.org.tr/kurumsal/media/kaynak/TUR/yayinlarimiz/100_Soruda_Yeni_Turk_Ticaret_Kanunu-VERSİYON3.pdf).
- <http://www.epdk.gov.tr/>
- <http://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/3010>
- <http://www.turmob.org.tr>
- Huse, M., “Accountability and Creating Accountability: A Framework for Exploring Behavioural Perspectives of Corporate Governance. (2005). *British Journal of Management*,16, 65-79.
- Ilaboya, J. O., & Lodikero, O. (2017). Board independence and financial statement fraud: A moderating effect of female gender diversity. *Accounting and Taxation Review*, 1(1), 196- 221.
- International Finance Corporation. (2010). *Corporate governance manual*, (2. Baskı). Hanoi: BACSON. Erişim: http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/region___ext_content/regions/east+asia+and+the+pacific/publications/vietnam+corporate+governance+manual
- Işık, S., Duman, K. ve Korkmaz, A. (2004). Türkiye Ekonomisinde Finansal Krizler: Bir Faktör Analizi Uygulaması. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari BilimlerDergisi*, 19(1): 45-69.
- İzciler, D. (2014). *Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Sürecinin Şirketlerin Performansları Üzerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yüksek Öğretim Kurulu.
- Jackson M. Peggy, (2006). “*Sarbanes-Oxley For Small Businesses*” New Jersey, John Wiley & Sons.
- Jensen ve Meckling, 1976Jensen, M. ve Meckling, W. (1976). “Theory of theFirm: Managerial Behavior, Agency Costsand Ownership Structure”, *Journal of Financial Economics*, 3/4. 305-360.

- Kamu Gözetimi Muhasebe Ve Denetim Standartları Kurumu, <http://kgk.gov.tr/>, E.T:22.03.2021.
- Kane, G. D. ve Velury, U. (2004). The Role Of Institutional Ownership In The Market For Auditing Services: An Empirical Investigation. *Journal of BusinessResearch*, (57): 976-983.
- Karaibrahimoğlu, Y. (2013). “Is corporate governance a determinant of auditor choice? Evidence from Turkey” *Ege Akademik Bakış/Ege AcademicReview*.13(2), 273-284.
- Karamil Ö. (2017). Denetim Uygulamaları Açısından Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Değerlendirilmesi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Projesi, Denizli.
- Karasioğlu Fehmi, Bezirci Muhammet, Türkiye’de Denetimin Tarihsel Gelişimi, *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15(21), 2011.
- Karayaşın, Y. (1979). Bilanço Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku AraştırmaEnstitüsü Yayın No: 133, Ankara 1979.
- Karayel, M. (2011). Doktora Tezi. Türkiye’de Kurumsal Yönetimin Dünü, Bugünü VeYarını: İMKB 100 şirketlerinde Kurumsal Yönetim Derecelendirme Çalışması.Isparta: Yüksek Öğretim Kurulu.
- Karayel, Mete ve Doğan, Mesut (2014), "Yönetim Kurulunda Cinsiyet Çeşitliliği ve Finansal Performans İlişkisi: BİST 100 Şirketlerinde Bir Araştırma", *SDÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 75-88.
- Kardeş Selimoğlu Seval, (2007). Halka Açık Sigorta Şirketlerinde Bağımsız Denetim Olgusu ve Türkiye’deki Yasal Düzenlemeler, *Mali Çözüm*, (79), 2007.
- Karim, W., Zijl, T. ve Mollah, S. (2013). “Impact of board ownership, CEO-Chair duality and foreign equity participation on auditor quality choice of IPO companies” *International Journal of Accounting & InformationManagement*.21; 2(2013): 148-169.
- Kaval H. (2008). Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS/IAS) Uygulama Örnekleri ile Muhasebe Denetimi, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş (3. b.), Gazi Kitabevi, Ankara.
- Kebeci, T. (2011). *Aile Şirketlerinde Yönetim Anlayışı ve Kurumsallaşma*. İstanbul: İkinci Adam Yayınları.
- Kepekçi, C. (1998). *Bağımsız Denetim* (3.B.), Siyasal Kitabevi, Ankara.

- Khoury G, Rostami J, Turnbull JP. (1999). "Corporate Social Responsibility: Turning Words into Action". *Conference Board of Canada*, Ottawa, 1999.
- Kiliç İsa, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun Muhasebe ve Muhasebe Denetimine Getirdiği Yeniliklerin 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Osmaniye, 2014.
- Kılıç, M. (2009). Doktora Tezi. Kurumsal Yönetim Ve Derecelendirmesi: Halka Açık Şirketler İçin Talepsiz Kurumsal Yönetim Derecelendirme Model Önerisi. Eskişehir: Yüksek Öğretim Kurulu.
- Kitiwong ve Srijunpetch, 2019 Kitiwong, Weerapong&Srijunpetch, Sillapaporn. (2019). Cultural Influences on the Disclosures of Key Audit Matters. *Journal of Accounting Profession*, 15 (46). 45-63.
- Kıyılar Murat, Belen Muhammet, "Kurumsal Yönetim Kavramı ve İlkeleri" "1. Uluslararası Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyum Kitabı, İSMMMO, (İstanbul: 2006).
- Kizil Cevdet, Akman Vedat, Korkmaz Hasan, (2015). Marmara Bölgesinde Muhasebe-Denetim Mesleğinin Önemi Üzerine Bir Araştırma, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10, 193-195.
- Koçer, Burak;(2005), İçsel Bir Yönetişim Mekanizması Olarak Yönetim Kurulları: İMKB’de İşlem Gören Şirketlerin Yönetim Kurulu Yapısı ve İşlevleri Üzerine Bir Araştırma, İstanbul Üniversitesi SBE Doktora Tezi, İstanbul.
- KPMG Audit Committee Guide (2003). Hong Kong.
- Kuang, X. (2011). Board characteristics and higher audit quality: Evidence from Chinese listed companies. *Management Science and Industrial Engineering (MSIE), International Conference*, 348-352. IEEE.
- Kula, V. Kurumsal Yönetim, (İstanbul: Papatya Yayıncılık, 2006).
- Kula V. (2006). "Kurumsal Yönetim: Sorunun Boyutları ve Beklenen Gelişmeler", Kurumsal Şirket Yönetimi, (Ankara: SPK, 2006): 114.
- Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ. (2011). T. C. Resmi Gazete, 28081, 2. Mükerrer, 11 Ekim 2011.
- Küçükçolak, Ali- Özer, Levent; Kurumsal Yönetim İlkelerinin Sermaye Piyasalarının Gelişimine ve Şirket Performansına Etkileri, *Türkiye İktisat Kongresi*, Gelişme Stratejileri ve Makroekonomik Politikalar Tebliğ Metinleri-I, DPT Yayını, 2004.

- Küçüksözen, C., & Küçükkocaoğlu, G. (2005). Kurumsal Şirket Yönetiminde Finansal Bilginin Rolü. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*.
- Lin, Z. Jun ve Liu, Ming (2009). “The impact of corporate governance on auditor choice: Evidence from China” *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*. 18 (2009): 44-59.
- Lin, Z. Jun ve Liu, Ming (2010). “The determinants of auditor switching from the perspective of corporate governance in China” *Advances in Accounting*. 26; 1 (2010): 117-127.
- Marnet, O. (2008). *Behaviour And Rationality In Corporate Governance*. New York: Routledge.
- Metiner, Bülent (2006), Kurumsal Yönetim İlkeleri Doğrultusunda Halka Açık Şirketlerde İdeal Yönetim Kurulu Yapılanması, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü.
- Mitra, S., Hossain M. ve Deis D.R. (2007). The Empirical Relationship Between Ownership Characteristics and Audit Fees. *Review of Quantitative and FinanceAccounting*, (28): 257-285.
- Muğal Elif (2007): “Uluslararası Denetim Standartları Ve Kurumsal Yönetim Açısından Türkiye’de Muhasebe Denetimi”, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Monks, R.; Minow, N., (2004). *Corporate Governance*, Blackwell Publishing, USA.
- Nuzumlalı, F. Ö. (2008). Bankalarda Kurumsal Yönetim- Entellektüel Sermaye İlişkisi ve Bir Araştırma. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü İşletme Anabilimdalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı, Konya.
- O’Sullivan, N. (2000). The Impact of Board Composition and Ownership On Audit Quality: Evidence from Large UK Companies. *The British Accounting Review*, (32): 397-414.
- Ocak M. (2013), “Yönetim Kurulu ve Üst Yönetimde Yer Alan Kadınların Finansal Performansa Etkisi: Türkiye’ ye İlişkin Bulgular”, *Muhasebe ve Finansal Dergisi*, 107-126.
- OECD, (2004). *OECD Principles for Corporate Governance*, Paris: OECD Publication Service.
- OECD (2004), Kurumsal Yönetim Derneği Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü Kurumsal Yönetim İlkeleri http://www.tkyd.org/files/downloads/faaliyet_alanlari/yayinlarimiz/tkyd_yayinlari/oecd2004.pdf.

- OECD, (2011). Glossary of Statistical Terms, <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=4757> (01.06.2011).
- Okay, Esin, 2014, “Yeni Türk Ticaret Kanunu İle Türkiye’de Kurumsal Yeniden Yapılandırma ve Mali Ortamın İyileştirilmesi”, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 14(42), 35-48, Nisan 2014.
- Oral, T., Polat, E., Şit, A. (2017). Borsa İstanbul Kurumsal Yönetim Endeksinde Yer Alan Şirketlerin Sermaye Yapıları İle Hisse Senedi Getirileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Akademik yaklaşım dergisi Journal of Academic Approaches*, 129.
- Önder, Z. (2000). "İMKB'deki Türk Şirketlerinde Mülkiyet Yapısı ve Şirketlerin Performanslarına Etkileri". *Muhasebe Bilim Dünyası*, 2.
- Öner, Emine (2009), “Basel II Sürecinde Kobilerde Kurumsal Yönetim Anlayışının Geliştirilmesi Üzerine Öneriler”, *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 2(1), 71-87.
- Örerler, E. O. (2005). “Finansal Değerlendirme Açısından Finansal Tabloların Şeffaflığı”, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, Mayıs 2005.
- Özcan A. (2018). Analyzing Determinants of Auditor Choice: Evidence from Borsa İstanbul, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 165-182.
- Özer M. (1997). *Denetim*, Özkan Matbaacılık Yayınları, Ankara.
- Özilhan, T. (2002-a), “Kurumsal Yönetim”, *TÜSİAD ve İMKB Kurumsal Yönetim Konferansı*, 7 Mart 2002.
- Özkorkut, Korkut: “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Anonim Şirketlerin Denetiminde Yeni Bir Dönem: Bağımsız Denetleme Kuruluşları, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Ve Yeminli Mali Müşavirler” *Batider*, 2005 XXI, 2.
- Özkorkut, K. (2013). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Açısından Anonim Şirketlerde Bağımsız Denetim, 2. Tıpkı Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- Özkul L. (2003). ABD Sermaye Piyasalarında Yaşanan Son Gelişmelerin Ve ABD’de Yürürlüğe Giren 2002 Tarihli Sarbanes-Oxley Kanunu’nun Türk Sermaye Piyasası Açısından Değerlendirilmesi, *Sermaye Piyasası Kurulu Yeterlik Etüdü*, Nisan, İstanbul.
- Öztürk, A. (1999). İşletmelerde Yönetim Kurulunun Değişen Fonksiyonu Ve Yapısı, *Çukurova Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 7(1), 1999, 74.

- Öztürk, M. B ve Demirgüneş, K. (2008). “Kurumsal Yönetim Bakış Açısıyla Entelektüel Sermaye.” *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 395-411.
- Pasli, A. (2004): Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi Corporate Governance, Beta Yayınları, İstanbul.
- Pauly, L., & Reich, S. (1997). National Structures and Multinational Corporate Behaviour: Enduring Differences in the Age of Globalization. *International Organization*, 1-30.
- Pehlivanlı D. (2010). *Modern İç Denetim (Güncel İç Denetim Uygulamaları)* (1. b.), Beta Basım Yayım, İstanbul.
- Pirgalip B. (2004). Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartlarının Uluslararası Denetim Standartları ile Harmonizasyonu, *SPK Yeterlik Etüdü*, Ankara.
- Pittman, A. Jeffrey ve Fortin, Steve (2004). “Auditor choice and the cost of debt capital for newly public firms” *Journal of Accounting and Economics*. 37(2004): 113-136.
- Quick vd., (2018). 252Quick, Reiner&Schenk, Niklas&Schmidt, Florian&Towara, Thilo. (2018). The impact of corporate governance on auditor choice: evidence from Germany. *Journal of Management & Governance*. 22. 251-283.
- Reed, B.J., Trombley, M.A., ve Dhaliwal, D.S. (2000). “Demand for audit quality: The case of Laventhol and Horwath’s auditees” *Journal of Accounting, Auditing & Finance*. 15; 2 (200): 183-206.
- Rezaee, Zabihollah, Riley, Richard (2002). “Financial Statement Fraud, Prevention, and Detection” John Willey & Sons, INC, Second Edition
- Roberts, J. ; T. McNulty; P. Stiles, „Beyond Agency Conceptions of the Work of the Non-Executive Director: Creating Accountability in the Boardroom“, *British Journal of Management*, 16, Special Issue, 2005.
- Rosser, Andrew (2003), “Coalitions, Convergence and Corporate Governance Reform in Indonesia”, *Third World Quarterly*, 24(2), 319-337.
- Sağlar Jale ve Yüce Derya, Bağımsız Denetimde Kamu Gözetim Kurumunun Rolü ve Kurumdan Beklentilerin Tespitine Yönelik Bir Araştırma, *İİBF Dergisi*, Temmuz, Niğde, 8(3), 2015.
- Salleh, Z. ve Manson, S. (2006). The Impact Of Board Composition And Ethnicity On Audit Quality: Evidence From Malaysian Companies. *Malaysian Accounting Review*, (5): 61-83.

- Sandıkçioğlu, A. (2005). Kurumsal Yönetim Uyum Derecelendirmesi, *Yeterlilik Etüdü*, Sermaye Piyasası Kurulu Ortaklıklar Finansmanı Dairesi.
- Sarı Aslı, (2013). İşletmelerde Kurumsal Yönetim Açısından İç Kontrol Ve İç Denetimin Önemi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Senal Serpil.Bağımsız Denetim Kalitesinin Arttırılmasında Kamu Gözetim Kurulu'nun Rolü: Bağımsız Denetim Firmaları Üzerine Bir Araştırma.Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi. Isparta. 2011.
- Seymen, Oya Aytemiz ve Çeken, H. (2004), “Küreselleşme ve Çokuluslu İşletmelerin Çalışma İlkeleri Üzerindeki Etkileri: Makro ve Mikro Boyutta Değerlendirme”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 9(2), 53-77.
- Shleifer, A.; R. Vishny, “A survey of corporate governance”, *Journal of Finance*, 52, 737, 1997.
- Simunic, D. (1980). The pricing of audit services: Theory and evidence, *Journal of Accounting Research (Spring)*, 161 – 190.
- Sinnar, D. (2006). Denetim Komitesinin Finansal Tabloların Güvenirliği Üzerindeki Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Solak B. (2015). Bağımsız Denetçilerin İş Yükünün İş Performanslarına ve Denetim Kalitesine Etkisi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe Finansman Bilim Dalı, Doktora Tezi, Malatya.
- Soliman, M.M. & Elsalam, M.A. (2012). Corporate governance practices and audit quality: An empirical study of the listed companies in Egypt. *World Academy of Science, Engineering and Technology*, 71, 1292-1297.
- SPK, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, T.C. Resmi Gazete, 17416, 30 Temmuz 1981.
- Sermaye Piyasası Kurulu; Kurumsal Yönetim İlkeleri Rehberi (Taslak), Ankara-Ocak–2003.
- SPK, S. P. (2005). *Kurumsal Yönetim İlkeleri*. Ankara.
- SPK. (2008). Seri: IV No:41 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na Tabi Olan Anonim Ortaklıkların Uyacakları Esaslar Hakkında Tebliğ Hakkında Basın Duyurusu. Erişim: <http://www.spk.gov.tr/duyurugoster.aspx?aid=2008319&subid=0&ct=c>
- SPK, Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğ (Seri:X, No:22)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ, Seri:X, No:28, 28.06.2013, 28691 Sayılı Resmi Gazete.

- SPK No: 10 Sayı: 22, Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğ, <http://www.spk.gov.tr/Sayfa/Dosya/590>, Erişim Tarihi:12.12.2021.
- Şanlı Nail, Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Getirdikleri, http://www.cgscenter.org/doc/UFRS%20ve%20TTK'n%C4%B1n%20Getirdikleri_%20C3%96zel%20B%C3%BClten.pdf, (16.12.2011).
- Şehirli, Kübra (1999), *Kurumsal Yönetim Araştırma Raporu*, Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Denetleme Dairesi.
- Şengel Salim, Yeni Ticaret Kanunun Sermaye Şirketleri İle İlgili Getirdiği Yeniliklerin Değerlendirilmesi, *Zeitschrift für die Welt der Türken (ZfWT)*, 3(2), 2011.
- Şengür Evren Dilek, Denetim, İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, İşletme Lisans Programı.
- Tekinalp, Ü. (2013). *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, 3. Bası, İstanbul, Vedat.
- Tepeli, Y. ve Kayıhan, B. (2020). Firma karakteristiklerinin denetim firması tercihi üzerindeki etkisinin analizi: BİST şirketleri üzerine bir araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22(2), 336-354.
- Terzi, S., Şen, İ. ve Solak, B. (2013). “Kurumsal yönetim uygulamalarının denetim kalitesine etkisi: Borsa İstanbul’da ampirik bir araştırma” *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*. 10; 23 (2013): 191-206.
- TKYD. (2005). *OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri*. İstanbul: TKYD Yayını.
- Tuan, K. 2015. “Bağımsız Denetçi Seçiminin Belirleyicileri: Borsa İstanbul’da Bir Araştırma”, *Mali Çözüm*, 132: 33-47
- Turan, Ü. Ve Bayyurt N. (2013), Kurumsal Yönetim, Mülkiyet Yapısı ve performans, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar* 2013 50, 585.
- Tuzcu, A. (2004). “*Halka Açık Şirketlerde Kurumsal Yönetim Anlayışı – IMKB 100 Örneği*”, Turhan Kitabevi, Ankara 2004.
- Türk Ticaret Kanunu Genel Gereğesi. Erişim: <http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/turk%20ticaret/genel%20gerekce.doc>
- Türk Ticaret Kanunu. (2011). *T. C. Resmi Gazete*, 27846, 14 Şubat 2011.
- TÜSİAD, Kurumsal Yönetim En İyi Uygulama Kodu: Yönetim Kurulunun Yapısı ve İşleyişi, tusiad.org, 1 Aralık 2002.
- TÜSİAD, (2012), *A’dan Z’ye Denetim Komitesi*.

- Uçkun, R. (2014). Kurumsal Yönetim Endeksindeki Şirketlerin Kurumsal Yönetim Puanıyla Şirket Değeri Arasındaki İlişki. Ankara: Yüksek Öğretim Kurulu. Yüksek Lisans Tezi.
- Uygun, H. (2019). Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Denetim Kalitesi Üzerine Etkisi: Bıst-100 Şirketleri Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- UzayŞ., ve Bayat S. B. (2016). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun Bağımsız Denetim Alanında Getirdiği Yenilikler Ve Tartışmalı Konular, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 21, 5.
- Uzay Ş., Selimoğlu, S. K., Özbirecikli M. (2017). Bağımsız Denetim (2.b). Ankara.
- Ülgen H., Mirze S. K., (2004). İşletmelerde Stratejik Yönetim, Literatür Yayınları, No:113, İstanbul, Şubat.
- Ülgen, H.; Mirze, K., (2007). *Stratejik Yönetim*, Literatür Yayıncılık, İstanbul.
- Ünal M. (2015). Kurumsal Yönetimin Bağımsız Dış Denetçi Seçimindeki Rolü: Borsa İstanbul'da İşlem Gören İmalat Sektörüne Ait İşletmelere Yönelik Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünsal, E. M. (2010). *Mikro İktisat* (8. Baskı). Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Üründü, B. (2018). Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Denetim Kalitesine Etkisi: Borsa İstanbul'da Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- VARIŞ, M., KÜÇÜKÇOLAK, A. – ERDOĞAN, O., - ÖZER, L. (2001). Sermaye Piyasalarında Kurumsal Yönetim İlkeleri, *İMKB Dergisi Özel Sayı*, 5(19), Temmuz-Ağustos-Eylül-2001.
- Velury, U., Reisch, T.J. ve O'Reilly, M.D. (2003). "Institutional ownership and the selection of industry specialist auditors" *Review of Quantitative Finance and Accounting*. 21 (2003): 35-48.
- Watts, R., ve Zimmerman, J. (1986). *Positive Accounting Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Weston, J. Fred, John Harold Mulherin, Mark Mitchell. Takeovers, (2004). *Restructuring and Corporate Governance*. Pearson Prentice Hall.
- www.kap.gov.tr
- Yahyaoglu, G. (1991), "Bağımsız Dış Denetimin Yapısı ve İşlevi" , *Maliye Yazıları: Maliye, İktisat, Hukuk*, s.94.

- Yenigün, T. (2008). Kurumsal Yönetim ve İşletme İçi Yönetim. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Yakar, S. (2015). “Denetim Kalitesinde Denetim Komitesinin Etkinliği”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Yaz-2015, 14(54).
- Yıldırım, M. (2007). Türkiye’de Kurumsal Yönetim ve Şirketlerin Finansal Performansı Üzerine Etkileri. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Yıldırım, M. Z., BUDAK, İ, ŞEN B. (2013). “Lojistik Regresyon ile Bilgisayar Ağlarında Anomali Tespiti”, *XV. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, 3, [http://docplayer.biz.tr/2363583-Lojistik-regresyon-ile-bilgisayar](http://docplayer.biz.tr/2363583-Lojistik-regresyon-ile-bilgisayar-aglarindaanomali-tespiti.html) [aglarindaanomali-tespiti.html](http://docplayer.biz.tr/2363583-Lojistik-regresyon-ile-bilgisayar-aglarindaanomali-tespiti.html) , (25.06.2016).
- Yıldırım, S., (2008). Türk Ticaret Kanun Tasarısına Göre Anonim Şirketlerde Denetim, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 10 (1).
- Yucaoglu, E. (2000). Yönetimden Yönetişime, *TÜSİAD Görüş Dergisi*, Kasım.
- Zattoni, A., Cuomo, F. (2008), “Why Adopt Codes of Good Governance? A Comparison of Institutional and Efficiency Perspectives”, *Corporate Governance*, 16(1), 1-15.
- Zhang Shanshan; Kangtao Ye; Yijing Cui; Wenjiao Zang (2019) Large Shareholder Incentives and Auditor Choice, *AUDITING: A Journal of Practice&Theory* (2019) 38 (3): 203–222.
- Zureigat, Q. M. (2011). The Effect Of Ownership Structure On Audit Quality: Evidence From Jordan. *International Journal Of Business And Social Science*, 2(10): 38- 46.
- 660 sayılı Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu’nun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 02/11/2011, 28103 sayılı Resmi Gazete.
- 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Kanunu, 13/06/1989, 20194 sayılı Resmi Gazete.
- 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, T.C. Resmi Gazete, 25983, 1 Kasım 2005.
- 26.12.2012 Tarih 28509 Sayılı R.G.’de Yayımlanan, “Bağımsız Denetim Yönetmeliği”.
- 25.01.2013 Tarih 28539 R.G.’de Yayımlanan, “Bağımsız Denetçilik Sınav Tebliği”.
- 30.06.2012 Tarih 28339 Sayılı R.G.’de Yayımlanan, 26.06.2012 Tarih 6335 Sayılı “Türk Ticaret Kanunu İle Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”